

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
KATEDRA ROZVOJOVÝCH STUDIÍ

Simona PATHOVÁ

Metody statistického výkaznictví soukromého
dárcovství vybraných členských států Výboru pro
rozvojovou pomoc OECD

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Syrovátka
Olomouc, 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a veškeré použité zdroje jsem uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne

.....

podpis

Touto cestou bych chtěla poděkovat Mgr. Miroslavu Syrovátkovi za věnovaný čas a cenné informace poskytnuté v průběhu zpracování mé diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala svým rodičům a příteli za jejich neutuchající podporu během mého studia.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Simona PATHOVÁ**
Osobní číslo: **R100184**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Metody statistického výkaznictví soukromého dárcovství vybraných členských států Výboru pro rozvojovou pomoc OECD**
Zadávající katedra: **Katedra rozvojových studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce se zabývá metodami, které využívají členské státy Výboru pro rozvojovou pomoc (OECD/DAC) pro statistické výkaznictví soukromého dárcovství poskytnutého pro účely mezinárodního rozvoje místním nevládním organizacím. Cílem práce je analyzovat jednotlivé metody využívané členskými státy OECD/DAC a prostřednictvím komparace zhodnotit jejich efektivnost. Zároveň je cílem práce navržení nejvhodnější metodiky vykazování soukromého dárcovství, která by byla využitelná po případném vstupu České republiky do OECD/DAC.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **20 - 25 tisíc slov**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

Gabler, N.; Lammam, Ch.; Veldhuis, N.: 2011. Generosity in Canada and the United States: The 2011 Generosity Index. Fraser Institute, Canada. Charities Aid Foundation: 2011. World Giving Index 2011: A global view of giving trends. Charities Aid Foundation, Kent. Charities Aid Foundation: 2006. International comparisons of charitable giving. Charities Aid Foundation, Kent. Roodman, D.; Standley, S.: 2006. Tax policies to promote private charitable giving in DAC countries. Center for Global Development, Washington, DC.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Miroslav Syrovátka, DiS.**
Katedra rozvojových studií

Datum zadání diplomové práce: **26. ledna 2011**

Termín odevzdání diplomové práce: **2. srpna 2012**

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 23. července 2012

Abstrakt

Práce se zabývá oficiálními metodami sběru dat o hodnotách soukromého dárcovství, které využívá osm členských států Výboru pro rozvojovou pomoc (DAC) pro statistické výkaznictví soukromého dárcovství poskytnutého pro účely mezinárodního rozvoje místním nevládním organizacím. Prostřednictvím analýzy těchto oficiálních metod sběru dat a jiných alternativních metod, a dále pak porovnáním jejich výsledků, autorka zkoumá míru přesnosti těchto metod. U zkoumaných států práce vyzdvihuje tři oficiální metody, jejichž výsledky se pravděpodobně nejvíce přibližují skutečným hodnotám, a následně je aplikuje na prostředí České republiky. Závěrem práce navrhuje jako nejvhodnější metodu využití standardizovaného finančního výkazu, z něhož by data byla zveřejňována v jednotném registru či na online portálu.

Klíčová slova

Soukromé dárcovství, sběr dat, mezinárodní rozvojová pomoc, Výbor pro rozvojovou pomoc, statistické výkaznictví

Abstract

The thesis deals with the official data collecting methods of private donations used by eight member states of the Development Assistance Committee (DAC). These methods are used to compile statistical reports of private grants donated to local non-governmental organizations for the purpose of international development. The author examines the degree of accuracy of these methods through their analysis and by comparing the results with similar outcomes acquired through alternative methods. The thesis highlights three official methods with the most likely accurate results, then goes on to apply those methods to the Czech Republic. In conclusion, the author recommends the use of a standardized financial statement as the most suitable method from which statistical data can be made public in a single registry or an online portal.

Keywords

Private charitable giving, collecting method, international development assistance, Development Assistance Committee, statistical reporting.

Obsah

Seznam příloh.....	8
Seznam použitých zkratk	9
1. Úvod	11
1.1. Cíle práce	12
1.2. Metody zpracování a zdroje.....	13
1.3. Rozdělení kapitol	14
2. Transparentní vykazování soukromého dárcovství	15
2.1. Úvod.....	16
2.2. Problematika transparentnosti soukromého dárcovství	17
2.3. Iniciativy v oblasti zlepšení transparentnosti.....	19
2.4. Vliv transparentnosti soukromého dárcovství na rozhodování dárců.....	24
3. Metody sběru dat o soukromém dárcovství	29
3.1. Úvod.....	29
3.2. Metody a úskalí sběru dat o soukromém dárcovství.....	31
3.2.1. Daňová přiznání	31
3.2.2. Průzkumy jednotlivců a domácností.....	32
3.2.3. Průzkum neziskových organizací	34
3.2.4. Národní portály	36
3.2.5. Národní monitorovací agentury	38
3.2.6. Satelitní účet neziskových institucí.....	40
4. Mezinárodní srovnávání hodnot soukromého dárcovství.....	43
4.1. Úvod.....	43
4.2. Důvody pro mezinárodní srovnávání dat o soukromém dárcovství	44
4.3. Mezinárodní průzkumy a studie	46
4.3.1. Index of Global Philanthropy and Remittances.....	46
4.3.2. Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project.....	47
5. Statistické výkaznictví soukromého dárcovství vybraných členů OECD DAC..	50
5.1. Úvod.....	50
5.2. Cíle a metodika průzkumu	51
5.3. Metody sběru dat o hodnotách soukromého dárcovství vybraných členů OECD DAC	53
5.3.1. Nizozemsko	53
5.3.2. Kanada	56
5.3.3. Velká Británie	59
5.3.4. Švédsko.....	64
5.3.5. Finsko a Dánsko.....	67

5.3.6 Belgie	69
5.3.7 Nový Zéland	72
5.4 Shrnutí metod využívaných vybranými členy OECD DAC	76
6. Vykazování soukromého dárcovství v České republice	79
6.1 Úvod.....	79
6.2 Neziskové organizace v České republice.....	80
6.2.1 Legislativní rámec a status veřejné prospěšnosti	80
6.3 Zdroje informací o hodnotách soukromého dárcovství v České republice a navrhované metody sběru dat pro OECD	82
6.3.1 Výroční zprávy	82
6.3.2 Satelitní účet neziskových institucí.....	85
6.3.3 Veřejný registr neziskových organizací.....	87
6.3.4 Dobrovolný katalog neziskových organizací.....	87
7. Závěr	90
Přílohy	93
Seznam literatury a pramenů	100

Seznam příloh

Příloha č. 1: Pomyslný trh ve vztahu donor/nezisková organizace	93
Příloha č. 2: Institucionální sektory v systému národních účtů.....	93
Příloha č. 3: Mezinárodní klasifikace neziskových organizací (ICNPO) – hlavní skupiny a podskupiny	94
Příloha č. 4: Seznam kontaktovaných institucí členských států DAC.....	95
Příloha č. 5: Ilustrace rozdílů ve výsledcích průzkumů domácností	98
Příloha č. 6: Porovnání klasifikace CZ-COPNI a klasifikace ICNPO	98
Příloha č. 7: Klasifikace služeb neziskových institucí sloužících domácnostem (CZ-COPNI) – Skupina 09	99

Seznam použitých zkratk

AMP	Program pro správu pomoci <i>Aid Management Programme</i>
CAD	Kanadský dolar <i>Canadian Dollar</i>
CAF	<i>Charities Aid Foundation</i>
CCSS	Centrum pro studium občanské společnosti <i>Center for Civil Society Studies</i>
CBF	Centrální úřad pro fundraising <i>Central Bureau for Fundraising</i>
CRS	<i>Creditor Reporting System</i>
CVNS	Centrum pro výzkum neziskového sektoru
CZ-COPNI	Klasifikace služeb neziskových institucí sloužících domácnostem
ČSÚ	Český statistický úřad
DAC	Výbor pro rozvojovou pomoc <i>Development Assistance Committee</i>
DAD	Databáze rozvojové pomoci <i>Development Assistance Database</i>
DFID	Oddělení pro mezinárodní rozvoj <i>Department for International Development</i>
ECF	Evropské nadační centrum <i>European Foundation Center</i>
EU	Evropská unie <i>European Union</i>
FoRS	Fórum pro rozvojovou spolupráci
GBP	Britská libra <i>Great Britain Pound</i>
GRI	Iniciativa pro globální vykazování <i>Global Reporting Initiative</i>
HMRC	Daňový a celní úřad <i>Her Majesty's Revenue & Customs</i>
IATI	Mezinárodní iniciativa pro transparentnost pomoci <i>International Aid Transparency Initiative</i>

ICFO	Mezinárodní komise pro fundraisingové organizace <i>International Committee on Fundraising Organizations</i>
ICNPO	Mezinárodní klasifikace neziskových organizací <i>International Classification of Nonprofit Organizations</i>
MFČR	Ministerstvo financí České republiky
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NCVO	Národní rada pro dobrovolné organizace <i>National Council for Voluntary Organisations</i>
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj <i>Organisation for Economic Cooperation and Development</i>
ODA	Oficiální rozvojová pomoc <i>Official Development Assistance</i>
ONS	Národní statistický úřad <i>Office for National Statistics</i>
OOF	Ostatní oficiální toky <i>Other Official Flows</i>
OSN	Organizace spojených národů <i>United Nations</i>
SFI	Švédská nadace pro monitoring fundraisingu <i>Swedish Foundation for Fundraising Monitoring/Stiftelsen för Insamlingskontroll</i>
SIDA	Švédská agentura pro mezinárodní rozvojovou spolupráci <i>Swedish International Development Cooperation Agency</i>
USD	Americký dolar <i>United States Dollar</i>
UK	Spojené království Velké Británie a Severního Irska <i>United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland</i>

1. Úvod

Soukromé dárcovství pro účely mezinárodního rozvoje a humanitární pomoci (dále jen „soukromé dárcovství“) představuje podle dostupných statistických dat, která jsou každoročně zveřejňována Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (*Organisation for Economic Co-operation and Development* – OECD) významnou část celosvětové rozvojové pomoci (dále také „rozvojové spolupráce“). Podle těchto dat představovala v roce 2011¹ hodnota darů poskytnutých soukromými subjekty v rámci 23 členských zemí Výboru pro rozvojovou pomoc (*Development Assistance Committee* – DAC)² celkem 31,9 mld. USD³. Při srovnání celkových výdajů poskytnutých za účelem mezinárodního rozvoje a humanitární pomoci (zahrnuje oficiální rozvojovou pomoc – ODA, ostatní oficiální toky – OOF, soukromé toky v rámci tržních podmínek a soukromé dary) zeměmi DAC, představuje soukromé dárcovství poměrně malý podíl (podíl cca 6,4 %/2011). Nicméně v porovnání s celkovou hodnotou oficiální rozvojové pomoci (ODA) těchto zemí, která v témže roce činila téměř 134 mld. USD (cca 26,8 %/2011), je soukromé dárcovství již významnou sumu (OECD Statistics, 2011).

Podle údajů ze statistik OECD narostla celková hodnota soukromého dárcovství za posledních 5 let zhruba o 48 %⁴. I přes celosvětovou ekonomickou krizi, došlo mezi lety 2008–2009 pouze k 5% poklesu hodnoty soukromého dárcovství v zemích DAC. V roce 2010 však byl tento pokles opět nahrazen růstem.

OECD statistiky v současnosti představují jediný oficiální zdroj informací o soukromém dárcovství, umožňující porovnání oficiálních „reálných dat“ (nikoliv odhadovaných dat získaných např. skrze průzkumy) o hodnotách soukromého dárcovství v rámci několika zemí. Nicméně povinnost vykazovat data o soukromém dárcovství se vztahuje pouze na členské země DAC, a tudíž tyto statistiky zahrnují data jen od 25 zemí. V současnosti

¹ Uvedená hodnota zahrnuje celkovou hodnotu soukromých darů (*net private grants*) reportovanou 20 zeměmi DAC za rok 2011. Data pro rok 2011 nebyly v době přípravy této práce dostupné u těchto zemí - Francie, Norsko, Španělsko a u nově přistoupivších zemí, České republiky a Islandu (OECD Statistics, 2011).

² Výbor pro rozvojovou pomoc zahrnoval v roce 2011 celkem 24 členů. 24. členem byla Evropská komise, která není do tohoto výpočtu zahrnuta.

³ Uvedená hodnota je čistý výdaj (*net disbursement*) v stálé hodnotě dolaru pro rok 2011.

⁴ Porovnání hodnot z roku 2005 a 2010. Toto období bylo vybráno na základě plné dostupnosti dat o soukromém dárcovství u členů DAC (výjimka Francie, Španělsko a Norsko – tyto země dlouhodobě nevykazují data o soukromém dárcovství).

tedy neexistuje ucelená databáze dat o celosvětovém soukromém dárcovství, jež by zahrnovala skutečné hodnoty založené na jednotné metodice sběru dat.

Avšak i data uvedená v OECD statistikách nedostatečně reflektují skutečnou hodnotu soukromého dárcovství zemí DAC. Přestože se tato data tváří jako založená na jednotné metodice sběru a měla by být tudíž využitelná pro účely komparace, není tomu ve skutečnosti tak. Nicméně i přesto představují OECD statistiky zemí DAC zajímavý obraz o hodnotách soukromého dárcovství, jehož výsledky potvrzují, že soukromé dárcovství hraje důležitou roli v mezinárodním rozvoji.

České republice se po 18 letech členství v OECD a 18 letech od obnovy svého programu rozvojové spolupráce podařilo v květnu 2013 stát řádným členem DAC. Doposud byla Česká republika pouze jeho pozorovatelským státem a nebyla tudíž povinna data o soukromém dárcovství vykazovat. Po získání tohoto prestižního členství je však třeba i nadále pokračovat v plnění mnoha požadavků, které toto členství vyžaduje, a jedním z nich je i pravidelné vykazování soukromého dárcovství.

V současnosti jsou jedinými veřejně dostupnými a aktuálními daty o celkovém soukromém dárcovství v České republice údaje z daňových přiznání z příjmů. Podle těchto údajů poskytli v roce 2011 čeští daňoví poplatníci (fyzické a právnické osoby) na obecně prospěšné účely přes 3,9 miliard Kč a celkový počet daňových poplatníků, kteří si dary na svém daňovém přiznání uplatnili, činil přes 136 tisíc (Česká daňová správa MFČR, 2012). Nicméně v této částce jsou zahrnuty všechny dary na obecně prospěšné účely poskytnuté českými daňovými poplatníky, a nereflektují tak hodnotu darů poskytnutých pouze na humanitární a rozvojové účely. Přestože představují zajímavý obraz o české filantropii, nelze je využít pro účely oficiálního vykazování pro OECD. V současnosti tedy nemá Česká republika stanovenou vhodnou metodu pro sběr dat o soukromém dárcovství.

1.1. Cíle práce

Cílem této práce je popsat a analyzovat jednotlivé metody sběru dat o soukromém dárcovství, které jsou v současnosti využitelné pro sběr statistických dat o hodnotách soukromého dárcovství poskytnutého pro účely mezinárodního rozvoje místním nevládním organizacím. Práce se zaměří nejen na obecné metody využívané v rámci

neoficiálních výzkumů, ale především na oficiální metody využívané členskými státy DAC při každoročním reportování statistických dat pro OECD.

V rámci analýzy jednotlivých metod si práce klade za cíl zodpovědět, zda jsou současná data o soukromém dárcovství zemí DAC uvedená v OECD statistikách porovnatelná, a také do jaké míry reflektují metodiky využívané vybranými členskými zeměmi DAC skutečnou hodnotu poskytnutých soukromých darů.

Porovnáním výhod a nevýhod těchto metod a zhodnocením potenciálu jejich aplikace na prostředí České republiky, si práce rovněž klade za cíl navrhnout vhodný model metodiky sběru dat pro účely vykazování soukromého dárcovství České republiky. Tato metodika by mohla být využitelná pro sběr dat po vstupu České republiky do DAC, ke kterému došlo v květnu 2013.⁵

1.2. Metody zpracování a zdroje

Druhá až čtvrtá kapitola této práce představuje teoreticko-metodologickou část práce, při které bylo pro získání informací využito analyticko-syntetických postupů. Informace takto získané, zejména pak informace ze třetí kapitoly, byly poté využity jako osnova pro sběr informací o alternativních zdrojích dat v jednotlivých zemích.

Praktickou část práce pak představuje pátá až šestá kapitola. Tyto kapitoly využívají poznatků získaných prostřednictvím průzkumu zahraničních institucí členských států DAC, jež by mohly být odpovědné za sběr dat o hodnotách soukromého dárcovství poskytnutého pro účely mezinárodního rozvoje a humanitární činnosti či za jeho vykazování OECD.

Pro vytvoření seznamu odpovědných institucí bylo využito databáze OECD *Worldwide Statistical Sources* a rovněž webových stránek OECD, které odkazují na hlavní instituce členů DAC (ministerstva zahraničních věcí, rozvojové agentury ad.) zodpovědné za oblast rozvojové spolupráce. Rešerší webových stránek jednotlivých institucí byly získány kontakty na možné odpovědné osoby v jednotlivých institucích. Ty byly poté osloveny jednotným e-mailem, dotazujícím se na metody využívané pro sběr dat o soukromém dárcovství. Podrobná metodika tohoto průzkumu je popsána v kapitole 5. Informace získané tímto průzkumem byly stěžejní při zpracování kapitol 5 a 6.

⁵ V době ukončení práce nebylo o metodě sběru dat Odborem rozvojové spolupráce a humanitární činnosti při MZV ČR rozhodnuto.

Práce hojně využívá knižní literaturu a odborné časopisy, z nichž byly čerpány především teoretické poznatky pro druhou až čtvrtou kapitolu práce. Důležitým zdrojem byly také statistiky OECD, které představovaly hlavní zdroj oficiálních dat o hodnotách soukromého dárcovství. Práce rovněž využívá mnoho zdrojů v elektronické podobě, a také informací uveřejněných na oficiálních webových stránkách jednotlivých institucí a organizací.

Důležitým zdrojem pro pátou kapitolu pak byla zejména e-mailová komunikace vedená s jednotlivými institucemi odpovědnými za sběr dat či vykazování hodnot soukromého dárcovství. Seznam všech těchto institucí, společně s kontakty na odpovědné osoby, lze nalézt v Příloze č. 4.

1.3. Rozdělení kapitol

Druhá kapitola této práce se zabývá současnou problematikou transparentnosti v oblasti soukromého dárcovství a iniciativami, které se zasazují o zviditelnění a řešení tohoto problému. Zároveň se tato kapitola zabývá pohledem dárců na důležitost transparentnosti hospodaření neziskových organizací.

Třetí kapitola se podrobněji věnuje popisu základních metod využívaných pro sběr dat o soukromém dárcovství. Cílem této kapitoly je analyzovat jednotlivé metody a obecně zhodnotit jejich výhody a nevýhody.

Čtvrtá kapitola hodnotí důvody mezinárodního srovnávání dat o soukromém dárcovství a popisuje současné způsoby mezinárodního srovnávání dat a mezinárodní hodnotící indexy.

Pátá kapitola se poté zabývá konkrétními metodami sběru dat o soukromém dárcovství členských států DAC. Využitím poznatků získaných v rámci průzkumu institucí vybraných členských států DAC odpovědných za vykazování dat OECD, si kapitola klade za cíl obecně zhodnotit kvalitu výsledků u těchto metod. Kvalita těchto výsledků bude hodnocena na základě porovnání s výsledky alternativních metod sběru dat v dané zemi.

Šestá kapitola se dále věnuje zhodnocení možnosti aplikace některých z metod na prostředí České republiky. Kapitola obecně hodnotí současné zdroje dat soukromého dárcovství v České republice, které by bylo možné využít pro oficiální sběr. Zároveň,

využitím poznatků získaných z předešlých kapitol, navrhuje metodiky oficiálního sběru dat, jež by tyto současné zdroje využily.

2. Transparentní vykazování soukromého dárcovství

2.1. Úvod

Transparentnost v současné době představuje jeden z klíčových pojmů, o kterém se hovoří v mnoha oblastech a sektorech. Samotný pojem transparentnost lze chápat nejen jako otevřenost hospodaření určitého subjektu, ale také jeho ochotu předkládat pravdivé informace o činnosti a kvalitě v jaké je tato činnost vykonávána. Transparentnost v oblasti neziskového sektoru je důležitým prvkem, neboť představuje základ dobré správy. Ta je pro tyto organizace stěžejní, neboť ony samotné dobrou správu obvykle vyžadují od subjektů z ostatních sektorů.

Nestátní neziskové organizace⁶, jejichž atributem je nezávislost na státu, jsou důležitou součástí občanské společnosti, jež představuje jeden ze základních prvků dobře fungující demokracie. Zároveň, více než kdy jindy, představují důležitý prvek ve formování politického, sociálního, ale i ekonomického prostředí současného světa. Od těchto organizací je z pohledu ostatních očekáváno, že budou svou funkci vykonávat transparentně, neboť vykonávají společensky důležitou činnost a jsou odpovědny široké veřejnosti. Rostoucí vliv neziskových organizací, který lze zaznamenat v posledních dvou desetiletích, samozřejmě vyvolává zvyšující se nároky na jejich odpovědnost přicházející ze strany zúčastněných stran, jako jsou dárci, příjemci pomoci či ostatní partneři (Brown, Moore, 2001). Tato odpovědnost s sebou přináší nejen větší tlak na transparentnost v oblasti hospodaření s přijatými penězi, ale také na celkové fungování a vztahy v rámci neziskové organizace či se spolupracujícími partnery.

Transparentnost neziskových organizací tedy zahrnuje několik oblastí a lze ji obecně rozdělit na dvě roviny, vnější a vnitřní. Vnitřní rovina zahrnuje vztahy uvnitř organizace, vnější pak vztahy s ostatními stranami, jako jsou donoři, příjemci pomoci a další partneři. Oblasti, které by měly být pro správné a odpovědné fungování neziskové organizace transparentními, jsou zejména struktura organizace, mise, rozhodovací procesy, aktivity a již zmíněné celkové hospodaření organizace (Bachmann, 2012).

Právě transparentnost hospodaření neziskových organizací lze považovat za jedno z důležitých kritérií pro hodnocení dobré správy a odpovědného chování organizace.

⁶ Nestátní neziskovou organizací je myšlena organizace, jež je nezřizována státem a na státu nezávislá. Tato organizace je zřízena za účelem obecně prospěšné činnosti či k neziskové činnosti pro soukromý prospěch.

Avšak vzhledem k mnoha dalším rovinám, které zahrnuje hodnocení dobré správy, nelze transparentnost hospodaření považovat za její záruku. Transparentnost hospodaření nicméně představuje primární prvek, který umožňuje zúčastněným stranám nezávislé posouzení správy a upevňuje tak odpovědný vztah neziskové organizace k těmto zúčastněným stranám.

Následující kapitoly této práce se budou zabývat právě transparentností hospodaření neziskových organizací, a to primárně neziskových organizací, jež se zabývají zahraničním rozvojem a humanitární činností (dále jen „neziskové organizace“). Cílem této kapitoly je obecné zhodnocení důležitosti transparentního hospodaření těchto neziskových organizací a popis současných iniciativ, které jsou v této oblasti aktivní. Zároveň se autorka bude věnovat otázce úlohy transparentnosti hospodaření při zvyšování důvěry u dárců.

2.2. Problematika transparentnosti soukromého dárcovství

V oblasti neziskového sektoru se o transparentnosti jako takové hovoří již poměrně dlouhou dobu, a to jak na mezinárodní, tak na národní úrovni. Součástí těchto diskuzí je také již zmíněné klíčové kritérium, tedy transparentnost v oblasti hospodaření neziskových organizací.

Neziskové organizace mohou být v zásadě financovány třemi různými způsoby, a to buď soukromými dary⁷, samofinancováním (zahrnujícím i členské poplatky či například prodej dárkových předmětů) a z veřejných zdrojů. Hospodaření s přijatými financemi z veřejných zdrojů, jako jsou například vládní granty, je ve většině případů kontrolováno subjektem, který grant poskytuje. Nicméně v případě dvou zbývajících způsobů je tato zpětná kontrola velmi omezená.

Ve většině zemí jsou v současnosti informace o hospodaření neziskových organizací pro dárci zjistitelné především z výročních zpráv, které obvykle zahrnují finanční zprávy. Pro větší dárci poskytující granty existuje téměř vždy smluvní dohoda s organizací, která umožňuje tomuto donorovi kontrolovat nakládání s poskytnutým darem. Pro menší dárci je však obvykle jedinou možností kontroly právě výroční zpráva.

⁷ Soukromým darem je pro účely této práce myšlen soukromý dar (*net private grant*), který je oficiálně definován směrnicí DCD/DAC(2013)15/FINAL, odst. 268 až 270. Zjednodušeně jej lze definovat jako dar poskytnutý pro účely mezinárodního rozvoje a humanitární činnosti (OECD DAC, 2013).

Nicméně finanční výkaznictví neziskových organizací či zveřejňování výročních zpráv není ve všech zemích povinné. Zároveň jsou požadavky v oblasti auditů či obsahu finančních zpráv pro jednotlivé země rovněž odlišné (EFC, 2011). I v případě, že je zákonem stanovena povinnost zveřejňovat auditem schválené finanční zprávy, není záruka, že jsou finanční výkazy zcela pravdivé. Stává se, že některé organizace alokují při vykazování využité zdroje do jiných oblastí za účelem zlepšení obrazu o svém hospodaření. Příkladem může být snaha snížit administrativní výdaje či výdaje vynaložené na fundraising přesunutím výdajů například do skupiny tzv. ostatních nákladů.

Právě míra administrativních nákladů a nákladů vynaložených na fundraising představuje pro mnohé dárce indikátor plnění poslání organizací. Přestože nelze nízký poměr vynaložených nákladů na administrativu a fundraising vůči celkovým nákladům považovat za ukazatel efektivnosti nakládání s přijatými financemi, mnoho dárců považuje tato čísla při hodnocení efektivitě hospodaření neziskových organizací za stěžejní (Krishnan et al., 2002).

Dalším problémem, rovněž spojeným s výkaznictvím neziskových organizací, jsou nedostatečné kapacity při vedení účetnictví. Průměrná nezisková organizace má obvykle malý počet zaměstnanců, často pracujících pouze na částečné úvazky. Zároveň se většina organizací potýká s omezeným rozpočtem v důsledku nedostatku financí. Výsledkem toho je, že ve většině případů mají na starost účetnictví nedostatečně kvalifikovaní lidé a adekvátní interní kontrolní systém není zajištěn (Gross, Warshauer, Larken 1991, Maddox 1999; in Keating, Frumkin, 2003). Některé neziskové organizace pověřují vedením účetnictví jiné fyzické či právnické osoby, čímž je obvykle zajištěna vyšší kvalita vedení účetnictví. Nicméně nevýhodou tohoto způsobu je, na rozdíl od interního způsobu vedení účetnictví, horší přístup externí osoby k ekonomickým informacím organizace (Hudcová, 2004).

Nejčastějším způsobem kontroly hospodaření neziskové organizace je skrze představenstvo organizace. To plní funkci primárního monitoringu nakládání s financemi. Kontrolní funkci pak zastává správní rada⁸, která každoročně schvaluje rozpočet, účetní uzávěrku a výroční zprávu (Šedivý, Turnerová, 2003). V některých

⁸ Případně také dozorčí rada, která kontroluje neziskovou organizaci, do které byl vložen majetek státu nebo obce, nebo která takový majetek užívá (Šedivý, Turnerová, 2003).

případech je tento dohled poměrně efektivní. Nicméně není výjimkou, že se představenstvo schází pouze zřídka, chybí mu dostatečné informace či v horším případě nemá dostatečné dovednosti pro finanční plánování (Carver, 1997, Maddox, 1999, Widmer, Houchin 2000; in Keating, Frumkin, 2003).

Kvalita a pravdivost dat uvedených ve výročních zprávách neziskových organizací je tedy často velmi diskutabilní. Důvodem je jak nedostatečný státní či nezávislý monitoring těchto organizací, tak nedostatečné finanční a personální kapacity samotných neziskových organizací. V mnoha státech dlouhodobě existuje tzv. status veřejné prospěšnosti, k jehož zavedení do legislativy České republiky dochází od 1. 1. 2014. U držitelů tohoto statusu obvykle dochází ke kontinuální kontrole nad výkonem veřejně prospěšných aktivit, a do určité míry také kontrole finanční (ta je však rozdílná stát od státu). Tím je zajištěno posílení důvěryhodnosti organizací u veřejnosti. Nicméně mnoho neziskových organizací toto považuje za nepřiměřené zasahování do nezávislosti neziskových organizací ze strany státu. Otázkou však zůstává, zda je vůbec možné zajistit dostatečnou transparentnost neziskového sektoru, aniž by nedošlo k zásahu do jeho nezávislosti.

2.3. Iniciativy v oblasti zlepšení transparentnosti

V posledních letech začal být vyvíjen značný tlak na jednotlivé státy, aby zajistily transparentnost své rozvojové pomoci. Vznikly iniciativy a kampaně, které se snaží zprůhlednit informace zejména o hodnotách oficiální rozvojové pomoci. Příkladem může být iniciativa *Publish What You Fund* nebo portál *AidInfo*.⁹ Všechny tyto iniciativy staví své požadavky na mezinárodním procesu zefektivňování rozvojové pomoci, který započal v roce 2003 s přijetím Římské deklarace o harmonizaci během Fóra na vysoké úrovni o harmonizaci rozvojové pomoci (*High Level Forum on Harmonisation*) konající se v Římě. Tento proces pak dále pokročil přijetím Pařížské deklarace o účinnosti pomoci v roce 2005 během Fóra na vysoké úrovni o účinnosti rozvojové pomoci (*High Level Forum on Aid Effectiveness*) konající se v Paříži. Na základě Pařížské deklarace byl poté v roce 2008 přijat během třetího Fóra o účinnosti pomoci v Akkře tzv. Akční program z Akkry, který dále zdůraznil důležitost transparentnosti a odpovědného chování jednotlivých zemí v oblasti rozvojové pomoci. V roce 2011, v rámci čtvrtého Fóra o účinnosti pomoci, které se konalo v Pusanu, se

⁹ Pro více informací o kampaních, viz <http://www.publishwhatyoufund.org/> a <http://www.aidinfo.org/>.

pak nejdůležitější aktéři v oblasti rozvojové pomoci zavázali k plnému zveřejňování informací o poskytování oficiální rozvojové pomoci (ODA) do roku 2015 (OECD, nedatováno – a). Významným momentem se stalo především přijetí závazku o zveřejňování poskytnuté rozvojové pomoci podle společných norem, tzv. IATI standardů.

Mezinárodní iniciativa pro transparentnost pomoci (*International Aid Transparency Initiative* – IATI) je iniciativou, která vznikla již v roce 2008 při zasedání třetího Fóra o účinnosti pomoci v Akkře. Jedná se o mnohostrannou iniciativu, která spojila jak donory a příjemce, tak také občanskou společnost a odborníky, s cílem vytvořit společný standard či normu pro vykazování rozvojové pomoci. Tyto standardy se po konzultaci s mnoha donory, vládami a nevládními neziskovými organizacemi podařilo přijmout v únoru 2011 v Paříži (IATI, 2012). Podpora IATI standardů a jejich implementace v rámci vykazování oficiální rozvojové pomoci je hlavním cílem již výše zmíněných iniciativ *Publish What you Fund* a *AidInfo*, které se na přijetí IATI standardů, vedle mnoha dalších aktérů, také podílely.

Je důležité zmínit, že tyto standardy nejen určují, jakým způsobem by měly neziskové organizace či oficiální rozvojové agentury vykazovat celkové hospodaření, ale i jak by měly organizace vykazovat informace o svých jednotlivých aktivitách a projektech. IATI v současnosti provozuje registr, který představuje vstupní bránu k informacím od 196 organizací (k datu vydání této práce, nicméně počet neustále narůstá), které se rozhodly transparentně vykazovat data o rozvojové pomoci podle IATI standardů. Tento registr zahrnuje jak odkazy na zdroje oficiální rozvojové pomoci, tak na neziskové organizace (IATI, 2013). V současnosti tento registr zahrnuje data pouze od registrovaných organizací či rozvojových agentur, které se staly signatáři IATI, nicméně podle informací z *Aid Stream* a *Open Aid Register* (online nástroje pro správu dat podle IATI standardů, viz níže) je organizací postupně konvertující data podle těchto norem více (Aid Stream, 2013; Open Aid Register, 2013). Česká republika do vydání této práce není signatářem IATI, nicméně vše nasvědčuje tomu, že postupně směřuje k dokončení procesu přistoupení (FoRS, 2012).

Je nutné zmínit, že IATI registr nepředstavuje databázi, ve které by bylo možné hledat podle zadaných kritérií konkrétní informace. Jejím cílem tedy není vytvoření nové databáze, která by suplovala práci oficiálních statistik OECD, ale naopak na tuto práci

navazuje a vychází z již dohodnutých norem a definic (IATI, 2012). Jedná se o registr obsahující hrubá data od neziskových organizací a oficiálních rozvojových agentur ve formátu XML, které lze dále využívat pro další práci. Pro účely vyhledávání agregovaných dat či procházení specifických dat v současnosti vznikají a vyvíjí se online nástroje, jakými jsou například *AidView*, který umožňuje vizualizaci dat skrze interaktivní aplikaci, *Open Aid Search* nebo *IATI Explorer*, který je provozován neziskovou organizací *Development Gateway*.¹⁰

IATI standardy představují zásadní pilíř veškerých snah o zvýšení transparentnosti rozvojové pomoci, neboť určují společné standardy vykazování jak pro oficiální rozvojové agentury, tak pro neziskový sektor. Jak již bylo zmíněno, jednotlivé státy se nedávno zavázaly do roku 2015 tyto standardy implementovat do svého oficiálního vykazování rozvojové pomoci. Co se týče neziskového sektoru, mnohé velké organizace již publikují data o rozvojové pomoci podle norem IATI (například *ActionAid Intl.*, *ADRA-UK*, *CARE Intl.*, *Oxfam*, *Save the Children*, ad.). Do budoucna je nicméně důležité, aby byly tyto standardy přijaty celým neziskovým sektorem působícím v oblasti mezinárodního rozvoje, a staly se tak běžnou součástí vykazování neoficiální rozvojové pomoci i u menších či středně velkých organizací.

Důležitou součástí šíření IATI standardů mezi neziskové organizace jsou online nástroje pro tvorbu dat podle IATI standardů. Formátování a konverze informací podle IATI standardů je značně komplexní a většina organizací nemá pro tuto práci dostatečné kapacity a finanční zdroje. To bylo důvodem vzniku dvou iniciativ – *Aid Stream* a *Open Aid Register*.¹¹ Oba tyto nástroje byly vyvinuty s cílem usnadnit konverzi dat o rozvojové pomoci podle IATI standardů zejména malým a středně velkým neziskovým organizacím. Podle informací dostupných na stránkách těchto iniciativ, využívá v současnosti tyto nástroje 228 neziskových organizací či oficiálních rozvojových agentur (*AidStream*, 2013; *Open Aid Register*, 2013). Toto číslo je do srovnání s celkovým počtem neziskových organizací působících v oblasti mezinárodního rozvoje malé. Nicméně ani všechny státy se doposud nestaly signatáři IATI a je tedy třeba, aby především oficiální agentury či ministerstva převzaly tyto normy a ukotvily je ve

¹⁰ Více informací o jednotlivých online nástrojích, viz <http://www.aidview.net/about>, <http://openaidsearch.org/>, <http://iatiexplorer.org/>.

¹¹ Více informací o online nástrojích pro tvorbu dat, viz <http://aidstream.org/public/>, <http://www.openaidregister.org/>.

vlastním systému vykazování oficiální rozvojové pomoci, a šly tak příkladem pro neziskový sektor.

Nicméně i tak mnoho států na základě těchto mezinárodních požadavků postupně zveřejňuje detailní informace o podpořených projektech a hodnotách poskytnuté oficiální rozvojové pomoci. Zároveň vzniklo mnoho národních databází, jež jsou spravovány samotnými rozvojovými zeměmi, poskytující informace o projektech realizovaných v jednotlivých rozvojových zemích, rovněž vycházející z norem IATI. Tyto databáze poskytují informace především o oficiální rozvojové pomoci, nicméně některé z nich obsahují také data o projektech financovaných skrze soukromé dárcovství.

Dva nejčastěji používané systémy pro takovýto management a monitoring rozvojové pomoci jsou *Aid Management Programme* (AMP) vyvinutý neziskovou organizací *Development Gateway*, a *Development Assistance Database* (DAD) vyvinutý společností *Synergy International Systems*.¹² AMP je v současnosti využíván ve 20 zemích a DAD v celkem 18 zemích. Všechny národní databáze založené na těchto systémech jsou přístupné online a jejich přehledný seznam můžete nalézt na webových stránkách iniciativy *AidInfo*¹³. Cílem těchto databází je zpřehlednit projekty, které jsou realizovány v dané zemi, a přispět tak k harmonizaci a zefektivnění rozvojové pomoci. Jednotlivé vlády tak mají přehled o rozvojových aktivitách v zemi a mohou tomu přizpůsobit přerozdělování svého rozpočtu. Zároveň mohou tyto databáze využívat i samotní donoři, a zefektivnit tak alokaci svých prostředků. Vedle těchto nejčastěji využívaných systémů má mnoho států také své vlastní systémy, případně využívá databáze v Excel či Access podobě, které však nejsou kvůli svému obsahu, podrobnosti a dostupnosti obvykle dostatečné (IATI, 2013).

Nezisková organizace *Development Gateway* v současnosti také provozuje celosvětovou databázi projektů, které jsou realizovány v rozvojových zemích s názvem *AidData*. Tato databáze v současnosti zahrnuje především informace týkající se hodnoty vynaloženého grantu na jednotlivé projekty oficiálními agenturami. Nicméně do budoucna počítá s rozšířením o detailnější informace týkající se jednotlivých projektů.

¹² Pro více informací o jednotlivých systémech, viz AMP - <http://www.developmentgateway.org/programs/aid-management-program>, DAD - <http://www.synisys.com/index.jsp?sid=1&id=56&pid=36>.

¹³ Přehledný seznam odkazů na jednotlivé národní a mezinárodní databáze: <http://www.aidinfo.org/resources/aid-database>.

Z velké míry jsou data zde uveřejněná přejímána ze statistik OECD, konkrétně z *Creditor Reporting System* (CRS). Na rozdíl od CRS však není závislá pouze na agregovaných informacích získaných od samotných států, ale také získává informace z jednotlivých oficiálních rozvojových agentur či z jejich publikací, např. výročních zpráv (AidData, 2011).

Jak lze vidět, od konference v Pusanu a přijetí IATI standardů došlo k značnému rozvoji různých databází, ať už na národní či mezinárodní úrovni. Většina z těchto databází se však převážně zaměřuje na sledování oficiální rozvojové pomoci. Oblast neoficiální rozvojové pomoci, která je financována ze soukromých prostředků, je však doposud značně přehlížena. Nicméně i přesto lze zaznamenat určité úsilí zahrnout do problematiky transparentnosti také neziskový sektor.

Vedle výše zmíněných mezinárodních iniciativ, mezinárodních a národních databází, které primárně cílí na transparentní vykazování oficiální rozvojové pomoci, vznikaly v menší míře rovněž iniciativy, jejichž primárním cílem bylo zlepšit obraz o hospodaření samotných neziskových organizací a zprůhlednit jejich nakládání s financemi, a to jako důsledek mnoha odhalených skandálů spojených se zneužitím financí poskytnutých těmto organizacím. Jako příklad úspěšného výsledku těchto iniciativ mohou být tzv. národní monitorovací agentury, nezávislé kontrolní instituce, které postupně vznikaly v jednotlivých zemích s cílem zvýšit transparentnost a důvěryhodnost neziskového sektoru (více o těchto agenturách v Kapitole 3). Vedle těchto národních agentur vzniklo také několik mezinárodních iniciativ a kampaní.

První iniciativou, která se na mezinárodní úrovni zabývala primárně transparentností neziskových organizací, je tzv. Charta odpovědnosti mezinárodních neziskových organizací (*INGO Accountability Charter*, dále jen Charta odpovědnosti) založená skupinou neziskových organizací v roce 2006, ke které se do vydání této práce připojilo 25 mezinárodních neziskových organizací. Tato charta zahrnuje, mimo další oblasti odpovědnosti, také požadavek pro zlepšení transparentnosti v oblasti hospodaření NNO (*INGO Accountability Charter*, 2013). Všichni její členové jsou každoročně povinni poskytnout tzv. výroční zprávu odpovědnosti (*Annual Accountability Report*) vypracovanou na základě jednotného rámce vytvořeného *Global Reporting Initiative* (GRI). Pro neziskový sektor seletovala speciálně vytvořená pracovní skupina, zahrnující zástupce signatářů Charty odpovědnosti, specifické hodnotící komponenty

pro specifické oblasti, které se zdály relevantní pro neziskový sektor, a vytvořila tak pro neziskový sektor rámec, kterým se hodnotí udržitelnost a odpovědné chování neziskových organizací (GRI, 2013). Tato výroční zpráva je poté hodnocena nezávislou komisí, která zpětně vytvoří hodnotící zprávu. Každá organizace má právo okomentovat tento výsledek a tento komentář je společně s hodnotící zprávou publikován na webových stránkách Charty odpovědnosti (INGO Accountability Charter, 2013).

Charta odpovědnosti tak představuje významný doplněk IATI norem, který transparentnost a odpovědnost neziskových organizací zohledňuje ze všech stran a hodnotí tedy nejen ekonomickou transparentnost, ale rovněž další roviny, jako environmentální oblast, sociální oblast a oblast dobré správy.

Vedle Charty odpovědnosti existují v současnosti mnohé další iniciativy, které se zasazují o zvýšení transparentnosti a posílení odpovědného chování neziskových organizací. Seznam dalších iniciativ, které vedle obecné odpovědnosti hodnotí také finanční transparentnost, je možné nalézt v online databázi, spravované neziskovou organizací *One World Trust*.¹⁴ Tato databáze shromažďuje údaje o současných iniciativách, které vytvořily specifické kodexy a standardy či vydávají certifikace odpovědnosti pro neziskové organizace.

2.4. Vliv transparentnosti soukromého dárcovství na rozhodování dárců

Mnohé studie se v současnosti i v minulosti zabývaly převážně otázkami, jaké typy donorů nejčastěji poskytují dary, jaké hodnoty darů a za jakým účelem dary poskytují (např. Lloyd, 2004; Micklewright, Wright, 2004; Leming, 2002; Clotfelter, 1997). Nicméně poměrně málo studií se doposud věnovalo specifické otázce, jakým způsobem si vlastně donoři vybírají neziskovou organizaci, kterou podpoří (např. Broekhoven, 2008; Breeze, 2010; Ribar, Wilhelm, 2002).

Donoři jsou v současné době značně přehlceni různými žádostmi o poskytnutí podpory ať už ze strany národních či mezinárodních organizací. Způsob, jakým si donoři vybírají neziskové organizace, je značně komplexní a zřejmě ovlivněný mnoha různými faktory. Je rovněž velmi obtížné obecně generalizovat tyto faktory, neboť ty jsou do značné míry závislé také na povaze samotného donora. Breeze (2010) se ve své studii pokusil popsat hlavní faktory ovlivňující výběr neziskové organizace, nicméně z jeho průzkumu je

¹⁴ Viz online databáze One World Trust - <http://www.oneworldtrust.org/csoproject/cso/initiatives/list/international>.

zřejmé, že zobecnit chování donorů není jednoduché. Průzkumem 60 britských aktivních donorů definoval tento autor čtyři obecná kritéria, která ovlivňují jejich rozhodování. Jedním z těchto kritérií je i samotné transparentní hospodaření organizace, tedy jak donor vnímá kompetence neziskové organizace v oblasti efektivního nakládání s přijatými dary a jak jej tyto informace ovlivňují při jejím výběru.

V rámci tohoto průzkumu se autor studie dotázal respondentů, zda by sdělili racionální důvod pro poskytnutí daru organizaci či určitému projektu, který v minulosti podpořili. Většina respondentů odpověděla, že tento důvod neznají přesně, a že o samotném projektu či organizaci samotné vlastně neměli podrobnější informace, respektive se o tyto informace příliš nezajímali. Na základě těchto odpovědí pokládá Breeze (2010) ve své studii zajímavou otázku, tedy do jaké míry je vlastně množství informací předkládané donorům důležité při jejich rozhodování. Je tedy možné, že donoři se při výběru projektu či neziskové organizace rozhodují na základě jiných faktorů, než jakými jsou detailní informace o organizaci či její konkrétní činnost. Je tedy otázkou, zda transparentní informace o hospodaření hrají roli při jejím výběru.

Většina studií se shoduje, že donoři jsou z velké míry ovlivněni při rozhodování o dárcovství vlastními emocemi. Emoce jsou tak při rozhodování nadřazeny racionálnímu myšlení (Wilke, 2003; Ribar, Wilhelm, 2002; Micklewright, Wright, 2004; Leming, 2002; Clotfelter, 1997). Průzkum Breeze (2010) toto rovněž potvrzuje, navíc tuto emocionální motivaci vysvětluje jako motivaci řízenou a ovlivněnou vlastní sociální zkušeností donora, nikoliv řízenou současnou potřebou. Podle Breeze (2010) se donor rozhoduje o tom, kterou neziskovou organizaci či projekt podpoří, spíše na základě vlastních emocí, které jsou výsledkem jeho/její sociální zkušenosti, než podle současné potřeby podpory určitého společenského problému. Samotná potřeba pomoci tedy, alespoň podle této studie, není primárním motivem donorů při výběru projektu či organizace.

Breeze (2010) se ve svém průzkumu zaměřoval na soukromé dárcovství obecně a nikoliv za účelem mezinárodního rozvoje a humanitární činnosti. Je tedy otázkou a možným tématem pro další výzkum, zda lze i u tohoto specifického účelu pomoci sledovat stejný trend. Nicméně se lze domnívat, že v případě humanitárních výzev tomu tak není a donoři reagují na základě náhlé potřeby pomoci. V každém případě hraje zřejmě emocionální myšlení, ať už ovlivněné potřebou pomoci či sociální zkušeností

donora, důležitější roli při rozhodování než rozhodování založené na myšlení racionálním.

Na základě tohoto poznatku tedy vyvstává otázka, jaký mají neziskové organizace důvod být transparentními, pokud tento faktor nehraje tak důležitou roli při rozhodování dárců. Velmi důležité je v tomto případě rozlišovat mezi dvěma odlišnými faktory, a to mezi informovaností donora o činnosti organizace či projektu a důvěře donora v kompetentnost organizace.

Při dotazníkovém šetření prováděném Centrem pro výzkum neziskového sektoru (CVNS) v České republice v rámci výzkumného projektu „Dárcovství v očích veřejnosti“ odpovědělo 84,1 % všech dotazovaných respondentů zcela souhlasně nebo spíše souhlasně na otázku, zda by poskytli neziskové organizaci dar, kdyby mohli použití peněz zkontrolovat. Zdá se tedy, že poptávka po informacích týkajících se hospodaření neziskových organizací mezi donory existuje. Zároveň 76,8 % respondentů zcela či spíše nesouhlasilo, že by důvěra v organizaci nehrála při jejich výběru roli (Hladká, Šinkyříková, 2009). Rovněž ve studii Breeze (2010) donoři kladli při dotazu, jakou roli při jejich výběru hraje vnímání kompetence organizace, důraz na účinné nakládání s přijatými dary a vytvořenou důvěru v tuto organizaci. Můžeme zde tedy vidět rozpor mezi výsledky studií zaměřených na chování donorů, které dochází k tomu, že emoce jsou při rozhodování důležitější, a odpověďmi samotných donorů, jež považují transparentnost a důvěru v organizaci za důležitou při jejich rozhodování.

Otázkou však zůstává, na základě čeho je tato důvěra dárců postavena a lze tuto důvěru považovat za opodstatněnou? Ve většině států DAC v současnosti neexistuje dostatečný systém kontroly nakládání neziskových organizací s přijatými dary. Ve většině států existuje povinnost oficiální registrace organizace, nicméně co se týče odpovědnosti za řízení a hospodaření, přístupy jednotlivých států se značně odlišují a v mnoha případech se nezisková organizace v těchto oblastech nemusí nikomu zodpovídat. Jedinou možností, jak zjistit více informací o hospodaření neziskových organizací, je z výročních zpráv. Nicméně jejich veřejné publikování také není ve všech zemích DAC povinné.

Jedním z mála států DAC, který má v tomto ohledu poměrně striktní pravidla, jsou Spojené státy americké. Všechny neziskové organizace zde musí každoročně veřejně předkládat federálnímu úřadu zodpovědnému za daně finanční souhrn v podobě

formuláře *IRS 990*, který velmi detailně popisuje hospodaření organizace. Všechny tyto finanční zprávy jsou poté zveřejněny. Mimoto jsou všechny neziskové organizace povinny se registrovat a každoročně zveřejňovat výroční zprávu.

Důvěra dárců je tak de facto velmi často postavena na jejich vlastním dojmu o důvěře (Bekkers, 2003). Tento dojem o důvěře je z velké míry výsledkem marketingové a fundraisingové strategie jednotlivých neziskových organizací, která nemusí být vždy založena na skutečných, případně ověřitelných informacích. Zároveň podle Eisenberga (2000) způsobilo současné ekonomické a sociální postavení neziskových organizací, že lidé nahlíží na jejich odpovědnost určitým způsobem benevolentně a také s dojmem, že pokud vykonávají dobré skutky, není nutné, aby byly někomu odpovědné. Mnozí také argumentují tím, že kontrola neziskových organizací by mohla mít za následek narušení jejich autonomie. Na druhou stranu jsou to však právě ony, které jsou mnohem více náchylné na odhalené skandály související se zneužitím darů, neboť pro tyto organizace existují ve společnosti poměrně přísné morální normy v oblasti bezúhonnosti (Gibelman, Gelman, 2001).

S nárůstem těchto případů narůstá také mezi donory mnohem větší obezřetnost při výběru, kterou organizaci či projekt podpoří. Přestože podle studií nehraje racionální rozhodování donorů při výběru neziskové organizace či projektu hlavní roli, je možné, že bude u donorů narůstat zájem o transparentní informace, pokud bude i nadále docházet k těmto případům zneužití darů.

Již dnes lze sledovat vyšší zájem u donorů, jakým způsobem jsou jejich dary využity a zda s těmito dary organizace efektivně nakládá. Na tuto poptávku se snaží neziskové organizace v posledních letech reagovat vytvářením různých dárcovských portálů s nabídkou podpory konkrétních projektů, zkvalitňováním informací na vlastních webových stránkách či již zmíněnými certifikacemi od mezinárodních či národních iniciativ. Donoři se tedy dostávají k hospodaření neziskových organizací mnohem blíže, než jak tomu bylo v minulosti. Nicméně množství informací, kterými jsou v současnosti donoři přehlceni, značně znesnadňuje konečný výběr.

Pro neziskovou organizaci by tak transparentnost hospodaření s přijatými dary mohla znamenat jakousi přidanou hodnotu, která ve výsledku usnadní donorovi výběr. Zároveň bude postupně docházet k přirozené eliminaci organizací, které nejsou schopny své příjmy a výdaje transparentně prokazovat. Rovněž se naskýtá možnost získat nové

donory z řad veřejnosti, která se dosud k fungování a hospodaření neziskových organizací stavěla skepticky. Transparentnost může v případě těchto dárců představovat důležitý faktor, který zvýší jejich důvěru v aktivity neziskového sektoru a může vést k rozhodnutí o dlouhodobější podpoře (Wilke, 2003).

Přestože je doposud s mnoha soukromými dary nakládáno s minimální či bez jakékoliv kontroly, je možné se domnívat, že postupem času a s nárůstem iniciativ, které se snaží problematiku transparentnosti a odpovědného chování neziskových organizací zviditelnit, dojde k podstatným změnám, které by mohly mít významný vliv na účinnost mezinárodní rozvojové pomoci. Právě větší informovanost a povědomí veřejnosti o této problematice by mohlo zlepšit alokaci zdrojů do neziskového sektoru a zároveň podpořit postupné zlepšování managementu těchto organizací (Keating, Frumkin, 2003). V době, kdy dochází k častému odhalování skandálů spojeného se zneužitím financí ze strany neziskových organizací, tak hraje informovanost o celkové problematice transparentnosti stěžejní roli pro další rozvoj neziskového sektoru působícího v oblasti mezinárodního rozvoje.¹⁵ V opačném případě může dojít ke značnému poklesu důvěry u dárců a k následnému razantnímu poklesu podpory, jenž by mohl zasáhnout i organizace, které doposud kladly na transparentnost svého hospodaření důraz.

¹⁵ Příkladem může být případ 32 evropských neziskových organizací, které byly v roce 2005 vyšetřovány Evropským úřadem proti podvodům (*European Anti Fraud Office*) za zneužití financí z EU fondů (NGO Monitor Digest, 2005). Další příklady zneužití financí předkládá například Gibelman a Gelman (2004).

3. Metody sběru dat o soukromém dárcovství

3.1. Úvod

Jak již bylo zmíněno v úvodu této práce, soukromé dárcovství představuje významnou hodnotu mezinárodní pomoci, která putuje do rozvojových zemí. Podle definice uváděné ve směrnicích OECD DAC se za soukromý dar (*net private grant*) považuje takový grant, který je poskytnut národní neziskové organizaci pro rozvojové a humanitární účely. Zároveň tato definice zahrnuje také příspěvky v naturáliích, poskytnuté rozvojovým zemím, či příspěvky multilaterálním organizacím¹⁶, mezinárodním neziskovým organizacím¹⁷, a příspěvky poskytnuté v případě humanitárních výzev např. zmírňování následků katastrof (OECD DAC, 2010; OECD DAC 2013).

Národní neziskové organizace skutečně představují hlavního prostředníka ve vztahu dárce – příjemce. V legislativách jednotlivých států se definice neziskové organizace často značně liší, a existují také různé právní formy těchto organizací. Problémem spojeným se sběrem dat o hodnotách soukromého dárcovství tak často je, že ne všechny tyto organizace jsou do sběru dat odpovědnou institucí zahrnuty, přestože odpovídají výše zmíněné definici a spadají legislativně mezi neziskové organizace.

Příkladem mohou být firemní nadační fondy či nadace, které jsou obvykle v šetřeních zcela opomíjeny. Mnohé firemní nadace a fondy přímo podporují specifické projekty v zahraničí a jejich dary tak neproudí skrze programy jiných národních neziskových organizací. Tyto nadační fondy a nadace však obvykle nejsou při sběru dat pro OECD DAC do seznamu organizací zahrnuty, přestože spadají do oficiální definice.

Stejně je tomu v případě různých výzkumných institucí. Samostatnou kapitolu pak tvoří náboženské organizace, jež jsou zahrnuty do definice pouze v případě, že pomoc není primárně nábožensky motivována. Rovněž soukromí dárci mohou poskytovat dary na konkrétní projekty v zahraničí a nevyužít přitom národní neziskové organizace jako prostředníka. O problematice zahraničního dárcovství bude blíže pojednávat Kapitola 4.

¹⁶ Příkladem je prodej vánočních přání UNICEF.

¹⁷ Dary poskytnuté organizacím, jejichž hlavní sídlo není v zemi dárce (např. Dětský výbor UNICEF), jsou vykazovány jako soukromé dary země dárce. Hlavní sídlo takovéto organizace pak smí vykazovat za poskytnuté soukromé dárcovství pouze dary získané na území státu, kde sídlí.

Definice OECD DAC tedy dobře definuje jako hlavní prostředníky národní neziskové organizace. Problém sběru dat o hodnotách soukromého dárcovství pro účely mezinárodního rozvoje tedy netkví v definici OECD DAC, ale v složitosti získávání dat ze všech právních forem neziskových organizací.

Mnoho dosud provedených průzkumů a studií zabývajících se zhodnocením míry poskytnutých soukromých darů ve své metodice rovněž využívá pouze některý z výše uvedených zdrojů (forem neziskových organizací). Získání dat ze všech těchto zdrojů současně se jeví jako složité. Dochází tak k podhodnocení celkové hodnoty soukromého dárcovství.

Přestože statistiky OECD představují jediný mezinárodní oficiální zdroj dat o hodnotách soukromého dárcovství poskytnutého pro účely mezinárodního rozvoje, který obsahuje data téměř všech členů DAC, neurčují přesnou hodnotu poskytnutých darů v zemích DAC. Podle výzkumu Davida Roodmana a Scotta Standleyho (2006), který se zabývá vlivem daňových pobídek na soukromé dárcovství a soukromým dárcovstvím v zemích DAC obecně, jsou tato data značně nepřesná. Důvodem je neexistence jednotné metodiky sběru dat v rámci členských států DAC. Jednotlivé státy DAC užívají vlastní postupy ke zjišťování dat a zároveň nejsou povinny tento postup reportovat (Roodman, Standley, 2012). Ve výsledku tedy mají data o soukromém dárcovství uvedená v OECD statistikách velmi nízkou komparativní hodnotu.

Mimoto není povinnost vykazovat data o soukromém dárcovství všemi státy respektována. Mezi státy, které dlouhodobě nereportují soukromé dárcovství tak patří například Francie, Norsko a Španělsko (OECD Statistics, 2013). Přestože jsou státy povinny každoročně reportovat hodnoty soukromého dárcovství, není pro případ nedodržení tohoto závazku stanovena žádná penalizace, neboť toto vykazování je pouze politickým závazkem, nikoliv závazkem právně vymahatelným. Takovéto opomenutí může být pouze zmíněno v rámci každoročního procesu vzájemného hodnocení členů DAC (Suchodolski, 2013). OECD statistiky tak navíc neobsahují statistické hodnoty soukromého dárcovství všech svých DAC členů.

Podle Roodmana a Standleyho (2006) se data o hodnotách soukromého dárcovství obecně získávají skrze tři zdroje: z daňových přiznání, průzkumem domácností či průzkumem samotných neziskových organizací. Jednotlivé metody však mají svá úskalí

a data takto získaná nejsou vždy zcela přesná. Problematiku těchto metod a dalších možných postupů sběru dat o soukromém dárcovství bude blíže zkoumat tato kapitola.

3.2. Metody a úskalí sběru dat o soukromém dárcovství

Mezinárodní srovnávání hodnot soukromého dárcovství sebou přináší kromě mnoha výhod (více o těchto výhodách v Kapitole 4) také značná úskalí, z nichž největším je zejména standardizace mezinárodních dat (CAF, 2006; Roodman, Standley, 2006; Wiepking, 2009). V současnosti existují mnohé studie, průzkumy a byly vytvořeny indexy hodnotící soukromé dárcovství na národní a mezinárodní úrovni. Přestože jsou zdrojem hodnotných informací, využívají odlišné metodiky sběru dat či výpočtu, a také odlišné definice soukromého daru či soukromého subjektu. Kompilace těchto dat s daty z jiných studií je tedy komplikovaná a ne vždy přesná. Navíc nejsou výsledky těchto průzkumů či studií v mnoha případech veřejně dostupné ve skutečných číslech, co se objemu vynaložených prostředků týče, ale pouze vyjádřeny procentuálně jako podíl z celkového objemu dárcovství (např. *World Giving Index* od *Charities Aid Foundation*¹⁸).

Roodman a Standley (2006) zmiňují ve své studii hned několik problémů, které jsou spojeny s jednotlivými metodami sběru dat o soukromém dárcovství. Jak již bylo zmíněno, rozlišují tito autoři tři základní metody: sběr dat z daňových přiznání, průzkum domácností či průzkum samotných neziskových organizací. V následující části práce se podrobněji podíváme na tyto a další možné metody a zhodnotíme úskalí s nimi spojená.

3.2.1. Daňová přiznání

Data získaná z daňových přiznání ve většině případů značně podhodnocují celkovou hodnotu soukromého dárcovství v zemi, neboť nezohledňují všechny donory, kteří přispěli darem (Roodman, Standley, 2006). Důvodem je, že ne všichni částku věnovanou jako dar zohlední ve svém daňovém přiznání. Příkladem mohou být donoři, kteří jsou v pracovním poměru jako zaměstnanci. Těmto donorům provádí ve většině případů roční vyúčtování daně z příjmu zaměstnavatel. V mnoha případech o možnosti odevzdat potvrzení o daru zaměstnavateli a odečíst si tak dar z daní zaměstnanci buď

¹⁸ Data pro výpočet tohoto indexu pro jednotlivé země jsou získávána prostřednictvím *Gallup World View World Poll*. Jedná se o rozsáhlý výzkumný projekt, který prostřednictvím průzkumů získává rozličná data z celkem 153 zemí světa. Mikrodata, zahrnující veškeré zkoumané oblasti (také dárcovství) pro specifickou zemi, jsou dostupná pouze za poplatek USD 25 000 (Holgado, 2013).

nevědí, nebo dárce poskytne pouze malý peněžní dar, který nepovažuje za nutné udávat v daňovém přiznání, neboť by odpočet z daní byl minimální. I přestože většina neziskových organizací v dnešní době informuje své dárce o možnosti odečíst si dar z daní a na požádání vystaví také potvrzení, lze předpokládat, že většina dárců tuto možnost nakonec nevyužije. V případě České republiky o tomto napovídá i poměrně nízké množství daňových poplatníků, kteří si odečetli dar z daní, ca 136 tisíc/2011 (Česká daňová správa MFČR, 2012).

Rozdíly mezi jednotlivými státy v množství daňových subjektů, které si soukromý dar odečtou z daní, závisí také na daňové politice státu. Státy, které mají nastavenou politiku daňových zvýhodnění tak, že je pro daňové subjekty výhodnější si nechat soukromý dar odečíst z daní, mají logicky vyšší počet subjektů, které dar ve svém daňovém přiznání uvedou (Micklewright, Wright, 2004). Pro účely mezinárodního srovnávání je tudíž tato metoda nevhodná, neboť data nejsou založena na stejných výchozích podmínkách. Mimo výše uvedené důvody, také existují státy, ve kterých není možné uplatnit daňové zvýhodnění poskytnutého daru u soukromých dárců – např. Finsko, Maďarsko, Malta (pouze specifickým organizacím), Slovensko; či dokonce i u firemních dárců – Slovensko (EFC, 2011).

Co je však podstatné, data o soukromém dárcovství čerpaná z daňových přiznání obsahují data o darech poskytnutých různým národním neziskovým organizacím a nerozlišují dary podle účelu využití. Hodnota soukromých darů poskytnutých specificky organizacím na účely mezinárodního rozvoje či humanitární činnosti jsou tudíž z těchto dat přímo nezjistitelná (Roodman, Standley, 2006).

3.2.2. Průzkumy jednotlivců a domácností

Průzkumy jednotlivců a domácností představují jeden z nejčastějších způsobů využívaných pro sběr dat o hodnotách poskytnutého soukromého dárcovství a o filantropii občanů jednotlivých zemí obecně. Většina výzkumů a studií se primárně zaměřuje na filantropii jako takovou a není specificky zaměřena na soukromé dárcovství pro mezinárodní rozvoj a humanitární činnost (např. *World Giving Index* – CAF, *Index of Global Philanthropy and Remittances* – Hudson Institute ad.). Nicméně ve většině případů tyto studie a průzkumy zohledňují soukromé dárcovství pro mezinárodní rozvoj a humanitární činnost jako specifickou oblast dárcovství a v mnoha

případech jsou hodnoty dárcovství za tímto účelem v průzkumech rozlišeny od ostatních.

Ačkoliv data získána skrze průzkumy jednotlivců a domácností vytváří hodnotný obraz o filantropii občanů, nepředstavují vhodný způsob pro sběr a vykazování dat o celkových hodnotách soukromého dárcovství poskytnutého občany dané země. Důvodů je hned několik, přičemž tím základním, který uvádí odborná literatura, je zejména nepřesnost informací uváděných tázanými respondenty v rámci průzkumů (Bekkers, Wiepking, 2011; Burt, Popple, 1998; Roodman, Standley, 2006).

Bekkers a Wiepking (2011) shrnují jako dvě základní příčiny nepřesnosti uváděných informací tzv. motivovanou nepřesnost, tedy záměrné nadhodnocování hodnoty poskytnutých darů a počtu darů, a nepřesnost způsobenou limitovanými informacemi o poskytnutých darech.

Podle studií (např. Parrym Crossley, 1950; Burt, Popple, 1998; Belli et al. 1999) pramení nadhodnocování poskytnutých darů především z jakési představy společensky žádoucí odpovědi. Pokud poskytujeme více darů na obecně prospěšnou činnost, je to společensky vnímáno pozitivně. V případě dotazníků, u kterých respondenti očekávají zpětnou vazbu, je pravděpodobnost takovýchto odpovědí vyšší (Carroll et al. 2006, Sweeny et al. 2006, Sweeny, Shepperd 2007; in Bekkers, Wiepking, 2011). Proto mnoho respondentů v průzkumech nadhodnocuje částky poskytnutých darů.

Existuje několik způsobů, jak tyto společensky žádoucí odpovědi v průzkumech eliminovat, a to například využitím anonymních dotazníků, které respondent vyplňuje např. online. Je tak odstraněna interakce s druhou osobou (tedy tazatelem) a snížena pravděpodobnost společensky žádoucí odpovědi (Schwartz et al., 1991; in Bekkers, Wiepking, 2011). Dalším způsobem je poskytnout možnost se odpovědi vyhnout použitím volitelné odpovědi „Nevím“. Jedná se o tzv. možnost „face-saving“ odpovědi. Tato možnost odpovědi se často využívá u doplňující otázky, která je z důvodů klamně odpovědi na předchozí otázku nezodpověditelná. Tazatel, který u doplňující otázky využije odpovědi „Nevím“ odpovídal s vysokou pravděpodobností u předchozí otázky klamně (Belli et al., 1999).

Druhým problémem spojeným s nadhodnocováním poskytnutých soukromých darů jsou limitované informace o poskytnutých darech. Důvodů takovýchto limitovaných

informací je hned několik, přičemž ten nejčastěji uváděný je, že respondenti si jednoduše počty a částky poskytnutých darů nepamatují či je v případě průzkumu domácností přesně neznají, neboť o dárcovství v rodině nerozhodují (Bekkers, Wiepking, 2011; Burt, Popple, 1998; Parry, Crossley, 1950).

Nicméně nejen nadhodnocování soukromého dárcovství samotnými respondenty je důvodem nepřesnosti dat v průzkumech. Způsoby jakými jsou tyto dotazníky vytvořeny, jaké skupině respondentů jsou předkládány a jak jsou tyto dotazníky následně vyhodnocovány, jsou primárními důvody nepřesnosti výsledných dat. Příklady opomenutí v dotazníkových metodách by vydaly na samostatnou práci. Poměrně rozsáhlý počet provedených studií a výzkumů (např. Bekkers, Wiepking, 2011; Bekkers, Wiepking, 2006; Belli et al., 1999; Burt, Popple, 1998; Havens, Schervish, 1997; Parry, Crosley, 1950; Wilhelm, 2007; ad.) na toto téma však dokazuje, že dotazníkové metody nepředstavují ideální způsob sběru dat o soukromém dárcovství.

3.2.3. Průzkum neziskových organizací

Dalším z možných způsobů sběru dat o soukromém dárcovství je průzkum samotných neziskových organizací. Takový průzkum může být proveden buď formou přímého dotazování neziskových organizací, tedy vlastním reportingem neziskových organizací, sběrem dat z výročních zpráv nebo kombinací těchto dvou metod. Jedná se o relativně jednoduchý způsob sběru dat o soukromém dárcovství, který zároveň přináší poměrně přesná čísla, neboť neziskové organizace jsou ze zákona povinny vést účetnictví a mít tedy přehled o přijatých darech od soukromých subjektů (v závislosti na legislativě a z ní vyplývajících povinnostech jednotlivých forem neziskových organizací).

Zákonnou povinnost vykazovat data o financování neziskové organizace, vést řádné účetnictví a předkládat tato data určeným institucím a orgánům státní správy má každá nezisková organizace ve všech evropských státech. Nicméně ne ve všech státech je zákonem vyžadováno, aby nezisková organizace výroční zprávu veřejně publikovala. Z 27 členských států Evropské unie, Švýcarska, Ukrajiny a Turecka neexistuje povinnost zveřejňovat výroční zprávy neziskových organizací v případě 11 států (EFC, 2011).¹⁹ Z toho 8 států je členem DAC. Je však třeba uvést, že přestože není tato povinnost zákonem daná, některé neziskové organizace v těchto zemích výroční zprávy i přesto zveřejňují.

¹⁹ Rakousko, Kypr, Dánsko, Německo, Irsko, Itálie, Litva, Nizozemsko, Slovinsko, Švédsko, Švýcarsko.

Výroční zpráva představuje de facto jediný prostředek, kterým může nezisková organizace prokázat své hospodaření a výstupy a zvýšit tak důvěru u potenciálních dárců. Interakci skrze výroční zprávy mezi neziskovými organizacemi a potenciálními dárci lze zjednodušeně popsat jako pomyslný trh (viz Příloha č. 1). Výročními zprávami neziskové organizace vytváří nabídku a potenciální donoři představují jakousi poptávku (Keating, Frumkin, 2003). Pro neziskové organizace je tedy důležité, aby svou nabídku předkládaly potenciálním dárcům v ucelené, srozumitelné a především důvěryhodné podobě, což může skrývat potenciál pro růst dárcovství (Rosenmayer, 2006).

Přestože transparentnost neziskové organizace není jedním z hlavních motivů při výběru organizace, kterou dárci podpoří, lze se domnívat, že hraje důležitou roli zejména v případě velkých dárců. Tito dárci ve většině případů vždy vyžadují finanční zprávy od organizace k prokázání jejího hospodaření. Nicméně malí dárci tuto možnost většinou nemají, a tudíž je veřejná podoba výroční zprávy jedinou možností, jak se k informacím o hospodaření organizace mohou dostat. Veřejná podoba výroční zprávy zároveň umožňuje nezávislým institucím, které se zabývají studiem soukromého dárcovství, získat poměrně jednoduše data pro své výzkumy. Problémem však zůstává obsahová stránka výročních zpráv jednotlivých států a míra jejich porovnatelnosti.

U výročních zpráv je problematické, že požadavky, které jsou na ně kladeny v jednotlivých státech, jsou odlišné. Pro účely mezinárodního srovnávání dat uvedených ve výročních zprávách je tedy do budoucna nutné, aby neziskové organizace uváděly data také podle mezinárodních standardů (Rosenmayer, 2006). V současnosti je například v České republice povinností vypracovávat účetní uzávěrku a výroční zprávu podle mezinárodních standardů²⁰ pouze pro účetní jednotky, které jsou „emitentem cenných papírů přijatých k obchodování na evropském regulovaném trhu“ (§ 18 Účetní závěrka, Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví). Neziskové organizace jsou tak povinny vypracovávat své finanční zprávy pouze podle národních účetních předpisů, které se však stát od státu od sebe liší.

Dalším problémem spojeným s výročními zprávami neziskových organizací je v mnoha případech nemožnost rozlišit využití daru. Mnoho neziskových organizací působících v oblasti zahraniční rozvojové pomoci působí rovněž na národní úrovni. Ve svých

²⁰ IFRS - *International Financial Reporting Standards*, jedná se o soubor účetních standardů vydávaných Radou pro mezinárodní účetní standardy.

výročních zprávách sice uvádí hodnotu přijatých soukromých darů, ale často už nerozlišují, za jakým účelem byly specifické dary využity. V mnoha výročních zprávách je uveden pouze celkový příjem z vládních grantů a soukromých darů, avšak často není specifikováno, který projekt byl tímto grantem podpořen, jaká část byla na tento projekt vynaložena z jednotlivých zdrojů, případně odlišeno, zda se jednalo o národní či mezinárodní projekt.

Co se týče důvěryhodnosti dat, data uváděná ve výročních zprávách musí procházet nezávislým auditem v případě 20 evropských států²¹, přičemž v osmi případech je tato povinnost stanovena pouze pro větší organizace (EFC, 2011). V případě auditem schválených výročních zpráv by tedy mělo být zaručeno, že data o hodnotách soukromých darů poskytnutých organizací, jsou důvěryhodná. Povinnost externího auditu a zároveň povinnost zveřejňovat výroční či finanční zprávy má celkem šest států DAC z 16 hodnocených států v publikaci EFC. V případě těchto států by tedy nejefektivnější metodou sběru dat o soukromém dárcovství byl pravděpodobně právě průzkum neziskových organizací, neboť se jedná o veřejně přístupná a důvěryhodná data.

3.2.4. Národní portály

Jedním z dalších možných způsobů sběru dat je vytvoření jakéhosi centrálního úložiště dat o neziskových organizacích. V dnešní době informačních technologií se jeví jako nejefektivnější možnost vytvoření takového úložiště v online podobě. Tato veřejná a dostupná podoba umožní nejen využití dat pro oficiální či vědecké účely, ale také umožní potenciálním dárcům jednoduše získat data a informace o všech neziskových organizacích působících v zemi na jednom centrálním místě.

Pravděpodobně největším z takových úložišť dat je americký portál *GuideStar*, který představuje rozsáhlou databázi informací a dat o více než 1,8 miliónech amerických neziskových organizacích. Jeho hlavním cílem je kromě zvýšení transparentnosti neziskových organizací a důvěryhodnosti u dárců, především vytvoření jakéhosi centrálního úložiště informací o neziskových organizacích působících v USA, které mohou potenciální dárci využít při svém rozhodování o poskytnutí daru. *GuideStar* byl založen v roce 1994 jako společnost s ručením omezeným a později v roce 1996 získal status veřejné charitativní společnosti (GuideStar, 2013a). Tento portál shromažďuje

²¹ Z celkových 27 členských států EU, Švýcarska, Turecka a Ukrajiny.

téměř veškerá data a informace o všech amerických neziskových organizacích, které jsou oficiálně osvobozeny od daně (*tax-exempt organization*). Obsahuje zejména finanční zprávy těchto organizací v podobě podrobného oficiálního formuláře *IRS 990*, který je po všech neziskových organizacích osvobozených od daní vyžadován americkým daňovým úřadem. Kromě možnosti nahlédnutí do těchto formulářů, které velmi detailně popisují hospodaření organizace, rovněž tento portál přehledně shrnuje základní informace o financování organizace, vedení, cílech a mnoho dalších informací.

Zároveň *GuideStar* rozděluje jednotlivé organizace do podrobných kategorií. Jednou z těchto kategorií jsou organizace zabývající se mezinárodními aktivitami se subkategorií „Mezinárodní rozvoj a humanitární pomoc“. Tento portál tak představuje ideální nástroj pro zjišťování hodnot poskytnutých darů soukromými subjekty, neboť uvedená data jsou vykazována v jednotné podobě, jejich vykazování je pro všechny neziskové organizace osvobozené od daně povinné, data jsou veřejná a dostupná v případě všech organizací a zohledněn je také účel poskytnutého daru.

Co se týče účelu poskytnutého daru, nelze nicméně rozlišit, jaké množství darů bylo využito pro mezinárodní aktivity, v případě, že nezisková organizace působí jak na národní, tak mezinárodní úrovni. Tyto informace jsou v případě některých organizací dohledatelné při bližším průzkumu samotných výročních zpráv, které definují, jaké množství nákladů bylo vynaloženo na specifické projekty či programy a jaké množství z celkové částky bylo pokryto skrze vládní granty. Nicméně ve většině případů nejsou tyto konkrétní informace ve výročních zprávách uvedeny.

Národní portály sdružující informace a data o neziskových organizacích se zdají být velmi užitečným nástrojem nejen pro sběr dat o soukromém dárcovství, ale zároveň pro sběr mnoha dalších statistických dat. Otázkou však zůstává finanční stránka provozu takovéto databáze. *GuideStar* je v současnosti neziskovou organizací, která pro své fungování využívá mnoha marketingových nástrojů. Příkladem může být zpoplatňování některých specifických služeb, jako je vytváření konkrétních analýz pro profesionální využití buď samotným neziskovým sektorem, nebo velkými donory. Podle informací z webových stránek tohoto serveru, si *GuideStar* vytyčilo do roku 2012 stát se z 95 % finančně soběstačnou organizací závislou zejména na ziscích z poskytování konkrétních profesionálních služeb, členských příspěvků a soukromých darů. Tím se chce organizace stát více nezávislou na vládních grantech (*GuideStar, 2013b*).

Provozování takového portálu, v rozsahu v jakém v současnosti funguje *GuideStar*, je nicméně finančně velmi nákladné, a je nutné jej založit na dobrém fundraisingu či obchodním plánu. Zároveň je nutná legislativní povinnost vykazování finančních zpráv v jednotné podobě a jejich veřejná podoba (podobně jako je v USA povinností neziskových organizací vyplňovat formulář *IRS 990*). Vzhledem k odlišným národním legislativám v oblasti zveřejňování finančních zpráv a jejich různé podobě, je představa o jednotné mezinárodní databázi v současnosti nereálná. Nicméně alespoň v některých členských státech DAC (např. Belgie, Finsko, Francie, Řecko, Španělsko, Velká Británie) by provoz takového portálu možný byl (v současnosti některé z těchto států podobný portál již provozují), neboť jak již bylo zmíněno, základními předpoklady pro získání potřebných informací jsou veřejné výroční zprávy, které prošly nezávislým auditem.

Funkci národního portálu by mohly převzít některé z fungujících registrů neziskových organizací, případně pak národní monitorovací agentury, které již v současnosti plně fungují v 10 členských státech DAC a jejich úkolem je dohlížet na fundraising neziskových organizací.

3.2.5. Národní monitorovací agentury

Velmi perspektivní roli hrají v oblasti kontroly fundraisingu neziskových organizací a sběru dat o hodnotách soukromého dárcovství takzvané národní monitorovací agentury. V současnosti existuje celkem 10 národních monitorovacích agentur, a kromě agentur, které blíže popisuje Kapitola 5, v Kanadě (CCCC), Nizozemsku (CBF), Švédsku (SFI) a Velké Británii (ABFO), jsou tyto agentury také v těchto zemích: Rakousko, Švýcarsko, Francie, Německo, USA, Norsko. Všechny tyto státy jsou zároveň členy DAC. Nabízí se tak otázka, zda by vznik národní monitorovací agentury neměl být jedním z požadavků pro nové členy, kteří by měli zájem o vstup do DAC. Pro zodpovězení této otázky je však třeba zhodnotit pro a proti, která se skrývají za fungováním těchto národních agentur.

Všechny výše zmíněné národní monitorovací agentury jsou v současnosti sdruženy v rámci Mezinárodní komise pro fundraisingové organizace (*International Committee on Fundraising Organizations – ICFO*). ICFO bylo založeno již v roce 1958, v období po druhé světové válce, kdy došlo k značnému rozkvětu neziskových organizací. Jedním z cílů organizace bylo vytvořit fórum pro národní monitorovací agentury a

umožnit jim tak sdílet své zkušenosti Zároveň bylo cílem zajistit, aby fundraising neziskových organizací byl organizovaný a využití získaných darů neziskovými organizacemi bylo transparentní a důvěryhodné (Wilke, 2003). Přestože v současnosti existují v některých zemích, které jsou zároveň členem ICFO, vládní monitorovací systémy (Francie, Německo, Velká Británie, USA Švýcarsko, Švédsko), kontrolující fungování²² neziskových organizací, není tento monitoring ve většině případů dostatečný. Transparentnost a důvěryhodnost neziskových organizací tak není státem zajištěna, a tudíž si dárci nemají možnost ověřit tuto důvěryhodnost skrze nezávislý kontrolní orgán. To je jedním z hlavních důvodů vzniku národních monitorovacích agentur (Guet, 2002).

S celosvětovým nárůstem počtu neziskových organizací, roste také požadavek existence nezávislé kontroly fundraisingu těchto organizací. Přestože je idea národních monitorovacích agentur, co se týče monitoringu neziskových organizací, velmi slibná, nepředstavuje v současnosti pro samotnou oblast sběru dat o hodnotách soukromého dárcovství poskytnutého pro účely mezinárodního rozvoje a humanitární pomoci úplně ideální nástroj. Struktura, standardy a monitorovací procedury jednotlivých monitorovacích agentur se stále v současnosti velmi odlišují, což má mimo jiné za následek, že ne všechny tyto agentury například vyžadují zveřejňování finančních zpráv organizací – např. Německo, či oddělené zveřejňování výdajů za jednotlivé fundraisingové aktivity – např. Kanada, Německo, Nizozemsko, Švédsko, USA (Broekhoven, 2008; Guet, 2002). Pro účely sběru dat o soukromém dárcovství tak tyto odlišné standardy představují značné překážky.

Přestože se ICFO v současnosti snaží vytvořit některé mezinárodní standardy, které by byly aplikovatelné na všechny národní monitorovací agentury sdružené pod touto komisí, jedná se vskutku o komplikovaný úkol. Důvodem je velká nesourodost a rozdílnost především v národních legislativách, což značně ztěžuje vytvoření jednotných mezinárodních standardů (Broekhoven, 2008).

Jedinými mezinárodními standardy, které byly vytvořeny ICFO a jsou v současnosti aplikovány, jsou standardy pro organizace působící mezinárodně, tedy organizace, jejichž fundraisingové aktivity v různých zemích jsou koordinovány mateřskou

²² Kontrola fungování neziskové organizace ve smyslu nejen kontroly hospodaření organizace, ale také kontroly efektivnosti a účinnosti přerozdělování financí v organizaci.

organizací v zahraničí. Pokud mateřská organizace sídlí v zemi, kde působí národní monitorovací agentura, je možné tuto organizaci podle mezinárodních standardů monitorovat a garantovat tak její důvěryhodnost i v zahraničí (Wilke, 2003).

3.2.6. Satelitní účet neziskových institucí

Jedním z řešení, které propojí již dříve uvedené systémy národního sdružování dat z výročních zpráv a zároveň sjednotí metodiku pro vypracovávání finančních zpráv na mezinárodní úrovni, by mohl být satelitní účet neziskových institucí. Satelitní účet je de facto doplnění národních účtů²³, které za účelem statistického výkaznictví sdružují a sbírají data ekonomických subjektů v zemi s cílem organizovat data o ekonomických výsledcích dané země.

O satelitních účtech neziskových organizací se začalo hovořit na mezinárodní úrovni již v 90. letech, kdy vyvstala otázka, jakým způsobem efektivně statisticky monitorovat všechny neziskové organizace, tedy rapidně rostoucí sektor, který byl dosud značně opomíjen. Výsledkem spolupráce statistického oddělení OSN, *Center for Social Society Studies* na Univerzitě Johna Hopkinse, mnoha dalších univerzitních a statistických odborníků a konzultativní skupiny vybraných odborníků, se stala Příručka o neziskových institucích v systému národních účtů (dále jen „Příručka“). Účelem této Příručky je pomoci při tvorbě satelitního účtu neziskových organizací v rámci systému národních účtů doporučením vhodných standardů a postupů (UN, 2003).

Satelitní účty jsou de facto jakousi nadstavbou národních účtů, zaručující nezasahování do stávající integrity národních účtů, ale zároveň jejich důležité doplnění o ekonomické, sociální a politické ukazatele, které jsou v současnosti či budou v budoucnosti centrem zájmu. Současná sektorová klasifikace systému národních účtů, která vychází ze Systému národních účtů SNA 1993 (*System of National Accounts*), doposud nedostatečně reflektovala potřeby neziskového sektoru, neboť je členěna na příliš obsáhlé sekce a neziskové organizace tak zasahují hned do několika institucionálních sektorů podle převažující činnosti (pro přehlednost viz Příloha č. 2). Nicméně toto členění je pro potřeby podrobnějšího statistického sledování nedostatečné, neboť mnohé neziskové organizace jsou při tomto členění zařazeny do rozsáhlejších sektorů s ostatními organizacemi. Ve finálním souhrnu za určitý institucionální sektor tak po

²³ Systém národních účtů (*The System of National Accounts*) se skládá ze sady makroekonomických účtů, rozvah a tabulek založených na mezinárodně dohodnutých koncepcích, definicích, klasifikacích a účetních pravidlech (UN, 2003).

agregaci dat není možné specifická data o těchto organizacích ze statistik vyčlenit (ČSÚ, 2012a).

Satelitní účet však přináší novou klasifikaci pro třídění neziskových institucí kombinující třídění podle účelu a činnosti, která lépe reflektuje jeho strukturu a zahrnuje všechny neziskové organizace podle dané definice. Výše zmíněná Příručka doporučuje klasifikovat odvětví podle nové Mezinárodní klasifikace neziskových organizací (*International Classification of Nonprofit Organizations – ICNPO*). Tato klasifikace člení neziskové organizace na 12 skupin (a dále podskupiny), z nichž jednu představuje skupina mezinárodních aktivit (viz Příloha č. 3). Tato skupina zahrnuje podle definice organizace, které podporují mezikulturní porozumění, poskytují pomoc při mimořádných událostech v zahraničí, poskytují rozvojovou pomoc a podporují ochranu lidských práv a udržování míru (UN, 2003). Cílem satelitního účtu by mělo být sledování statistických údajů neziskových organizací, které doposud sledovaly národní účty. Navíc by měl satelitní účet rovněž sledovat údaje týkající se práce dobrovolníků.

Doposud národní účty nepublikovaly informace o neziskových organizacích v jednotném celku, ani v zahraničí, ani v České republice (více o satelitním účtu v České republice v Kapitole 6). Satelitní účty tak představují nástroj, který by zpřehlednil informace o neziskových organizacích, a umožnil tak jejich mezinárodní srovnání. V souvislosti se satelitním účtem a nově zavedenou klasifikací ICNPO by bylo možné sledovat také údaje o přijatých soukromých darech neziskovými organizacemi, neboť tato klasifikace umožňuje vyčlenit organizace zabývající se mezinárodními aktivitami.

Nicméně i tento způsob sledování údajů o hodnotách soukromého dárcovství skýtá své problémy. Doposud se zavázalo k implementaci Satelitního účtu a daných doporučení v Příručce kolem 33 zemí (CCSS, nedatováno). Česká republika začala s postupným zaváděním v roce 2004 a v současnosti se nachází na začátku poslední, třetí fáze (blíže viz Kapitola 6). Mnoho států se v současnosti nachází ve fázích postupného zavádění, které jsou však v mnoha případech sladřovány s místními podmínkami v prostředí neziskových organizací. Přestože může satelitní účet představovat ideální způsob sběru dat o soukromém dárcovství, je značně limitovaný zdrojovými daty. Tuto problematiku nejlépe ilustruje příklad sběru dat v České republice. Ta jsou získávána prostřednictvím výkazů, které jsou neziskovým institucím pravidelně zasílány k vyplnění. Nicméně

malé jednotky s méně než 10 zaměstnanci jsou z důvodů rozsahu a zátěže respondentů šetřeny pouze jednou za pět let. Data pro ostatní roky jsou tak extrapolovány z předcházejících let (ČSÚ, 2012a). Dalším problémem spojeným s touto metodou sběru dat je také důvěryhodnost poskytnutých dat. Jak již bylo zmíněno, ne všechny státy vyžadují od svých neziskových organizací auditem schválené finanční zprávy a vzhledem k často nedostatečnému vedení účetnictví těmito organizacemi nemusí tato data pravdivě reflektovat hodnoty soukromých darů.

Nicméně i přesto mohou tato data představovat odhad, který se nejvíce přibližuje skutečné hodnotě poskytnutého soukromého dárcovství, neboť z výše uvedených metod se tato jeví jako nejefektivnější.

4. Mezinárodní srovnávání hodnot soukromého dárcovství

4.1. Úvod

Jak již bylo zmíněno, mezinárodní srovnávání dat o hodnotách poskytnutého soukromého dárcovství pro účely mezinárodního rozvoje je značně omezené. Důsledkem je především nedostatek dat, jež by byla získána na základě jednotné metodiky sběru.

V současnosti existuje hned několik mezinárodních průzkumů a studií, jež se zabývají filantropií jako takovou. Mnohé z nich jsou založeny na rozsáhlém průzkumu jednotlivců či domácností a jejich výsledky jsou obvykle prezentovány ve formě procentuálního poměru k celkové hodnotě. Jejich využití se tedy omezuje pouze pro účely srovnávání, nikoliv reportování konkrétních dat. Zároveň tyto průzkumy často nerozlišují dárcovství podle účelu (např. *World Giving Index*).

Přesto existují dvě studie, jejichž výsledky lze považovat za cenný zdroj informací o hodnotách soukromého dárcovství poskytnutého pro účely mezinárodního rozvoje. Jedná se o longitudinální studii Centra pro globální prosperitu na Hudsonově Institutu (*Hudson Institute's Center for Global Prosperity*), která se specificky zaměřuje na soukromé dárcovství pro účely mezinárodního rozvoje, a dále pak *Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project* prováděný *Center for Social Society Studies* (CCCS) na Univerzitě Johna Hopkinse.

Oba tyto projekty jsou ojedinělé svým rozsahem a využitím národních týmů zapojených do projektů v jednotlivých zkoumaných zemích. Tyto studie tak představují ideální zdroj dat pro komparaci s daty získanými oficiálními metodikami sběru jednotlivých členských států OECD DAC, které blíže popisuje Kapitola 5.

Následující část práce si klade za cíl popsat hlavní důvody pro mezinárodní srovnávání dat o hodnotách soukromého dárcovství, a dále pak v krátkosti popsat výše uvedené studie. Vzhledem k odlišným metodikám využívaným pro sběr dat u jednotlivých států, budou z důvodu přehlednosti tyto metodiky popsány a data z těchto studií srovnána společně s oficiálními a dalšími alternativními způsoby sběru dat v Kapitole 5.

4.2 Důvody pro mezinárodní srovnávání dat o soukromém dárcovství

Studie *Charities Aid Foundation – CAF* (2006), jejímž cílem bylo porovnat dostupná mezinárodní data o soukromém dárcovství obecně, uvádí tři hlavní důvody pro mezinárodní srovnávání hodnot soukromého dárcovství. Přestože se tato studie zabývá soukromým dárcovstvím obecně, tedy nejen dárcovstvím poskytnutým pro mezinárodní rozvoj a humanitární pomoc, lze uvedené důvody aplikovat také pro toto specifické dárcovství. Důvody uváděné v této studii jsou následující:

1. Soukromé dárcovství jako důležitý indikátor občanské angažovanosti – výše poskytnutých darů odráží mimo jiné také angažovanost občanské společnosti. Mezinárodním srovnáváním lze zhodnotit, kde je třeba občanskou společnost posílit (CAF, 2006).

Lze se domnívat, že hodnota soukromého dárcovství opravdu určitým způsobem hodnotí míru občanské angažovanosti. Nelze však údaje o hodnotách soukromého dárcovství brát jako stěžejní pro její hodnocení neboť faktorů, které ovlivňují štedrost při poskytování soukromých darů, je hned několik. Zůstává tedy otázkou pro další výzkumy, které z těchto faktorů mají v dané zemi hlavní vliv na míru štedrosti obyvatelstva.

2. Porovnávací hodnota a stanovování výzev – mezinárodní srovnávání hodnot poskytnutých darů určuje štedrost dané země a napomáhá tak, prostřednictvím srovnání s ostatními státy, k nastavování vyšších cílů v oblasti dárcovství. Zároveň ukazuje úspěšné příklady, jejichž postupy by mohly být aplikovány na další země (CAF, 2006).

Mezinárodní srovnávání umožňuje zhodnotit míru filantropie jednotlivých států v globálním měřítku. Přispívá k lepšímu porozumění a zhodnocení postavení neziskového sektoru v dané zemi a jeho charakteru ve vztahu k neziskovému sektoru v zemích ostatních. Zároveň umožňuje selektovat pozitivní příklady, které mohou nasměrovat k dalšímu studiu a případnému vylepšení přístupu k soukromému dárcovství. To může nakonec vyústit až ke změnám fiskální politiky v oblasti soukromého dárcovství (daňová zvýhodnění ad.).

3. Informativní nástroj pro přeshraniční dárce – s rostoucím pohybem obyvatelstva do zahraničí, a také s růstem možností dárcovství zahraničním organizacím a

projektům, jež je umožněno jednoduchým přístupem k informacím skrze Internet, vzniká jakýsi globální trh s dárcovstvím (CAF, 2006).

Informace o výši soukromé podpory neziskovým organizacím v jiných zemích umožňuje přeshraničním donorům vytvářet vlastní strategie přeshraničního dárcovství. S nárůstem informovanosti dárců o organizacích a potřebách v jiných zemích, narůstá mezi dárci zájem o přeshraniční dárcovství. Bude tedy pravděpodobně také narůstat tlak k zavedení společné fiskální politiky soukromého dárcovství. Taková politika umožní donorům odečet zahraničního daru z daní, stejně jako je to možné pokud donor přispěje darem ve své vlastní zemi. Naskýtá se tak velký potenciál pro růst celosvětových hodnot soukromého dárcovství (CAF, 2006).

V současnosti neexistuje jednotná dohoda mezi evropskými státy ohledně daňových odpočtů darů poskytnutých organizacím fungujícím v jiné zemi než v zemi donora. Mnohé národní neziskové organizace, které mají kvalitně propracovanou strategii boje proti chudobě, mohou získat prostředky pro svůj růst u zahraničních donorů. V důsledku neexistence možnosti odečíst si dar z daní v případě přeshraničního dárcovství však o takovéto možnosti růstu neziskové organizace do určité míry přicházejí. Většina organizací nemá dostatečný kapitál pro zakládání dceřiných organizací v zahraničí, jako je tomu například u Dětského fondu OSN (UNICEF). Tato agentura získává každoročně vysokou podporu ze soukromých zdrojů, což je značně podpořeno existencí „dceřiných“ výborů v jednotlivých členských zemích OSN, které získávají prostředky v jednotlivých zemích a umožňují tak uplatnit svým donorům odpočet soukromého daru z daní.

Zároveň je pro potenciální donory obtížné získat informace týkající se možnosti odpočtu daní v případě přeshraničního dárcovství. Podle publikace *European Foundation Center* z roku 2011, která se zabývá, mimo jiné, také komparací legislativního prostředí, ve kterém operují nadace ve 27 státech Evropské unie, Švýcarsku, Turecku a na Ukrajině, ve většině zemí neexistuje možnost daňového zvýhodnění v případě přeshraničního dárcovství. Některé státy umožňují požívat daňových výhod u přeshraničního dárcovství pouze v případě, že je zahraniční organizace registrovaná také v zemi donora (EFC, 2011). Problémem jsou rovněž odlišná kritéria pro hodnocení veřejné prospěšnosti organizace v jednotlivých zemích.

Zahraniční organizace se statutem veřejné prospěšnosti tak nemusí být v zemi donora za takovou organizaci považována.

S dočasným řešením této situace přišla soukromá iniciativa *Transnational Giving Europe* – TGE. Vytvořením partnerství mezi nadacemi v 16 zemích umožnila přeshraničním donorům využívat daňových výhod vyplývajících z dárcovství i v případě přeshraničního dárcovství. Tato iniciativa sama sebe prohlašuje za pouhé dočasné řešení a podporuje ideu zavedení stejných podmínek pro zahraniční a národní dárcovství. Dárce, který bude chtít poskytnout dar zahraniční organizaci, která je členem partnerství, poskytne dar národní nadaci, jež je rovněž členem. Ta poté na základě dohody převede finance dané organizaci (TGE, nedatováno) a dárci poskytne potvrzení o poskytnutí daru. Organizacím tak odpadá nutnost registrace či vytváření dceřiných organizací v jiných zemích.

Nemožnost poskytovat přeshraniční dary a využívat tak zároveň daňového zvýhodnění může mít značný vliv na hodnoty soukromého dárcovství, zejména pak firemního. Přestože si je Evropská komise vědoma tohoto problému a již požádala některé státy o přizpůsobení svých daňových politik, je tento problém stále aktuální a bude ještě nějaký čas trvat, než dojde k řešení, které by umožnilo propojit podmínky přeshraničního a národního dárcovství.

4.3. Mezinárodní průzkumy a studie

4.3.1. Index of Global Philanthropy and Remittances

V roce 2006 publikovalo Centrum pro globální prosperitu (*Center for Global Prosperity* – CGP) na Hudsonově Institutu první zprávu s názvem *The Index of Global Philanthropy 2006* shrnující výsledky rozsáhlé studie zabývající se americkou filantropií. O rok později již tato studie zahrnuje také kapitulu o filantropii ostatních zemí, kde na příkladu Velké Británie demonstrovala nekompletnost dat o hodnotách soukromého dárcovství uvedených ve statistikách OECD. V následujících letech se k této studii postupně přidávali další zahraniční partneři, kteří na základě vlastních metodik sbírají data o hodnotách národního soukromého dárcovství.

Poslední vydání z roku 2012 zahrnuje data o hodnotách soukromého dárcovství USA a dalších 14 zemí zapojených do projektu.²⁴ Všechny tyto státy jsou zároveň členy OECD DAC. Podle zjištění této studie darovali soukromí dárci na účely mezinárodního rozvoje a humanitární činnosti v rozmezí let 2008–2010 (data pro jednotlivé země byla použita z různých let podle dostupnosti) v uvedených státech celkem 55,9 mld. USD. Nicméně podle oficiálních statistik OECD tyto země ve stejných letech darovaly pouze 30,6 mld USD (CGP, 2012). Lze tedy vidět poměrně markantní rozdíl mezi oficiálně reportovanými daty a daty získanými z jiných zdrojů.

Rozdílnost jednotlivých metodik u vybraných států OECD DAC bude blíže popisovat Kapitola 5, která zhodnotí jejich výhody a nevýhody. Souhrnně však lze říci, že základním rozdílem je, že v porovnání s oficiálními metodami se partneři pokouší zahrnout do svého průzkumu všechny zdroje soukromého dárcovství, tedy vedle samotných charitativních organizací a nadací i soukromé firmy, výzkumné instituce, či náboženské organizace.²⁵ Ty nejsou u oficiálních hodnot, jež jsou poskytovány OECD DAC, z velké části zahrnuty, a to zejména v případě firemního dárcovství. Tyto odhady tak ve srovnání s oficiálními statistikami OECD představují kompletnější obraz o soukromém dárcovství poskytnutém pro účely mezinárodního rozvoje.

4.3.2. Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project

Comparative Nonprofit Sector Project představuje unikátní projekt Univerzity Johna Hopkinse, který je doposud největší systematickou snahou o studium celého neziskového sektoru s cílem analyzovat jeho strukturu, rozsah, financování a roli v jednotlivých zemích. Tento projekt započal v roce 1991 a zahrnoval týmy vědců v celkem 13 zemích. V současnosti je do projektu zapojeno již 45 zemí a představuje tak zřejmě nejrozsáhlejší dokumentaci neziskového sektoru jednotlivých zemí.

Jednotlivé týmy se řídí společnou metodikou vytvořenou pro účely tohoto projektu. Ta zahrnuje společnou sadu definic, definuje společný rámec projektu a u jednotlivých zemí obecně popisuje strategie sběru dat. Důležitým bodem celé metodiky je především jednotná definice neziskových organizací. Ta je velmi důležitá pro určení rozsahu

²⁴ Další státy zapojené do projektu jsou Dánsko, Finsko, Francie, Itálie, Japonsko, Lucembursko, Nizozemsko, Nový Zéland, Norsko, Portugalsko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Velká Británie.

²⁵ V roce 2009 přibyl v publikaci také další významný zdroj financí, jež proudí do rozvojových zemí, a to převody peněz zahraničních pracovníků (migrantů) do jejich země původu (tzv. remitence). Tento zdroj však představuje samostatnou kapitolu ve studii a nesouvisí se soukromým dárcovstvím.

zkoumaných organizací. Zajišťuje tedy, že týmy v jednotlivých zemích budou zkoumat neziskové organizace podle společné definice, a nikoliv na základě legislativního pojetí neziskové organizace, které je v jednotlivých zemích odlišné (CCCS, 2004).

Definice neziskové organizace využívaná tímto projektem zahrnuje velmi široký vzorek institucí. Původním záměrem bylo pro rozlišení jednotlivých typů organizací využít mezinárodní klasifikaci ekonomických činností (ISIC), která je v současnosti využívána v mnoha systémech národního účetnictví. Tento záměr však byl později přehodnocen, neboť klasifikace ISIC nedostatečně reflektuje diferenciaci aktivit neziskového sektoru. Výsledkem tedy bylo vytvoření zcela nové mezinárodní klasifikace neziskových organizací (ICNPO), která již byla zmíněna v Kapitole 3 v rámci popisu fungování satelitního účtu neziskových institucí. Právě klasifikace ICNPO byla díky spolupráci CCCS na Univerzitě Johna Hopkinse a statistického oddělení OSN později využita jako příkladová klasifikace při zavádění satelitních účtů neziskových institucí v Příručce o neziskových institucích v systému národních účtů (UN, 2003).

Klasifikace se člení na 12 kategorií a 27 subkategorií. Jednou z těchto kategorií jsou tzv. mezinárodní aktivity, jež zahrnují 4 typy organizací: organizace poskytující služby a programy k podpoře vzájemného respektu a mezinárodního přátelství, organizace poskytující mezinárodní rozvojovou pomoc, humanitární organizace, mezinárodní lidskoprávní a mírové organizace (CCCS, 2004).

Další z důležitých částí společné metodiky je také definování společných klíčových proměnných, jež představují hlavní cíle pro určení rozsahu neziskového sektoru a zdrojů příjmů, které tomuto sektoru umožňují vykonávat svou činnost. Těmito proměnnými se staly: výdaje, zaměstnanost, dobrovolnictví a příjmy. V příjmové části jsou poté rozlišeny tři hlavní zdroje, a to poplatky a platby, platby z veřejného sektoru, a pro účely této práce stěžejní, filantropie a soukromé dárcovství. Filantropií a soukromým dárcovstvím jsou v tomto případě myšleny výnosy získané nejméně ze čtyř typů zdrojů, tedy dary od jednotlivců, nadací, firem (včetně firemních nadací) a příspěvky z různých fondů či programů (CCCS, 2004).

Dosud bylo jednotlivými týmy publikováno více než 60 zpráv, které hodnotí národní neziskový sektor. Na stránkách CCCS však lze nalézt velké množství dalších publikací, blíže popisujících neziskové sektory jednotlivých zemí. Přestože data a informace byla u většiny zemí publikována pouze jednorázově, představují tyto zprávy velmi hodnotný

zdroj informací. Jejich hodnota tkví především v tom, že shrnují situaci v neziskovém sektoru dané země, a také zmiňují zásadní zdroje, ze kterých lze čerpat informace pro sběr dat o hodnotách soukromého dárcovství, které jsou v současnosti dostupné.

Společně s *Index of Global Philanthropy and Remittances* tak představuje *Comparative Nonprofit Sector Project* zásadní zdroj informací o alternativních možnostech sběru dat o hodnotách soukromého dárcovství poskytnutého pro účely mezinárodního rozvoje.

5. Statistické výkaznictví soukromého dárcovství vybraných členů OECD DAC

5.1. Úvod

OECD poskytuje jako jediná instituce mezinárodně porovnatelná data o hodnotách, původu a druhu pomoci, která jsou každoročně poskytována členskými státy OECD DAC. Tato data zahrnují vedle oficiální rozvojové pomoci (*official development assistance* – ODA) také ostatní oficiální toky (*other official flows* – OOF). Obecně lze tyto dva toky označit jako veřejné oficiální toky. Vedle těchto oficiálních toků OECD statistiky rovněž sledují financování pomoci ze soukromých zdrojů (*private flows*), které zahrnuje soukromé toky za tržních podmínek (*private flows at market terms*) a čisté soukromé granty (*net private grants*).

Statistické výkaznictví členských států OECD DAC se řídí směrnicí DCD/DAC(2013)15/FINAL z roku 2013. Na základě této směrnice je soukromé dárcovství zahrnuto do kategorie čistých soukromých grantů a je definováno paragrafy 268 až 270. Pro čisté soukromé granty jsou podle paragrafů 94 až 97 částky ve statistikách uváděny jako uskutečněné převody finančních prostředků za daný rok (*net disbursements*) a mohou být rozděleny podle zemí, kterým byly tyto dary poukázány (OECD DAC, 2013).²⁶

Ve statistikách jsou čisté soukromé granty uváděny ve dvou podobách, a to jako hrubá hodnota soukromých grantů (*gross outflow from private sources*), která zahrnuje také oficiální granty a podporu, a dále pak čistá hodnota soukromých grantů (*net private grants*). Aby došlo k zamezení dvojího započítávání hodnot ODA, jsou z hrubých hodnot odečítány částky, které neziskové organizace přijaly z oficiálních národních zdrojů (*support received from official sector*)²⁷ (OECD DAC, 2013; Roodman, Standley, 2006).

Sběr dat o soukromém dárcovství členů OECD DAC byl započat v roce 1970, tedy 10 let po založení OECD DAC.²⁸ Elektronická podoba všech statistických dat členských

²⁶ Data pro soukromé dary jsou uváděna v Tabulce DAC1, Sekce „IV. Net Private Grants“: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DatasetCode=TABLE1>.

²⁷ Tato hodnota je uvedena v Tabulce DAC1, sekce „IV. Net Private Grants“, podsekce „2. Support received from official sector“.

²⁸ V roce 1960 byla založena *Development Assistance Group* (DAG), která byla v roce 1961 přejmenována na *Development Assistance Committee* (DAC).

států pak byla poprvé zpřístupněna již v roce 1998 (OECD, nedatováno – b). V současnosti představují OECD statistiky jedinečnou databázi statistických dat, která je podle OECD založena na standardizované metodologii a společných definicích, což zaručuje komparativnost jednotlivých dat (OECD DAC, 2013). Nicméně i přes dlouhou historii statistického výkaznictví, jsou i nadále některá data členskými státy nedostatečně reportována, neboť metodiky sběru jednotlivých národních dat nejsou OECD přesně definovány. Konkrétním příkladem takového opomenutí ze strany OECD je právě soukromé dárcovství.

Tato kapitola si klade za cíl popsat oficiální postupy sběru dat o hodnotách soukromého dárcovství vybraných členských států OECD DAC, a dále pak popsat alternativní metody sběru dat, které byly v daných zemích doposud provedeny. Práce se zabývá metodami, které využívá osm členských států OECD DAC, jmenovitě Nizozemsko, Kanada, Velká Británie, Švédsko, Finsko, Dánsko, Belgie a Nový Zéland. Jedná se o státy, u kterých byla v rámci e-mailového průzkumu zjištěna relevantní data pro tuto práci. Zároveň tato kapitola zhodnotí výhody a nevýhody jednotlivých metodik s cílem pozdějšího využití těchto poznatků v závěrečné kapitole této práce. Ta se bude podrobněji zabývat jejich možným využitím v prostředí České republiky.

5.2. Cíle a metodika průzkumu

V současnosti nejsou informace týkající se metod sběru dat o soukromém dárcovství využívaných jednotlivými členskými státy OECD DAC dohledatelné ani v oficiálních zdrojích jednotlivých zemí, ani v žádné doposud vydané studii (Semeraro, 2012; Roodman, 2012). Pro získání těchto informací, jež jsou zároveň nezbytné pro účely této práce, bylo tedy nutné provést průzkum jednotlivých institucí, které jsou odpovědné za vykazování statistických dat o rozvojové pomoci v daných členských státech OECD DAC.

Provedený průzkum si dal za cíl zjistit:

- které instituce mají na starost vykazování soukromého dárcovství v jednotlivých členských státech OECD DAC,
- a dále pak jakými metodami jsou získávána data pro oficiální vykazování soukromého dárcovství OECD DAC.

OECD DAC v současnosti disponuje jmenným seznamem kontaktních osob pro jednotlivé instituce, které mají na starost vykazování dat o soukromém dárcovství. Nicméně z důvodu ochrany osobních údajů nebyla pro účely této práce data ze strany OECD DAC poskytnuta (Semeraro, 2012).

Jako zdroj kontaktních informací proto byla využita databáze OECD *Worldwide Statistical Sources*²⁹, která poskytuje kontakty na jednotlivé statistické úřady. Dále pak byly využity stránky OECD *Statistics*³⁰, které odkazují na hlavní instituce členů OECD DAC (ministerstva zahraničních věcí, rozvojové agentury ad.) zodpovědné za oblast rozvojové spolupráce. Formou e-mailu bylo osloveno 23 členských států, tedy jejich institucí, a to jak statistické úřady, tak ministerstva zahraničních věcí a rozvojové agentury. Seznam všech kontaktovaných institucí je dostupný v Příloze č. 4. Nově přistoupiční členové v roce 2013 – Česká republika, Island a Slovensko, nebyli do tohoto průzkumu zahrnuti.

V jednotné formě e-mailu byly instituce dotazovány, jaké metody využívají pro sběr dat o soukromém dárcovství, které jsou poté reportovány v oficiálních statistikách pro OECD DAC. Zároveň byly dotázány o poskytnutí kontaktních informací na relevantní instituci, která je zodpovědná za sběr dat, v případě, že oslovená instituce není odpovědná za toto vykazování.

Z oslovených 23 členských států³¹ a odpovědných institucí odpovědělo pouze osm dotázaných, se kterými byla poté dále vedena komunikace s cílem zjistit informace pro potřeby této práce. Státy, které odpověděly v rámci prvního oslovení, byly Dánsko, Finsko, Kanada Nizozemsko a Velká Británie. Instituce, od nichž se nedostalo odpovědi v případě prvního zjišťování, a jiné další instituce, byly znovu obeslány druhým e-mailem. V druhém zjišťování odpověděly instituce Švédska, Nového Zélandu a Belgie.

Následující část práce se podrobně zabývá zjištěnými metodikami využívanými těmito osmi členskými státy OECD DAC, přičemž jsou využity informace získané v rámci výše uvedeného průzkumu. Tato kapitola dále popisuje další instituce v jednotlivých zemích, které se zabývají soukromým dárcovstvím a filantropií, a jejichž metody sběru dat by bylo možné využít v rámci oficiálního sběru pro OECD DAC.

²⁹ OECD Worldwide Statistical Sources: <http://stats.oecd.org/source/>.

³⁰ OECD Statistics – DAC members: <http://www.oecd.org/dac/dacmembers.htm>.

³¹ V době průzkumu bylo členských států OECD DAC celkem 23 (24 s Evropskou komisí).

Je však třeba podotknout, že cílem této kapitoly není podat celkový přehled o dostupných datech a metodách jejich sběru v jednotlivých zemích, ale zejména popsat významné průzkumy a metody, které jsou v těchto zemích v současnosti využívány a porovnat jejich výsledky s výsledky metod využívaných pro oficiální sběr dat.

5.3. Metody sběru dat o hodnotách soukromého dárcovství vybraných členů OECD DAC

5.3.1. Nizozemsko

Nizozemsko je jediným evropským členským státem OECD DAC, který dlouhodobě monitoruje a provádí pravidelně průzkumy o hodnotách poskytnutých soukromých darů místním neziskovým organizacím a míře dobrovolnictví nizozemských občanů. Již v roce 1993 započala VU univerzita v Amsterdamu projekt nazvaný *Giving in the Netherlands*, jehož výstupem jsou data o soukromém dárcovství a dobrovolnictví získaná prostřednictvím průzkumu domácností, charitativních organizací, nadací, firem a loterií. Tyto průzkumy jsou od roku 1993 prováděny každé dva roky (Wiepking, 2009). Data získaná prostřednictvím tohoto rozsáhlého průzkumu jsou rovněž využívána v rámci již zmiňované studie *Index of Global Philanthropy and Remittances*.

Přestože jsou tyto průzkumy velmi detailní a zahrnují také kategorii soukromé dárcovství na mezinárodní rozvoj a humanitární činnost, nejsou využívány pro vykazování oficiálních statistik OECD.

Institucí, která je v Nizozemsku odpovědná za vykazování oficiálních statistik pro OECD, je Ministerstvo zahraničních věcí (MZV). Odbor pro efektivitu a koherenci při MZV získává každoročně data od nezávislého Úřadu pro získávání finančních příspěvků (*Central Bureau for Fundraising – CBF*). Tato nezávislá instituce monitoruje fundraising neziskových organizací již od svého založení v roce 1925, a podporuje tak transparentnost neziskových organizací. V současnosti tento Úřad shromažďuje data od 1470 nizozemských neziskových organizací a nadací v rámci svého veřejně přístupného registru. V tomto registru lze odlišit jednotlivé organizace podle sektorového zaměření a geografického zaměření (CBF, 2013a).

V současnosti je uvedeno v registru 111 organizací s působností v zahraničí, jež se zaměřují na mezinárodní pomoc. Z toho 108 organizací vlastní tzv. CBF certifikát a jsou každoročně kontrolovány tímto Úřadem. CBF rozlišuje dva druhy certifikátů, které

jsou udělovány podle velikosti příjmu organizace. Tato certifikace zaručuje pravidelné a důkladné kontroly fundraisingu, čerpání grantů a účetnictví certifikované organizace. Zároveň CBF kontroluje, zda má certifikovaná organizace řádně zvolené představenstvo, a je tudíž primárně zajištěna transparentní politika a cíle organizace (CBF, 2013b).

Tyto certifikáty tedy zaručují, že organizace využívá své zdroje transparentně. Zároveň umožňují organizacím využívat logo CBF na svých tištěných publikacích a při fundraisingu jako záruku transparentnosti organizace, a napomáhají tak potenciálním donorům při výběru organizace. CBF kromě dvou základních certifikátů vydává také třetí certifikát, tzv. „*Declaration of no objection*“, na který se nevztahují tak přísná pravidla a standardy jako u prvních dvou certifikátů. Jeho držitelům však není povoleno využívat oficiálního loga CBF, ale speciálního loga, které informuje o typu uděleného certifikátu (Burger, Dekker, 2001; CBF, 2010).

Veškerá data, a tedy také data o soukromém dárcovství, jsou získávána z každoročních výročních zpráv jednotlivých organizací. Organizace, které jsou certifikovány, musí pravidelně zveřejňovat auditem schválené výroční zprávy podle směrnic a oficiálních účetních pravidel CBF (CBF, 2010). Vedle těchto dat od certifikovaných organizací, zveřejňuje CBF také data od ostatních organizací, u kterých jsou výroční zprávy dostupné.

Přestože nizozemská vláda a další politické instituce nejsou do monitoringu neziskových organizací oficiálně zapojeny, jsou poměrně dobře obeznámeni s fungováním CBF a oceňují tento monitoring. Zároveň je CBF poměrně známý také u nizozemské veřejnosti (Guet, 2002).

CBF je nezávislou institucí, která je financována převážně z poplatků certifikovaných organizací, a dále pak částečně z veřejných zdrojů (centrální vládou a místní samosprávou) a členských příspěvků. V roce 2011 byla organizace financována z 61 % z poplatků certifikovaných organizací³², 15 % z veřejných zdrojů a 13 % z členských příspěvků (CBF, 2011).

³² Roční poplatky se pohybují v rozmezí 455 - 8 980 EUR podle typu certifikátu a příjmů organizace. Certifikáty jsou platné podobu tří let. Výjimkou je „*declaration of no objection*“, který je platný po dobu 18 měsíců a nevztahují se na něj roční poplatky, nýbrž jednorázový poplatek – ca 885 EUR (CBF, 2013c).

O certifikaci může požádat jakákoliv organizace, která splňuje následující podmínky:

- minimum 3 roky působení organizace,
- mít humanitární, sociální, environmentální cíle či se zabývat ochranou veřejného zdraví,
- nebýt náboženskou, sportovní či politickou organizací

(Guet, 2002)

Data, která jsou zasílána MZV, pochází z auditovaných výročních zpráv jednotlivých organizací. Tyto zprávy dále prochází kontrolou ze strany CBF. Veškerá důležitá data, zahrnující i údaje o přijatých darech, jsou v přehledné podobě uveřejněná pro jednotlivé organizace v registru CBF. Jsou tedy jednoduše dohledatelná.

V současnosti jsou tedy v Nizozemsku data o hodnotách soukromého dárcovství dostupná ve dvou zdrojích, a to v registru CBF a ve výsledcích studie *Giving in the Netherlands*. Poslední dostupná data z *Giving in the Netherlands* pochází z roku 2009.³³ Při porovnání dat z těchto dvou zdrojů však můžeme vidět poměrně velký rozdíl. Studie uvádí, že v roce 2009 poskytli soukromí dárci celkem 572 mil. EUR, což činí ca 823 mil. USD (Schuyt et al., 2011). Nicméně statistiky OECD uvádí pro stejný rok pouze 389 mil. EUR, tedy v přepočtu ca 560 mil. USD (OECD Statistics, 2013). Tento rozdíl může být zapříčiněn hned několika problematickými místy v postupech sběru dat, a to jak u studie *Giving in the Netherlands*, tak u oficiálního sběru dat prostřednictvím CBF.

Problémem CBF je již zmiňované zpoplatnění akreditace, a také fakt, že ne všechny neziskové organizace musí být jeho členem. CBF tak nemusí podchytit všechny neziskové organizace, které poskytují rozvojovou pomoc, především to pak mohou být firemní nadace a nadační fondy. Problémem, který je spojený se studií *Giving in the Netherlands*, je pak především sběr dat prostřednictvím průzkumu domácností. Přestože průzkum zahrnuje poměrně široký vzorek domácností (ca 1700) mohou být jejich výsledky, jak již bylo dříve zmíněno, značně diskutabilní. Zároveň by bylo jistě otázkou pro další výzkum, zda nedochází při sběru dat prostřednictvím průzkumu domácností k částečnému překryvu s daty získanými průzkumem charitativních organizací a nadací.

Další z možností sběru dat o hodnotách soukromého dárcovství by mohl být také satelitní účet neziskových institucí, neboť Nizozemsko bylo jednou z pilotních zemí,

³³ V současnosti se pracuje na zpracování dat za rok 2012.

kteřá se zapojila do projektu CCCS, a podílela se také na vývoji nové klasifikace ICNPO. Nicméně i přes tuto spolupráci a následná doporučení Příručky OSN o neziskových institucích v systému národních účtů, nezveřejnil statistický úřad až dosud samostatné údaje za neziskové instituce (CBS, 2013; CCSS, 2004).

Neziskové organizace v Nizozemsku, které jsou aktivní v oblasti mezinárodního rozvoje a humanitární činnosti, také spadají do kategorie organizací, které mohou zažádat o status veřejné prospěšnosti (*algemeen nut beogende instellingen*). Po registraci tak mohou tyto organizace požívat určitých daňových výhod vyplývajících z tohoto statusu. V současnosti však tato registrace nevyžaduje každoroční povinnost předkládání finančních zpráv daňovým autoritám, jako je tomu u jiných zemí, například Kanady (Hemels, 2011). Ministerstvo bezpečnosti a spravedlnosti podle Hemelse (2011) mělo v roce 2012 předložit návrh zákona, který by nařizoval těmto organizacím se statutem veřejné prospěšnosti ukládat každoročně finanční zprávy u Hospodářské komory. Tyto zprávy společně s dalšími informacemi o organizaci by poté měly být zpřístupněny veřejnosti. Bližší informace o tom, zda byl tento zákon přijat, se však bohužel nepodařilo dohledat.

5.3.2. Kanada

Kanada disponuje společně s Nizozemskem, a také Velkou Británií, nejrozsáhlejším výzkumem v oblasti dárcovství.³⁴ Poslední dostupná data (data za rok 2010) o kanadském dárcovství byla publikována kanadským statistickým úřadem v roce 2012. Tato data byla získána rozsáhlým průzkumem jednotlivců s názvem *Canadian Survey of Giving, Volunteering and Participation* (CSGVP), který byl publikován jako součást statistického katalogu s názvem *Canadian Social Trends*. Tento průzkum navazuje na rozsáhlý průzkum z roku 2007 s názvem *Caring Canadians, Involved Canadians*, jehož výsledky byly publikovány kanadským statistickým úřadem v roce 2009 (Turcotte, 2012).

CSGVP 2010 je nejnovější verze z řady průzkumů jednotlivců, které započaly už v roce 1997 a jsou prováděny každé tři roky. Představuje tak unikátní longitudinální studii zaměřující se specificky na dárcovství a dobrovolnictví. Značnou výhodou těchto průzkumů je, že využívají od svého počátku mezinárodní klasifikaci neziskových

³⁴ Podobně rozsáhlé výzkumy jsou prováděny také v USA a v Austrálii. Tyto země nejsou v práci obsaženy, neboť k nim nebyly zjištěny dostatečné informace.

organizací ICNPO. V rámci tohoto průzkumu lze tudíž sledovat trendy v oblasti dárcovství pro mezinárodní rozvoj. Průzkum zahrnuje rovněž velký vzorek respondentů, obvykle přes 15 tisíc, a představuje tak velmi kvalitní zdroj informací o hodnotách poskytnutého dárcovství pro mezinárodní rozvoj.

Celková hodnota poskytnutých darů neziskovým organizacím byla tímto průzkumem odhadnuta pro rok 2010 na celkových 10,6 mld. CAD. Organizacím, spadajícím do kategorie mezinárodních aktivit, bylo podle odhadu poskytnuto 8 % z celkové částky, tedy kolem 879 mil. CAD (Turcotte, 2012). V porovnání s oficiálně reportovanými daty OECD DAC (2 mld. CAD/2010) je však tato částka více jak dvakrát nižší (OECD Statistics, 2013). Opět tedy vyvstává otázka relevantnosti takovýchto průzkumů. Abychom však tento rozdíl objektivně zhodnotili, je třeba se také blíže zaměřit na metodu využívanou pro oficiální vykazování OECD DAC, a posoudit tak rovněž relevantnost této metody.

Oficiální vykazování hodnot soukromého dárcovství má na starost kanadská rozvojová agentura (*Canadian International Development Agency – CIDA*), která kompiluje data zasílaná každoročně kanadským statistickým úřadem. Během průzkumu, který byl proveden v rámci této práce, byla nejprve oslovena CIDA, která posléze odkázala na statistický úřad. Dotazem, který by tomuto úřadu zaslán, se zabývalo hned několik senior statistických poradců, nicméně nikdo nebyl schopen na tento dotaz plně odpovědět. Konečnou odpovědí bylo, že obecně data pochází z „administrativních zdrojů získaných od federální vlády“ (Simard, 2012). Po bližším průzkumu webových stránek kanadské federální vlády, byl nakonec nalezen odkaz na registr kanadských charit, který je spravován kanadským daňovým úřadem (*Canada Revenue Agency*). Tento registr představuje s největší pravděpodobností zdroj dat o soukromém dárcovství, která jsou prostřednictvím kanadského statistického úřadu zasílána CIDA. Nicméně je třeba zmínit, že tuto informaci nebylo možné plně potvrdit.

Na webových stránkách daňového úřadu lze tedy nalézt registr, který zahrnuje velmi detailní informace o registrovaných kanadských neziskových organizacích. Kanada v současnosti rozlišuje neziskové organizace na dva typy, a to registrované organizace u kanadského daňového úřadu a neregistrované organizace. Zásadní rozdíl mezi těmito organizacemi vyplývá z jejich primárního účelu a především z možnosti požívat zvláštních výhod. Registrované organizace musí být založena a fungovat výhradně za

účelem dobročinných aktivit.³⁵ Výhodami registrace je především to, že organizace může donorům vydávat oficiální potvrzení o poskytnutí daru pro účely odečtu daru z daně z příjmu. Registrací je organizace také automaticky osvobozená od daní a díky pravidlům a pokynům, které musí organizace dodržovat pro zachování registrace, může organizace také těžit z vyšší důvěry u dárců (CRA, 2009a).

Organizace je povinna každoročně vyplňovat formulář, jenž zahrnuje detailní informace o organizaci, zaměstnancích a aktivitách, a také informace o příjmech a výdajích organizace. V případě, že organizace nezašle tento formulář do šesti měsíců od konce svého účetního období, hrozí jí odebrání registrace. Veškeré informace z tohoto formuláře jsou volně dostupné na webových stránkách kanadského daňového úřadu, a to buď v plné formě, nebo ve zkráceném přehledu.³⁶

Přestože v rámci vyhledávání tento registr nenabízí možnost selektovat organizace podle účelu a není tedy možné vytvořit seznam organizací, jež se primárně věnují mezinárodnímu rozvoji, jedná se o doposud nejlepší zdroj informací o neziskových organizacích. Díky zkrácenému přehledu, který tento registr nabízí u všech organizací, lze velmi jednoduše zjistit data o hodnotách přijatých darů. Zároveň tento přehled ukazuje, jak byly finance využity podle účelu.

Podle české definice lze říci, že kanadské registrované organizace požívají statusu veřejně prospěšné organizace (charity), o jehož ukotvení v českém právním systému se také hovoří již několik let. V Kanadě není veřejná prospěšnost jasně definována v Zákoně o daních z příjmu, nicméně její charakteristické rysy jsou obecně stanoveny zvykovým právem (CRA, 2009b). Status veřejné prospěšnosti je tak regulován a získávají jej pouze ty organizace, které vykonávají tradičně chápanou veřejně prospěšnou činnost. Tím se Kanada zásadně liší od České republiky, ve které byl tento status dosud získáván pouhým nabytím určité právní formy (více o této problematice v Kapitole 6).

Kanada také od roku 2004 každoročně publikuje data ze satelitního účtu neziskových institucí. Poslední data jsou volně dostupná pro rok 2009. Kanada tak byla jednou z prvních zemí, která zavedla satelitní účet neziskových institucí v plné podobě a data

³⁵ Na rozdíl od neregistrovaných organizací, které mohou fungovat v oblasti sociální péče, zlepšení občanské společnosti, rekreace, sportu nebo pro jakýkoliv jiný účel, kromě zisku. Nemohou fungovat výhradně pro dobročinné účely (CRA, 2012).

³⁶ S výjimkou osobních dat zainteresovaných osob.

každoročně uveřejňuje. Zároveň využívá mezinárodní klasifikaci ICNPO, která umožňuje sledovat hodnoty poskytnutých darů pro mezinárodní účely. V Kanadě v současnosti neexistuje jednotný zdroj komplexních dat o všech neziskových organizacích. Veškerá data pro satelitní účet pochází z různorodých administrativních zdrojů. Pro neziskové organizace aktivní v oblasti mezinárodního rozvoje jsou data získávána z již zmíněného formuláře pro organizace registrované u daňového úřadu. Satelitní účet tak umožňuje díky mezinárodní klasifikaci ICNPO vyčlenit tato specifická data, což bylo v současném vyhledávací u výše zmíněného registru příliš obtížné.

V roce 2003 rovněž provedl kanadský statistický úřad rozsáhlý národní průzkum neziskových organizací (*National Survey of Nonprofit and Voluntary Organization*), aby mohl následně provést srovnávací analýzu dat z oficiálních zdrojů s daty z alternativního zdroje. Cílem bylo se ujistit, že je dodržen vysoký standard kvality údajů (Statistics Canada, 2009). Tento průzkum je vůbec prvním průzkumem samotných kanadských neziskových organizací. Získána jím byla data od 13 tisíc neziskových organizací, z jejichž odpovědí byl poté sestaven odhad pro předpokládaných 161 tisíc neziskových organizací, z nichž 1022 organizací spadá do kategorie mezinárodní aktivity podle klasifikace ICNPO. Z těchto 1022 organizací poté 767 (ca 75 %) představuje organizace registrované. Průzkum byl proveden formou telefonických rozhovorů a následně zasláním dotazníků odpovědným osobám v jednotlivých organizacích (Hall et al., 2004). Data získaná prostřednictvím satelitního účtu, tak mohla být porovnána a doplněna v případě chybějících dat.

Kanadský satelitní účet tak představuje velmi dobrý příklad, jakým by se měly inspirovat satelitní účty neziskových organizací ostatních zemí. Přestože za kvalitou těchto dat jistě stojí velmi vysoké finanční a personální náklady, rozhodně zde lze najít inspiraci pro ostatní státy. Příkladem pro Českou republiku by tak mohlo být brzké zavedení statusu veřejné prospěšnosti a z něho vyplývající povinnost vykazovat každoročně specifická data určenému úřadu. Tato data by poté mohla představovat zdroj informací pro již fungující český satelitní účet neziskových institucí.

5.3.3. Velká Británie

Data o hodnotách soukromého dárcovství poskytnutého buď jednotlivci či britskými domácnostmi pro účely mezinárodního rozvoje či humanitární činnosti lze pro Velkou Británii nalézt hned v několika zdrojích.

Nejznámější z nich je dlouhodobý průzkum jednotlivců *Opinions and Lifestyle Survey* (původně *ONS Omnibus Survey* a *ONS Opinions Survey*), který je každoročně prováděn ve třech obdobích (červen, říjen, únor) již od roku 1987. V současnosti je průzkum prováděn národní radou pro dobrovolné organizace (*National Council for Voluntary Organisations* – NCVO) a britským statistickým úřadem, ale zahájen byl neziskovou organizací *Charities Aid Foundation* (CAF). Ve spolupráci CAF a NCVO nyní každoročně vychází publikace *UK Giving*, která podrobně popisuje statistická data o soukromém dárcovství a filantropii britských občanů. V průzkumu je vždy dotazována jedna dospělá osoba (nad 16 let) z náhodného vzorku domácností formou osobního dotazování. Osoby jsou v průzkumu požádány o sdělení informací o poskytnutých darech, které osoba provedla v posledních čtyřech týdnech a o bližší specifikaci tohoto daru. Tento průzkum, vedle soukromého dárcovství, také shromažďuje širokou škálu sociálních, ekonomických a demografických údajů. Průzkum zahrnuje více než 3 tisíce osob s 61% mírou odpovědí (ONS, 2013; Dobbs et al., 2012; Pharoah, 2009).

Problémem tohoto průzkumu je podle Pharoah (2009) nedostatečná velikost vzorku a období, kdy jsou průzkumy prováděny, protože nezachycují sezónní trendy (například větší množství darů poskytnutých před Vánoci). Není tak možné kvůli této frekvenci sběru dat údaje porovnávat s alternativními průzkumy, které se dotazují na dary poskytnuté v průběhu celého roku. Tento průzkum je v současnosti financován neziskovými organizacemi a jeho pokračování je na tomto financování závislé, což může být také do budoucna problémem (Pharoah, 2009). Nicméně i tak představuje tento průzkum hodnotný a dobře zpracovaný zdroj dat, který zohledňuje také dárcovství pro mezinárodní rozvoj. Kromě toho jsou tato data díky publikacím CAF předkládána ve srozumitelné a lehce dohledatelné podobě.

Vedle tohoto každoročního průzkumu jednotlivců také existuje vládní průzkum domácností *Living Costs and Food Survey* (původně *Expenditure and Food Survey*), který zahrnuje sérii otázek o dárcovství domácností a jednotlivců. Data jsou po registraci dostupná online.³⁷ Jedná se o longitudinální průzkum, který zahrnuje poměrně široký vzorek obyvatel Anglie a Walesu (ca 5 tis.). Průzkum však neobsahuje doplňující otázky, za jakým účelem byl dar poskytnut či jaké organizaci (ONS, 2011). K dalším

³⁷ Pro registraci je nutné být pracovníkem či studentem univerzity či výzkumné instituce.

průzkumům, které ve Velké Británii proběhly a zahrnovaly soukromé dárcovství je také například národní průzkum *Helping Out* (jednorázový průzkum).

Přestože data z některých těchto zdrojů jsou založena na kvalitních průzkumech, ve většině případů se od sebe jednotlivé výsledky značně odlišují. Důvodem těchto rozdílů jsou především odlišnosti v metodikách využívaných při těchto průzkumech. Rozdíly lze ilustrovat na příkladech, které uvádí průzkum *Helping Out* (viz Příloha č. 5). Ten porovnává rozsah dárcovství a průměrnou výši daru na dárce, zjištěnou třemi odlišnými průzkumy. Uváděné hodnoty dárcovství byly poskytnuty za poslední čtyři týdny a jedná se o dárcovství souhrnně, nikoliv pouze za účelem mezinárodního rozvoje. Rozdíly mezi výsledky jednotlivých průzkumů jsou poměrně značné.

Ve Velké Británii rovněž působí vládní agentura *Charity Commission* (dále jen Komise), která registruje a reguluje všechny charitativní organizace (organizace se statutem veřejné prospěšnosti podle Zákona o charitách, 2011) v Anglii a Walesu. Organizace, která chce získávat finance pro svou činnost prostřednictvím fundraisingu musí být u této komise registrována. Jejím cílem je zajistit důvěru veřejnosti v neziskový sektor prostřednictvím podpory dobré správy těchto organizací, publikováním informací a vedením veřejného registru všech charitativních organizací (Guet, 2002; Charity Commission, 2013). Na jejích webových stránkách lze nalézt rozsáhlý registr všech organizací, který umožňuje nalézt organizace po zadání specifických kritérií.

Činností komise není zkoumání a schvalování fundraisingu a hospodaření neziskových organizací, nicméně má oprávnění zasáhnout v případě, že je podána stížnost na organizaci. Komise pak tuto stížnost prověřuje, a pokud je zneužití potvrzeno, může komise ukončit činnost organizace či zahájit řízení proti jejím pracovníkům či vedení (Guet, 2002). Registrované organizace s příjmy vyššími než 500 tis. GBP jsou povinny každoročně předkládat finanční zprávy, které jsou poté uveřejněny v registru v plné podobě, a také v souhrnném přehledu. Ten obsahuje také data o soukromém dárcovství. Ostatní organizace, jejichž příjmy přesahují 10 tis. GBP musí předkládat finanční rozvahu. Ty s nižšími příjmy, pak musí pouze průběžně aktualizovat základní údaje o svých příjmech a výdajích. Nejsou však povinny předkládat detailnější informace (Charity Commission, 2013). Na rozdíl od kanadských charit, tedy nemusí všechny britské každoročně předkládat detailní finanční zprávy, což znamená, že data o

hodnotách soukromého dárcovství jsou dohledatelná v tomto registru pouze u organizací s vyššími příjmy.

S cílem vyřešit situaci ohledně monitoringu hospodaření neziskových organizací vznikl ve spolupráci Sdružení spotřebitelů (*Consumer Association*) a CAF akreditační úřad (*Accreditation Bureau for Fundraising Organizations*), který měl zavést akreditační systém, podobný tomu nizozemskému. Ten by nahradil doposud chybějící systém kontroly hospodaření neziskových organizací. Podle slov jeho výkonného ředitele Johna Beishona však celá idea akreditačního systému ztroskotala kvůli nezájmu neziskového sektoru, který považuje takovýto monitoring za vměšování se do vnitřních záležitostí organizací a zbytečnou administrativní zátěž (*The Guardian*, 2000). V současnosti tedy ve Velké Británii nedochází k monitoringu hospodaření neziskových organizací, přestože by s takovou kontrolou, podle průzkumu ICM uvedeném v článku *The Guardian*, souhlasilo 68 % veřejnosti (*The Guardian*, 2000).

Právě informací, uvedených v registru *Charity Commission*, využil britský tým zapojený do projektu CGP k získání dat o hodnotách soukromého dárcovství poskytnutého pro účely mezinárodního rozvoje. Ve spolupráci s CAF nejdříve selektoval všechny neziskové organizace, které jsou aktivní v oblasti mezinárodní rozvojové spolupráce (celkem 333 organizací), a poté od těchto organizací získal data prostřednictvím registru. Je však třeba připomenout, že tato data jsou dostupná pouze u organizací s příjmy vyššími než 500 tis. GBP. Výsledek se i přesto markantně odlišoval od oficiálních dat uvedených v OECD statistikách.

Podle OECD představovalo soukromé dárcovství pro mezinárodní rozvoj v roce 2010 ca 352 mil. USD. Nicméně podle zjištění britského týmu tato hodnota ve skutečnosti představovala ca 4,2 mld. USD (CGP, 2012). Tato hodnota je také mnohem bližší hodnotě, kterou uvádí CAF jako výsledek svého průzkumu jednotlivců. Podle tohoto průzkumu darovali respondenti v roce 2009/2010 (průzkumy byly provedeny v těchto obdobích – červen 2009, říjen 2009 a únor 2010) na rozvojovou a humanitární pomoc odhadem 24 % z celkové zjištěné hodnoty soukromého dárcovství, což činí v přepočtu ca 4 mld. USD (2,5 mld. GBP). Důvodem tak velkého rozdílu mezi oficiálními daty a daty z alternativních průzkumů je pravděpodobně nedostatečná metoda oficiálního sběru dat, která je v současnosti využívána pro statistické vykazování OECD DAC. Tuto metodu blíže popíšeme v následujícím textu.

Za oficiální vykazování hodnot soukromého dárcovství pro rozvojové a humanitární účely je ve Velké Británii zodpovědné vládní Oddělení pro mezinárodní rozvoj (*Department for International Development – DFID*). Toto Oddělení každoročně vydává statistické publikace zahrnující data o ODA, OOF a soukromých darech poskytnutých pro účely mezinárodního rozvoje a humanitární činnosti. Data, která jsou v této publikaci uvedena, jsou rovněž použita pro oficiální výkaznictví OECD DAC (Murray, 2012; Ahmad, 2013). Soukromé dárcovství je Velkou Británií vykazováno jako granty od soukromých dobrovolných organizací (*grants by private voluntary organizations*). Podle statistické publikace DFID (2012) jsou data pro hodnoty soukromého dárcovství získávána formou odhadu z celkové částky *Gift Aid*, který je zpětně vyplácen neziskovým organizacím britským daňovým a celním úřadem (*HM Revenue & Customs – HMRC*).

Gift Aid je specifickou formou daňové pobídky. Dárce po vyplnění prohlášení, že je daňovým poplatníkem, poskytne dar. Skutečná hodnota takto poskytnutého daru je však vyšší než poskytnutý dar je darem, ze kterého již byla odečtena daň z příjmu v základní sazbě (20 % pro rok 2013). Pokud tedy dárce poskytne 10 GBP, pro neziskovou organizaci má tento dar ve skutečnosti hodnotu 12,5 GBP. Nezisková organizace si poté může zažádat o vyplacení zbylých 2,5 GBP (20 %) u daňového a celního úřadu. Dárce, pokud je daňovým poplatníkem ve vyšší sazbě (40 nebo 45 %), může rovněž zažádat o vrácení zbylé daně (20 nebo 25 %). Vedle této formy daňových pobídek existuje ve Velké Británii také možnost klasického dárcovství s možností odečtu z daní, jako je tomu i v případě České republiky, a také možnost dárcovství formou srážky ze mzdy před jejím zdaněním daní z příjmu (HM Revenue & Customs, 2013).

Gift Aid, který je poskytnut pro rozvojové a humanitární účely je posuzován jako ODA a je odhadován z celkové částky *Gift Aid* vyplacené neziskovým organizacím prostřednictvím HMRC. Dříve byl odhad *Gift Aid* pro rozvojové a humanitární účely vypočítáván prostřednictvím každoročního průzkumu neziskových organizací, nicméně v důsledku vysokých nákladů a nízkému procentu *Gift Aid* v porovnání s celkovou ODA, bylo od tohoto postupu upuštěno. Poměr *Gift Aid* pro rozvojové a humanitární účely vůči celkovému *Gift Aid* z posledního průzkumu byl v dalších letech, respektive v období 2009/2010, využit pro odhad tohoto roku, a to přepočtem k celkové hodnotě *Gift Aid* pro rok 2010/2011. Od roku 2011 až dosud probíhá vylepšování metodologie,

kteřá by do budoucna měla přinést kvalitnější statistická data (DFID, 2012; Ahmad, 2013). Pro výpočet odhadu soukromého dárcovství poskytnutého neziskovým organizacím (*net grants by private organisations*) je pak využito výsledného odhadu *Gift Aid* pro rozvojové a humanitární účely.

Je tedy zcela očividné, že v současnosti využívaná metoda odhadu značně podhodnocuje údaje o hodnotách soukromého dárcovství. Přitom, jak ukazují zmíněné výzkumy, získání dat, která se poměrně velkou měrou přibližují ke skutečným hodnotám, nemusí pro DFID představovat zátěž ani administrativní, personální ani finanční.

Co se týče satelitního účtu neziskových institucí, podle rešerše na stránkách statistického úřadu v současnosti Velká Británie tento účet neprovozuje (UK National Statistics, 2013). Nicméně, stejně jako Nizozemsko a další země, patří Velká Británie do skupiny zemí, ve kterých se různé iniciativy snaží o postupné vytvoření těchto účtů (UN, 2003). Je tedy pravděpodobné, že do budoucna k jeho zavedení dojde.

5.3.4. Švédsko

Nejvýznamnějším zdrojem informací a zároveň i důležitou institucí monitorující fundraising švédských neziskových organizací je *Svensk Insamlings Kontroll* – SIK (*Swedish Fundraising Control*). SIK je soukromá nezisková organizace, která monitoruje fundraising svých členských organizací. V současnosti je členem celkem 396 neziskových organizací, z nichž velká část se zabývá mezinárodním rozvojem a humanitární činností.

Zajímavým prvkem v monitoringu organizací je zavedení tzv. 90 -úctu (*90 -account*). Každá registrovaná organizace má zaveden účet s počáteční číslicí 90. Dárce, který poskytne organizaci dar na 90 -účet, tak má jistotu, že darovaný finanční příspěvek bude využit podle účelu, a že náklady na fundraising a administrativu budou úměrně vysoké (SIK, 2011a). Organizace jsou každoročně povinny předkládat SIK vedle výroční zprávy, také výkaz zisku a ztrát a finanční rozvahu v podobě dané SIK. Na jejich základě je organizace monitorována. Kontrolována je zejména distribuce příspěvků a výše administrativních nákladů organizace.

SIK rovněž každoročně vydává statistiky založené na účetních údajích jejích členů. Tyto statistiky také zahrnují data o soukromém dárcovství, nicméně ty nejsou rozlišeny

podle účelu, a tudíž z nich nelze vyčíst hodnoty darů využitých za účelem mezinárodního rozvoje a humanitární činnosti (SIK, 2011b). Vzhledem k podrobnosti dat, která jsou SIK každoročně předkládána velkým počtem švédských neziskových organizací, by však do budoucna mohla spolupráce se švédským MZV významně zkvalitnit statistiky v oblasti soukromého dárcovství.

Co se týče satelitního účtu neziskových institucí, v současnosti tento účet Švédsko neprovozuje a o jeho zavedení nehovoří žádný z oficiálních zdrojů. Lze tedy předpokládat, že v blízké době Švédsko neplánuje jeho spuštění. Švédsko až donedávna bylo jednou z mála zemí, která nenabízí svým daňovým poplatníkům možnost daňového zvýhodnění poskytnutého daru, a to ani v případě firemních dárců. V roce 2012 však vláda, po dlouhých letech snah o zavedení daňových úlev pro soukromé dárcovství, daňové zvýhodnění dárcovství schválila. Daňový poplatník si tak může odečíst z daní 25 % z poskytnutého daru, jehož hodnota je v rozmezí 200 – 1500 SEK. Zároveň však nesmí celková roční hodnota poskytnutých darů přesáhnout 2000 SEK. Pro firemní donory však dosud žádné daňové úlevy neplatí (TGE, 2012).

Za oficiální vykazování soukromého dárcovství pro OECD DAC je v současnosti zodpovědné již zmíněné MZV, tedy jeho specializovaná agentura pro mezinárodní rozvojovou spolupráci (*Swedish International Development Cooperation Agency – SIDA*) (Grubbström, 2012a). Mnohé aspekty švédské rozvojové politiky jsou předkládány jako příkladové pro ostatní země a výší oficiální rozvojové pomoci se řadí Švédsko mezi nejtědřejší státy poskytující rozvojovou pomoc. Velkým překvapením tedy bylo zjištění, že v oblasti soukromého dárcovství, respektive jeho statistického zjišťování pro OECD DAC, využívá v současnosti Švédsko značně nedostatečnou metodu.

SIDA v současnosti (údaje za rok 2012) spolupracuje s 15 švédskými neziskovými organizacemi působícími v oblasti mezinárodního rozvoje. Tyto organizace představují rámcové organizace, které se mohou na základě smlouvy se SIDA ucházet o financování jejich aktivit. Vedle těchto rámcových organizací se mohou o financování ucházet také jiné organizace, a to prostřednictvím zvláštních iniciativ vyhlášených švédskou vládou. Příkladem může být speciální vládní iniciativa z roku 2011 se zaměřením na děti a mladistvé, v rámci které byly podpořeny aktivity dalších 5 neziskových organizací. Organizace, jejichž aktivity jsou finančně podpořeny SIDA,

musí část nákladů financovat ze svých vlastních zdrojů. Tento příspěvek je třeba chápat jako „vyjádření priorit organizace a vyjádření schopnosti mobilizovat svůj závazek k rozvojové spolupráci“ (Grubbström, 2012b). V současnosti je minimální procento nákladů, které musí být pokryty ze zdrojů organizace, stanoveno vládou na 10 %. Těchto min. 10 % je pokryto z prostředků organizace, které byly získány od soukromých dárců (Grubbström, 2012b).

Pro výpočet hodnot soukromého dárcovství pro účely statistického výkaznictví OECD DAC využívá SIDA těchto 10 % k výpočtu poskytnutého soukromého dárcovství (Grubbström, 2012a). Hodnoty soukromého dárcovství ve statistikách OECD DAC tedy odpovídají hodnotám poskytnutým soukromými dárci pouze na projekty a programy zhruba 15 neziskových organizací, které jsou financovány SIDA. Přestože se jedná o jedny z největších organizací ve Švédsku působících v oblasti mezinárodního rozvoje a SIDA představuje jednoho z největších donorů těchto organizací, je zřejmé, že těchto 10 % se nemůže ani zdaleka přibližovat celkovým hodnotám poskytnutého soukromého dárcovství všem švédským neziskovým organizacím.

V dřívějších letech se SIDA pokusila o získání kvalitnějších dat kontaktováním zastřešujících organizací, nicméně kvůli „vysokým finančním a časovým nákladům“ bylo pro další roky využito výše uvedené metody (Grubbström, 2012a). Zlepšení statistik v oblasti soukromého dárcovství má SIDA momentálně na svém seznamu v rámci celkového vylepšení OECD DAC statistik a do budoucna by se k metodě přímého oslovování organizací chtěla vrátit (Grubbström, 2012a).

Podle tohoto oficiálního zdroje představovala hodnota soukromého dárcovství v roce 2010 celkem 215,4 mil. USD. CGP ve spolupráci se švédskou společností Stein Brothers AB provedlo průzkum neziskových organizací a nadací aktivních v oblasti rozvojové spolupráce, a také 50 největších švédských firem. Data u organizací byla získána ze zdrojů SIDA, SIK a výročních zpráv organizací. U firem pak byly zkoumány výroční zprávy a do celkové hodnoty bylo započteno pouze dárcovství, které dále neputovalo přes jiné organizace (CGP, 2012). Nicméně výsledná data se více méně shodují s těmi oficiálními.

Důvodem podobnosti těchto výsledků je pravděpodobně to, že v roce 2010 získávala SIDA data ještě formou přímého oslovování neziskových organizací. Při pohledu na data z let 2011, která již byla získávána současnou metodou, je však zřejmé, že hodnoty

jsou výrazně nižší než v roce 2010. OECD statistiky uvádí pro rok 2011 hodnotu 31 mil. USD, což je výrazně méně v porovnání s hodnotou uváděnou pro rok 2010 (248,2 mil. USD). Lze tedy usuzovat, že příčinou tak nízké hodnoty je současná popsaná metoda sběru dat, která nedostatečně vystihuje hodnoty poskytnutého dárcovství za účelem mezinárodního rozvoje a humanitární činnosti.

5.3.5. Finsko a Dánsko

Pro zjišťování hodnot poskytnutého soukromého dárcovství pro rozvojové a humanitární účely v současnosti Finsko i Dánsko využívá metodu přímého oslovení neziskových organizací, které je v kompetenci jednotlivých MZV (Hjöllund, 2012; Virtanen, 2012). Bohužel se pro účely této práce nepodařilo u obou těchto zemí zjistit celkový poměr obeslaných neziskových organizací k jejich celkovému počtu, a také množství odpovědí, což by umožnilo zhodnotit efektivnost této metody.

Dánské MZV při sběru dat spolupracuje s nezávislým sdružením *Civil Society in Development* – CISU. CISU každoročně poskytuje MZV pro účely průzkumu kontakty na odpovědné osoby v jednotlivých organizacích. Ty jsou poté osloveny jednotným e-mailem, který obsahuje výkaz k vyplnění, a také vysvětlení ohledně vymezení soukromého daru (Hjöllund, 2012). Organizace nejsou nijak povinny tento výkaz vyplňovat a podle Hjöllunda (2012) má dánské MZV pouze velmi omezené prostředky pro zajištění kvality těchto dat.

CISU je hlavní dánskou institucí, která sdružuje většinu neziskových organizací působících v oblasti mezinárodního rozvoje. Zároveň je zodpovědné za management a administraci žádostí o poskytnutí oficiálního grantu MZV na rozvojové projekty, tzv. *Civil Society Fund*. Část ODA, poskytovaná prostřednictvím neziskových organizací, je tak řízena nezávislým subjektem. Toto sdružení, kromě administrace tohoto fondu, také poskytuje poradenství a školení neziskovým organizacím. V současnosti je jejími členy 280 neziskových organizací působících v oblasti mezinárodního rozvoje. Na webových stránkách lze nalézt jmenný seznam všech jeho členů i s odkazy na jejich webové stránky (Hjöllund, 2012; CISU, 2013a; CISU, 2013b).

CISU bylo rovněž osloveno společností Stein Brothers AB, která spolupracuje na projektu CGP při sběru dat ve Švédsku. Tato společnost byla rovněž odpovědná za sběr

dat v případě Dánska a Finska. Data, která byla touto společností zjištěna v případě Dánska, do větší míry odpovídají oficiálním datům.

Stein Brothers AB spolupracovalo při sběru dat s CISU, a také s MZV. Po konzultaci s těmito institucemi se podařilo selektovat 10 dánských neziskových organizací, skrze které proudí více než 70 % poskytnutého dárcovství na mezinárodní rozvojovou spolupráci. Podle zjištění proudí zbylých 25 – 28 % soukromého dárcovství skrze 50 dalších organizací (CGP, 2012). V současnosti je členem CISU celkem 281 organizací, z nichž podle průzkumu Stein Brothers AB představuje 60 organizací ty hlavní, kterým dárci darují 95 – 98 % veškerého soukromého dárcovství do rozvojových zemí. Pokud tomu tak opravdu je, lze dánskou metodu přímého oslovování organizací považovat za relativně efektivní a je zřejmé, že míra odpovědí od neziskových organizací oslovených každoročně MZV je vysoká.

Vzhledem k malému počtu velkých mezinárodních firem působících v Dánsku, jež by měly vlastní nadace či nadační fondy případně jinak přispívaly na zahraniční projekty, nehraje firemní dárcovství tak velkou roli v celkovém součtu. Rovněž společnost Stein Brothers AB zahrnuje do konečné hodnoty firemní dary, které byly poskytnuty pouze jednou mezinárodní společností, jež významně přispěla částkou 11,5 mil. USD (CGP, 2012).

Podobně jako v Dánsku, putuje ve Finsku podle Stein Brothers AB kolem 80 % veškerého soukromého dárcovství skrze 11 neziskových organizací (CGP, 2012). Finská národní platforma pro mezinárodní rozvoj Kehys uvádí jako své členy celkem 38 neziskových organizací. Je tedy možné, že skrze výše zmíněných 11 organizací skutečně proudí většina dárcovství. Nicméně podle informací finského MZV působí ve Finsku až kolem 300 neziskových organizací působících v oblasti mezinárodního rozvoje, přičemž MZV doposud podpořilo projekty celkem 142 z nich (MFAF, 2013a; MFAF, 2013b).

V případě Finska je však rozdíl mezi zjištěnými čísly a těmi oficiálními poměrně markantní. Stein Brothers AB využilo při sběru dat stejné metody jako u Dánska, tedy průzkum výročních zpráv jednotlivých organizací a jejich oslovování. Tato metoda je využívána také finským MZV pro oficiální sběr dat. Podle jejich průzkumu bylo v roce 2010 poskytnuto celkem 68 mil. USD prostřednictvím neziskových organizací. Nicméně podle oficiálních dat se jednalo pouze o 14 mil. USD. Navíc tento průzkum

také zjišťoval analýzou výročních zpráv největších mezinárodních firem působících ve Finsku hodnoty firemního dárcovství, které neputovalo skrze jiné organizace. Tato hodnota činila pro rok 2010 další 4 mil. USD.

Na území obou států tedy působí přibližně stejný počet neziskových organizací působících v oblasti mezinárodního rozvoje a humanitární činnosti. Zároveň putuje přes malé množství organizací většina soukromého dárcovství. Přímé oslovování těchto organizací případně průzkum výročních zpráv se tedy jeví jako nejefektivnější způsob sběru dat. Tyto dva příklady však ilustrují, jak problematický je sběr dat prostřednictvím oslovování neziskových organizací. Pokud je odpověď organizace dobrovolná, není možné odhadnout, jaký počet odpovědí bude zasláno zpět. A jak lze vidět u Dánska a Finska, míra odpovědí může celkový výsledek značně ovlivnit.

V Dánsku, stejně jako ve Finsku existuje status veřejné prospěšnosti a organizace s tímto statutem jsou povinny se registrovat, pokud chtějí čerpat z výhod tohoto statusu. V současnosti však ani v jedné z těchto zemí není veřejný registr podobný tomu, který je v Kanadě či ve Velké Británii.

Vzhledem k relativně nízkým počtům neziskových organizací působících v oblasti mezinárodního rozvoje v těchto zemích, neexistenci satelitních účtů neziskových institucí či veřejného registru, který by obsahoval finanční data těchto organizací, je tedy s největší pravděpodobností nejlepší metodou právě sběr dat od samotných neziskových organizací, a to buď samotným průzkumem výročních zpráv či přímým oslovováním. Aby však bylo zajištěno větší množství odpovědí v případě přímého oslovování, bylo by zřejmě vhodné, aby MZV, zejména finské, spolupracovalo s institucí, která tyto organizace zastřešuje. Jedním z požadavků členství v této instituci by poté mohla být povinnost každoročně poskytovat data o hodnotách soukromého dárcovství. Tím by bylo jednoduše zajištěno, že organizace tato data každoročně poskytnou.

5.3.6. Belgie

V Belgii nebyl doposud prováděn žádný dlouhodobý systematický průzkum jedinců či domácností, který by poskytoval data o hodnotách poskytnutých soukromých darů belgickými občany a zahrnoval jak vlámskou část, tak valonskou část Belgie.

Provedeno bylo pouze několik jednorázových průzkumů, které se zaměřovaly na dárcovství v jedné z oblastí (Hustinx, Gijssels, 2009).

Zajímavým průzkumem jednotlivců, který se dlouhodobě (v letech 2003 – 2007) zabýval specificky soukromým dárcovství pro mezinárodní rozvoj a humanitární činnost ve vlámské části Belgie, je průzkum vědců z *Higher Institute for Labour Studies*. Bohužel všechny publikace jsou v současnosti dostupné pouze v belgické nizozemštině. Podle Hustinxe a Gijsselskové (2009) však byl problémem tohoto průzkumu zkoumaný vzorek respondentů. Při jeho sestavování nebylo využito nahodilého výběru a ve vzorku tak byla většina respondentů s prosociálním chováním, což mohlo výsledek průzkumu značně ovlivnit.

Oficiální vykazování pro OECD DAC je v Belgii v kompetenci Ministerstva zahraničních věcí, obchodu a rozvojové spolupráce. Data o soukromém dárcovství jsou získávána z dostupných informací, které veřejně publikuje vlámská organizace *NGO-federatie* ve spolupráci s valonskou Federací neziskových organizací pro mezinárodní rozvoj – ACODev, a to ve své společné online databázi *NGO-openboek* (Broeckhoven, 2013a). Obě tyto federace zastřešují neziskové organizace působící v oblasti mezinárodního rozvoje v jednotlivých částech Belgie a jsou součástí, stejně jako například české Fórum pro rozvojovou spolupráci (FoRS), Evropské konfederace neziskových organizací pro humanitární pomoc a rozvoj (CONCORD).

V současnosti jsou členy obou těchto platforem všechny neziskové organizace akreditované Generálním ředitelstvím pro rozvoj, které má na starost rozvojovou spolupráci při Ministerstvu zahraničních věcí, obchodu a rozvojové spolupráce. Celkem je těchto organizací 107, plus ACODev a *NGO-federatie* (Ministry of Foreign Affairs, Foreign Trade and Development Cooperation, 2013). Tyto akreditované organizace tak mohou žádat o financování svých projektů z vládních fondů, a také využívat spolufinancování na různých vládních úrovních (např. federální). Podle ACODev jsou tyto organizace obvykle financovány až 80 % z vládních fondů (ACODev, 2013). Zbytek je pak pokryt ze soukromého dárcovství.

Až do roku 2011 byla data o hodnotách soukromého dárcovství odhadována z výše poskytnutých grantů z vládních fondů, neboť existuje pevný poměr mezi vlastním rozpočtovým vstupem organizace a vyšší spolufinancování ze strany belgické vlády. Zbylé náklady organizace na podpořený projekt byly tedy považovány za finance

získané formou dárcovství (Broeckhoven, 2013b). Podobným způsobem v současnosti získává data o hodnotách soukromého dárcovství Švédsko. Nicméně ve švédském případě je partnerských organizací pouze velmi malé množství (pouze ca 15) a nepředstavují celý sektor organizací působících v oblasti mezinárodního rozvoje jako je tomu v případě Belgie.

V roce 2011 vznikla ve spolupráci dvou výše zmíněných federací a společnosti Delius, která se zabývá rozvojem webových stránek a online aplikací, online databáze *NGO-openboek* shromažďující data pomocí webových formulářů (NGO-openboek, 2012a). Ty jsou pravidelně vyplňovány jednotlivými organizacemi, a data jsou tak v aktuální podobě veřejně dostupná v jednotné databázi. Databáze obsahuje kromě detailních finančních informací o jednotlivých organizacích, také informace o jejich aktivitách a zaměstnancích. Zároveň jsou na stránkách *NGO-openboek* dostupné souhrnné finanční informace o všech neziskových organizacích, zahrnující informace o výši celkových příjmů a výdajů a zdrojích těchto příjmů, tedy i soukromém dárcovství (NGO-openboek, 2012b). Ministerstvo zahraničních věcí, obchodu a rozvojové spolupráce tato data každoročně využívá pro oficiální vykazování soukromého dárcovství pro OECD DAC.

Před zprovozněním *NGO-openboek* byl v roce 2005 v Belgii spuštěn portál *Donorinfo* s cílem poskytnout donorům ucelené a důvěryhodné informace o všech belgických neziskových organizacích, tedy nejen o těch působících v oblasti mezinárodního rozvoje. Zároveň se stejnojmenná nadace stala také členem ICFO. Stejně jako například nizozemský registr CBF, funguje *Donorinfo* jako vstupní brána k základním informacím o neziskových organizacích. Vedle informací týkající se struktury, mise a aktivit organizace, jsou v přehledné podobě také zveřejněny základní informace z finančních zpráv jednotlivých neziskových organizací, zahrnující rovněž poskytnuté soukromé dary. *Donorinfo* garantuje, že všechny informace jsou vyňaty z výročních finančních zpráv organizací a všechny tyto zprávy prošly auditem. Rovněž jsou tato publikovaná data průběžně kontrolována.

Na rozdíl od jiných národních kontrolních agentur, je *Donorinfo* zcela nezávislá nadace, která byla založena soukromou osobou a je touto osobou také plně financována. Tato nadace nepřijímá žádné dary pro své fungování, a také poskytuje všechny své služby, jak pro donory, tak pro neziskové organizace bez jakýchkoliv poplatků. Tím se značně

odlišuje od ostatních národních kontrolních agentur, jež jsou členy ICFO. Na rozdíl od nich však *Donorinfo* neposkytuje žádný certifikát potvrzující členství organizace (Donorinfo, 2013).

V současnosti je členy Donorinfo 246 neziskových organizací, z nichž 37 je podle vyhledávače zařazeno mezi organizace poskytující rozvojovou pomoc. Nicméně toto číslo není konečné, neboť mnohé organizace věnující se mezinárodnímu rozvoji jsou zařazeny do dalších kategorií podle jejich převažujících aktivit (například děti, vzdělávání ad.). *Donorinfo* je tak dobrým nástrojem pro vyhledávání informací o konkrétní organizaci, avšak má své nedostatky (zejména ve vyhledávači), kvůli kterým by byl sběr dat o soukromém dárcovství ztížen.

Belgie není do projektu CGP zapojena, a tudíž nebyl proveden žádný jiný výzkum, který by poskytl alternativní data o hodnotách soukromého dárcovství poskytnutého specificky za účelem mezinárodního rozvoje. Belgie také od roku 2005 (v současnosti zahrnuje data z let 2000 – 2010) publikuje data ze satelitního účtu neziskových organizací. V jeho současné podobě však není možné z klasifikace selektovat organizace zabývající se mezinárodními aktivitami (NBB, 2012). Lze se však domnívat, že data poskytnutá prostřednictvím NGO-*openboek* zahrnují veškeré dárcovství, které proudí skrze belgické neziskové organizace. Tato data však nezahrnují firemní dárcovství, respektive data od firemních nadací a nadačních fondů.

Představu o hodnotách firemního dárcovství lze do určité míry získat z dat o hodnotách uplatněných daňových odpočtů na poskytnuté dary, které uveřejňuje belgický statistický úřad (*DG Statistics and Economic Information*). Problémem těchto dat je však již zmíněná nemožnost oddělit od celkové hodnoty darů ty dary, které byly poskytnuty na mezinárodní rozvoj a humanitární činnost. Pro zjištění této hodnoty by tedy bylo nutné selektovat firmy, které přispívají na mezinárodní projekty a průzkumem jejich výročních zpráv zhodnotit celkovou výši firemního dárcovství.

5.3.7. Nový Zéland

Organizací, která se aktivně zabývá filantropií na Novém Zélandu je *Philanthropy New Zealand*. V roce 2011 uveřejnila zprávu s názvem *Giving New Zealand Philanthropic Funding Report 2011*, která předkládá data o hodnotách poskytnutého dárcovství Novozélandčany na charitativní a ostatní obecně prospěšné účely. Tato studie navazuje

na první rozsáhlý výzkum o hodnotách soukromého dárcovství na Novém Zélandu, jehož výsledky byly prezentovány ve zprávě z roku 2006.

Studie shrnula všechny neoficiální zdroje soukromého dárcovství do tří kategorií: dary poskytnuté prostřednictvím nadací a svěřeneckých fondů (zahrnující i výzkumné instituce), individuální dárcovství a korporátní dárcovství. Do studie nebyly zahrnuty neziskové organizace, jež představují prostředníka mezi dárce a příjemcem, neboť by tak došlo k překryvu hodnot s hodnotami získanými průzkumem jednotlivců. Pro jednotlivé kategorie byla zvolena jiná metodologie sběru údajů, zahrnující různorodé zdroje dat.

V případě individuálního dárcovství byla data získána prostřednictvím rozsáhlého průzkumu, který zahrnoval kolem 12 tisíc jednotlivců. Údaje byly následně porovnány s hodnotami uplatněných daňových odpočtů uvedených v daňových přiznáních. V rámci studie bylo také zkoumáno, za jakým účelem byl dar poskytnut. Využito přitom bylo mezinárodní klasifikace ICNPO. V klasifikaci lze odlišit dárcovství na mezinárodní aktivity, které však podle studie představuje pouze 0,2 % z celkové zjištěné hodnoty poskytnutých darů, tedy z 2,67 mld. USD. To znamená, že podle této studie bylo pro účely mezinárodního rozvoje poskytnuto pouze 5,3 miliónů USD (Slack, Molano, 2012). Důvod pro tak nízkou zjištěnou hodnotu však dále studie neuvádí.

Pro oficiální sběr dat využívá Nový Zéland průzkum neziskových organizací. Oficiální vykazování soukromého dárcovství má na Novém Zélandu na starost Ministerstvo zahraničních věcí a obchodu, které při sběru dat úzce spolupracuje s Radou pro mezinárodní rozvoj (*Council for International Development* - CID). CID je národní zastřešující agentura novozélandských neziskových organizací aktivních v oblasti mezinárodního rozvoje (Egan, 2012). Jejím cílem je zejména posílení vazeb mezi organizacemi a vládou, informování svých členů o aktuálních událostech a trendech v oblasti mezinárodního rozvoje, a také zvyšování povědomí veřejnosti o problematice mezinárodního rozvoje. V současnosti je jejími členy celkem 48 organizací, zahrnující jak velké, tak i malé organizace (CID, nedatováno).

CID je kofinancován Ministerstvem zahraničních věcí a obchodu a součástí jejich smlouvy je provádění každoročních průzkumů členských organizací. Cílem tohoto průzkumu je získání přehledu o výši mezinárodní rozvojové spolupráce Nového

Zélandu, příjmech a výdajích neziskového sektoru, a také sektorovému a geografickému rozložení mezinárodní rozvojové pomoci (CID, 2012).

CID každoročně obesílá jednotlivé organizace e-mailem s odkazem na elektronický formulář k vyplnění. Ten je vždy zasílán odpovědným osobám v organizaci. Organizace jsou osloveny s žádostí o vyplnění informací týkajících se pouze jejich mezinárodních rozvojových aktivit. Vzhledem k odlišným účetním obdobím jednotlivých členů jsou organizace požádány o uvedení údajů z poslední výroční zprávy. V rámci posledního průzkumu odpovědělo na dotazník celkem 38 organizací s celkových 48, což lze považovat za vysokou úspěšnost návratnosti (CID, 2012).

Od roku 2004 Nový Zéland publikuje data ze satelitního účtu neziskových institucí. Co se týče klasifikace, využívá mezinárodní klasifikaci ICNPO, která zahrnuje kategorii mezinárodních aktivit. Podle údajů z tohoto účtu bylo na Novém Zélandu evidováno v roce 2005 celkem 300 neziskových organizací zařazených pod kategorii mezinárodní aktivity (Statistics New Zealand, 2005). Bohužel jsou v současnosti dostupné informace zahrnující všechna data pouze za rok 2004. Podle těchto údajů poskytli pro účetní období končící v březnu 2004 soukromí dárci celkem 89,7 miliónů USD neziskovým organizacím zahrnutým v kategorii mezinárodní aktivity (Statistics New Zealand, 2007). Přestože jsou údaje čerpány z odlišných období, můžeme vidět značný rozdíl mezi celkovou hodnotou uváděnou na satelitním účtu a hodnotou z výše uvedené studie provedené *Philanthropy New Zealand* (5,3 mil. USD/2011). Rovněž pokud porovnáme data získaná z oficiálních statistik OECD, můžeme vidět značný rozdíl v hodnotách získaných oficiálním sběrem (42,01 mil. USD/2004³⁸) a těch uvedených v satelitním účtu pro rok 2004.

Za zmínku stojí rovněž národní registr provozovaný *Charities Commission* sdružující data o charitativních organizacích (se statusem veřejné prospěšnosti) působících na Novém Zélandu. Tento registr je provozován vládním Odborem pro vnitřní záležitosti (*Department of Internal Affairs*). Všechny organizace jsou povinny být registrovány, pokud chtějí požívat zvláštních výhod tohoto statusu, tedy zejména být osvobozeny od daně. Stejně jako v případě Kanady, tak také novozélandský registr je volně dostupný online. Zároveň tento registr kromě volného prohlížení dat o neziskových organizacích, také předkládá vizualizovaná data o jednotlivých novozélandských regionech. Registr

³⁸ Ve stálé hodnotě USD pro rok 2011.

zahrnuje přehledné údaje o všech registrovaných neziskových organizacích, a také údaje z finančních zpráv, tedy i údaje o hodnotách obdržených darů. Navíc lze v rozšířeném vyhledávání také selektovat jednotlivé organizace podle typu hlavní aktivity. V registru je v současnosti zařazeno mezi organizace, které mají jako hlavní aktivitu uvedeny mezinárodní aktivity, celkem 68 neziskových organizací (Charities Commission, nedatováno).

Informace zveřejňované v tomto registru jsou poskytovány a aktualizovány samotnými organizacemi. Organizace se tedy zařazují do jednotlivých kategorií podle svého vlastního uvážení. Je tedy velmi obtížné z registru vyselektovat organizace, jejichž primární aktivitou by byl mezinárodní rozvoj. Organizace mohou vybírat z celkem 18 různých aktivit. Například organizace, která je aktivní v mezinárodním rozvoji, ale věnuje se primárně vzdělávání, může uvést jako hlavní aktivitu právě vzdělávání. Jednou z vedlejších aktivit pak bude právě kategorie mezinárodní aktivity. To značně ztěžuje vyhledávání v registru. Pro účely oficiálního sběru dat by byl tento registr vynikajícím nástrojem. Přestože data jsou uveřejňována samotnými organizacemi, a v současnosti také neexistuje na Novém Zélandu povinnost provádět každoroční audit finančních zpráv neziskových organizací, rozhodně by tento registr usnadnil a zpřesnil práci Ministerstvu práce a obchodu při sběru dat.

Současný stav sběru dat pro OECD DAC tedy zahrnuje jako zdroje neziskové organizace působící v oblasti mezinárodního rozvoje, které jsou každoročně oslovovány s poměrně vysokou návratností dat. Podle oficiálních statistik je však evidováno na Novém Zélandu až 300 neziskových organizací aktivních v mezinárodním rozvoji. Nedostatečné pokrytí soukromého dárcovství, které proudí do těchto organizací tak znázorňují mnohem vyšší data uvedená v satelitním účtu za rok 2004 v porovnání s těmi oficiálními v OECD statistikách.

Využití současného registru neziskových organizací a jeho optimalizace pro účely sběru dat pro OECD DAC by tak bylo rozhodně vhodným krokem pro značné zpřesnění těchto dat. Zároveň by tento registr mohl být příkladem pro ostatní státy OECD DAC, neboť nepřináší pouze zpřesnění statistik v oblasti mezinárodního rozvoje, ale rovněž mnohé další statistické informace, které jsou využitelné v jiných oblastech.

5.4. Shrnutí metod využívaných vybranými členy OECD DAC

Na základě popisu jednotlivých metod, ať alternativních či oficiálních, které využívají tyto vybrané členské státy OECD DAC, lze vyčlenit pozitivní příklady metod, jejichž zavedení by mohlo významně zkvalitnit statistiky o hodnotách soukromého dárcovství a zároveň zjednodušit práci odpovědným institucím. Při volbě vhodné metody sběru dat o soukromém dárcovství je vždy třeba brát ohled na prostředí neziskového sektoru v dané zemi. Důležitou roli hraje především samotný počet národních neziskových organizací. Nicméně neméně důležité je také postavení neziskových organizací v legislativě daného státu.

Status veřejné prospěšnosti se zdá být dobrým nástrojem pro kontrolu neziskového sektoru, který působí v oblasti mezinárodního rozvoje. Pro udělení tohoto statusu musí organizace splňovat určitá kritéria a v některých případech jsou organizace pravidelně monitorovány, zda splňují dané podmínky. Příkladem může být Kanada, kde jsou registrované organizace povinny každoročně vyplňovat detailní finanční zprávy, které jsou poté zveřejňovány. Nesplnění této povinnosti může mít za následek odebrání registrace. Pro některé organizace platí stejná povinnost v závislosti na výši příjmů organizace i v případě Velké Británie. Zde však může být registrace odebrána pouze v případě stížnosti podané z řad veřejnosti. Nicméně v některých zemích jsou povinnosti vyplývající z registrace velmi malé, například v Nizozemsku jsou organizace pouze povinny při registraci předložit informace a dále již nejsou kontrolovány. Míra kontroly se samozřejmě liší stát od státu a ve velké míře závisí také na postoji organizací k veřejné kontrole.

Pokud však v dané zemi existuje pro neziskové organizace povinnost zveřejňovat výroční zprávy, nemělo by být pro takovou organizaci problémem předkládat své finanční zprávy v rámci jednotného veřejného registru. Vzhledem k tomu, že organizace požívá určitých daňových výhod vyplývajících ze statusu veřejné prospěšnosti, mělo by být její morální povinností umožnit veřejnosti co nejjednodušší získání informací o její činnosti, a to zároveň v nejpřehlednější podobě. Tu nabízí právě veřejný registr.

Veřejný registr tedy představuje velmi užitečný nástroj, díky kterému lze jednoduše získat specifická data o daném sektoru, tedy i data o hodnotách soukromého dárcovství. Nicméně tento registr zcela nezaručuje pravdivost předkládaných informací, neboť informace jsou obvykle aktualizovány samotnými organizacemi bez zpětné kontroly.

Řešení nabízí do určité míry tzv. národní kontrolní agentury. Příkladem může být Nizozemsko, kde sice status veřejné prospěšnosti zaveden je, nicméně po prvotní registraci už na organizace neklade další nároky. Přestože se v Nizozemsku o povinnosti předkládat pravidelně finanční zprávy v rámci jednotného veřejného registru hovoří, zastává do určité míry tuto službu národní kontrolní agentura CBF. Akreditované organizace jsou povinny předkládat finanční zprávy a ty jsou CBF kontrolovány společně s fundraisingem organizace. Jedinou nevýhodou vyplývající z tohoto systému kontroly a možnosti sběru dat je fakt, že ne všechny organizace jsou u kontrolních agentur registrovány. Zároveň je získání akreditace podmíněno mimo jiné placením pravidelných poplatků, které mohou odradit menší organizace, které nemají dostatečný rozpočet.

Vedle veřejného registru charit (organizací se statusem veřejné prospěšnosti) je další z možností zavedení satelitního účtu neziskových institucí. Ten, na rozdíl od registru, sleduje statistická data o všech neziskových organizacích, bez ohledu na jejich status. Pro danou zemi tak představuje přehledný statistický zdroj o celém neziskovém sektoru. Pro účely sběru dat o soukromém dárcovství přijatém neziskovými organizacemi působícími v oblasti mezinárodního rozvoje však dosud většinou nepředstavuje ideální nástroj. Problém tkví v již zmiňovaném způsobu sběru dat, který je v jednotlivých zemích odlišný a může být, stejně jako v České republice, založen na nepravidelném průzkumu samotných neziskových organizací.

Přestože se mnoho států zavázalo k zavedení satelitních účtů a využívání nové mezinárodní klasifikace ICNPO, realita je jiná. Některé státy klasifikaci adaptovaly na místní podmínky, některé využívají zcela jinou klasifikaci, která neumožňuje selektovat organizace působící v mezinárodním rozvoji. Do budoucna by se satelitní účty neziskových institucí mohly stát dobrým nástrojem, který by umožnil mezinárodní srovnávání statistických dat o neziskovém sektoru. Bylo by však třeba, aby došlo k sjednocení metodik sběru dat a k přijetí jednotné klasifikace. Otázkou však zůstává, zda je takový stav vůbec možný vzhledem k odlišným definicím neziskového sektoru a jeho specifickým podmínkám v jednotlivých zemích.

Oba výše zmíněné způsoby jsou de facto primárně založeny na průzkumech samotných neziskových organizací. Rozdíl je především v míře povinností organizací předkládat pravidelně data, ať už je to povinnost daná zákonem či povinnost vyplývající

z akreditace. Vedle tohoto povinného vykazování dat o hodnotách přijatých soukromých darů v rámci jednoho registru či satelitního účtu, existuje také možnost dobrovolného vykazování, jehož výsledky jsou do určité míry ovlivněny hlavně tím, co vykazování přinese neziskovým organizacím, a také tím, zda je sběr dat zajišťován zastřešující organizací.

Příkladem může být průzkum organizací, který byl dříve prováděn Švédskem (nyní také Dánskem a Finskem) a průzkum prováděný Belgií. Všechny tyto země oslovují jednotlivé neziskové organizace s žádostí o poskytnutí informací z jejich finančních zpráv, přičemž poskytnutí odpovědi je zcela dobrovolné. Zásadní rozdíl mezi první skupinou zemí a Belgií je v tom, jakým způsobem jsou organizace osloveny a zda jim zodpovězení otázek něco přinese. Na příkladu Švédska lze demonstrovat, že návratnost odpovědí organizací byla v případě nulové reciprocity velmi malá, což bylo také důvodem přechodu na jiný způsob sběru dat. Belgie rovněž využívá sběru dat o hodnotách soukromého dárcovství na dobrovolné bázi. Zásadním rozdílem však je, že data jsou neziskovými organizacemi pravidelně vykazována na společném portálu. Pro zjednodušení práce využívají neziskové organizace webový formulář, který vyplní online, data se sama zpracují a automaticky objeví na stránkách portálu. Zároveň jsou organizace do určité míry morálně zavázány svým členstvím v zastřešujících organizacích tato data poskytovat.

Výhodou tedy je, že organizace zveřejněním svých dat na společném portálu demonstruje svou transparentnost a může tak přilákat další donory. Organizace tedy vykazováním dat něco získávají. Portál je podporován oběma belgickými federacemi neziskových organizací působících v oblasti mezinárodního rozvoje a všichni jejich členové, kteří se zároveň hlásí k podpoře transparentnosti neziskového sektoru, svá finanční data na těchto stránkách dobrovolně zveřejňují.

Přestože v tomto případě neexistuje žádná kontrola zveřejněných informací, jedná se o nejjednodušší způsob získávání dat nejen o hodnotách soukromého dárcovství. Pokud v dané zemi existuje povinnost auditu výročních zpráv, lze se domnívat, že se jedná o nejlevnější a nejefektivnější způsob, který zároveň zaručuje dostatečnou kvalitu dat.

6. Vykazování soukromého dárcovství v České republice

6.1. Úvod

Česká republika je od roku 1995 členem OECD a téhož roku také obnovila svůj program rozvojové spolupráce. Až do května roku 2013 usilovala Česká republika o vstup do prestižního klubu dárců, jak je DAC často označován. Do té doby byla pouze jeho pozorovatelským státem, na který se nevztahovaly všechny povinnosti vyplývající z řádného členství v DAC. Vstupem do tohoto klubu se však Česká republika zavázala k postupnému naplňování požadavků kladených DAC, mezi něž patří i pravidelné vykazování hodnot soukromého dárcovství pro účely mezinárodního rozvoje a humanitární činnosti poskytnutého českým neziskovým organizacím.

Přestože je vykazování dat o hodnotách soukromého dárcovství pouze politickým závazkem členů DAC a není závazkem právně vymahatelným, měla by Česká republika, pokud chce setrvat členem DAC, tento závazek dodržet a tato data v blízké budoucnosti začít vykazovat. Ukazuje tím, že hodlá svou rozvojovou pomoc poskytovat transparentním způsobem, a také podporuje úsilí OECD ve vylepšování statistik o celosvětové rozvojové pomoci.

Česká republika v současnosti nedisponuje aktuálními statistickými daty o hodnotách poskytnutých soukromých darů neziskovým organizacím působícím v oblasti mezinárodního rozvoje a humanitární činnosti. Jediným zdrojem těchto dat jsou tak výroční a finanční zprávy samotných organizací. Český statistický úřad sice každoročně sbírá data od neziskových organizací pro účely satelitního účtu neziskových institucí, nicméně sběr dat je kvůli rozsahu a zátěži respondentů prováděn pro jednotlivé formy neziskových organizací (nadace, nadační fond, obecně prospěšná společnost ad.; celkem 13 forem neziskových organizací) s méně než 10 zaměstnanci pouze každých pět let (ČSÚ, 2012a). Tím dochází ke značnému podhodnocení ročních dat o hodnotách soukromého dárcovství, neboť mnoho neziskových organizací, zejména pak těch, které působí v oblasti mezinárodního rozvoje a humanitární činnosti, disponuje malým počtem zaměstnanců, a tyto organizace tak nejsou do každoročního statistického zjišťování zahrnuty.

V blízké době by se tedy Česká republika měla rozhodnout, jakým způsobem budou data o hodnotách soukromého dárcovství získávána a v jaké kvalitě budou OECD

předkládána. Jak lze vidět v předešlých kapitolách, je kvalita těchto dat většinou států DAC značně přehlížena. Pro Českou republiku, jako nově vstoupivšího člena DAC, by vedle zaměření se na zpřesnění statistických dat o ODA, mohlo být výhodné také zaměření právě na data o hodnotách soukromého dárcovství. Mezi členy DAC by se Česká republika mohla stát ukázkovým příkladem transparentního vykazování, a to nejen hodnot oficiální rozvojové pomoci, ale i soukromého dárcovství, které v mezinárodním rozvoji hraje důležitou, nicméně doposud značně opomíjenou oblast.

Za vykazování statistických dat OECD je v České republice odpovědné MZV, konkrétně Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci. V současnosti nejsou data o hodnotách soukromého dárcovství tímto Odborem vykazována, nicméně se pracuje na vytvoření a zprovoznění databáze, která by umožnila sběr statistických dat pro vykazování ODA ve formátu CRS++. Do budoucna se pak počítá s jejím rozšířením i na OOF. Zda bude do databáze zahrnuto i soukromé dárcovství, bude do určité míry záviset na spolupráci neziskového sektoru (Václavíková, 2013a). Nicméně po vytvoření zmíněné databáze bude Odbor tuto záležitost dále řešit s relevantními institucemi (Václavíková, 2013b).

Následující část práce si klade za cíl, v návaznosti na předešlé kapitoly, obecně zhodnotit současné zdroje dat o hodnotách soukromého dárcovství v České republice, a dále pak zhodnotit možnosti využití jednotlivých metod sběru dat, které byly prezentovány v předešlých kapitolách, v prostředí České republiky. Cílem je navrhnout nejvhodnější metodiku, která by byla využitelná pro oficiální vykazování hodnot soukromého dárcovství pro OECD.

6.2. Neziskové organizace v České republice

6.2.1. Legislativní rámec a status veřejné prospěšnosti

V rámci Evropské unie není legislativa při vymezování neziskových organizací jednotná. Ve většině evropských zemí jsou však neziskové organizace vymezovány na základě svého účelu některým z místních příslušných úřadů. Pokud organizace prokazatelně a dlouhodobě přispívá k veřejnému blahu a vykonává tak činnost, která je považována za veřejně prospěšnou, může zažádat o udělení tzv. statusu veřejné prospěšnosti a čerpat specificky daných výhod z veřejných prostředků. Tím se tyto organizace zásadně liší od neziskových organizací v České republice.

V České republice byly až donedávna neziskové organizace vymezovány na základě právní formy a podle této formy mohly čerpat specifických výhod. Jejich prospěšnost tedy byla posuzována pouze při vzniku, na základě zakládacích dokumentů. Organizace se tedy k provozování veřejné prospěšnosti pouze zavázaly ve své následující činnosti, nikoliv ji skutečně po nějakou dobu vyvíjely. Tzv. status veřejné prospěšnosti tedy nebyl v českém právu až donedávna znám.

Organizace, jež fungují za účelem veřejné prospěšnosti, mohou v případě, že zažádají o udělení statusu veřejné prospěšnosti, čerpat zvláštních výhod z veřejných prostředků. Podmínky pro udělení statusu, jeho výhody, povinnosti z něj vyplývající a důvody k jeho odebrání se v jednotlivých zemích liší. Nicméně společným znakem je, že stěžejní pro určení veřejné prospěšnosti není samotná forma právnické osoby, tak jak tomu bylo donedávna v České republice, ale to jakou činnost daná organizace vykonává. Zároveň je získání tohoto statusu dobrovolné a není tedy přímo vázáno na specifickou formu organizace.

V České republice tedy byly neziskové organizace vymezovány na základě právní formy. Toto vymezování se řídilo vyhláškou č. 504/2002 Sb. k provedení zákona o účetnictví pro nepodnikatelské subjekty, a obecně rozlišovalo neziskové organizace na obecně prospěšné společnosti, nadace, nadační fondy, církve a náboženské společnosti, evidované právnické osoby církví a náboženských společností a občanská sdružení. Doposud tedy byla chápána veřejná prospěšnost jako „... činnost k dosažení veřejného blaha [která] je vykonávána výlučně nestátními neziskovými organizacemi (Sněmovní tisk 989/0, 2013).

O tomto zásadním nedostatku českého práva, který je v rámci evropských zemí ojedinělý³⁹, se vedly diskuze již od přelomu let 2004–2005. Po usilovné práci na návrhu zákona o statusu veřejné prospěšnosti, byl v roce 2010 přijat jeho věcný záměr (Ronovská, 2010). V roce 2011 pak byla veřejná prospěšnost zakotvena do návrhu nového občanského zákoníku, který byl schválen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR (Mrázek, nedatováno). Tento zákoník vstoupí v platnost 1. 1. 2014 a jsou v něm v ustanoveních § 146–152 řešeny základní statusové otázky veřejné prospěšnosti. Podrobnosti a další podmínky bude do budoucna řešit speciální zákon o veřejné

³⁹ Jedinou evropskou zemí, která využívá podobného přístupu, jakého využívala Česká republika, je Bulharsko (Mrázek, nedatováno).

prospěšnosti, neboť rozsah občanského zákoníku toto neumožňuje (Sněmovní tisk 989/0, 2013).

Problematika statusu veřejné prospěšnosti je relativně rozsáhlá a cílem této kapitoly není její popsání, ale zhodnocení vlivu statusu na hodnocení soukromého dárcovství v České republice. V dalších částech tedy budeme zohledňovat současný a možný budoucí vliv tohoto statusu na zvýšení transparentnosti českých neziskových organizací.

6.3. Zdroje informací o hodnotách soukromého dárcovství v České republice a navrhované metody sběru dat pro OECD

6.3.1. Výroční zprávy

Současná verze nového občanského zákoníku, jak už bylo zmíněno, řeší především základní statusové otázky. Zákoník definuje obecné znaky veřejné prospěšnosti, podmínky pro jeho udělení a důvody k jeho odebrání. Žádost o udělení tohoto statusu je pro organizace dobrovolná. Pokud tak učiní, má z tohoto statusu nárok na specifické výhody plynoucí z veřejných prostředků.⁴⁰

Co se týče podmínek a povinností vyplývajících z tohoto statusu, tak jak je zakotven v novém občanském zákoníku, je povinností organizace při podání žádosti o tento status mít zveřejněnou výroční zprávu ve sbírce listin alespoň za dvě předcházející účetní období. Zároveň je tato organizace po udělení statusu povinna výroční zprávu každoročně uveřejňovat ve sbírce listin.

Tato povinnost byla do přijetí statusu veřejné prospěšnosti kladena také na určité právní formy neziskových organizací. Nicméně podle údajů z veřejných sbírek listin tuto povinnost plnilo pouze velmi malé množství organizací (Prouzová, 2005, In Rosenmayer, 2006). Důvodů je hned několik. Jedním z nich bylo především nedostatečné ukotvení obsahové náležitosti výročních zpráv v legislativě, která nebyla pro všechny právní formy neziskových organizací jednotná. Rovněž nebylo stanoveno, za jakým účelem by měly být výroční zprávy zveřejňovány a mnoho dalších nedostatků, které vyústily v již zmiňované malé množství výročních zpráv ve sbírce listin. Zároveň v podstatě neexistovaly dostatečné sankce, které by přiměly organizace výroční zprávy ve sbírce listin ukládat, tak jak jsou tomu ze zákona povinny (Rosenmayer, 2006).

⁴⁰ Tyto výhody však ještě nebyly přesně definovány. Pro neziskové organizace se tak v současnosti, co se týče výhod získaných z veřejných prostředků, příliš nemění.

V České republice neexistují specializované orgány veřejného dohledu nad neziskovými organizacemi. Dohled je ze zákona umožněn pouze soudům a finančním úřadům. Rejstříkové soudy mají pravomoc udělit organizaci pořádkovou pokutu v případě nesplnění povinnosti zakládat výroční zprávu ve sbírce listin, nicméně v praxi jsou tyto soudy tak vytíženy, že nemají dostatečné kapacity pro zpětnou kontrolu zveřejňování zpráv (Rosenmayer, 2006).

Tento problém se snaží řešit návrh nového zákona o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, podle kterého může soud přistoupit až ke zrušení právnické osoby a k její likvidaci. Zároveň by měla od 1. ledna 2014 začít fungovat upravená aplikace obchodního rejstříku a k němu přidružených rejstříků, která bude automaticky upozorňovat na neplnění povinnosti zakládání výročních zpráv do sbírky listin (Sněmovní tisk 989/0, 2013). Dohledová činnost tak bude převedena na tuto aplikaci, která tak značně usnadní práci rejstříkovým soudům.

Rovněž status veřejné prospěšnosti některé z těchto problémů u neziskových organizací, jež tento status získají, řeší. Zejména pak sjednocuje pro tyto organizace obsahové povinnosti výročních zpráv bez ohledu na právní formu organizace. Důležitým aspektem je pak vytvoření povinnosti pro ukládání a zveřejňování výročních zpráv organizací, vyplývající z tohoto statusu. Podle starého občanského zákoníku musí organizace každoročně ukládat výroční zprávu ve sbírce listin. Nový občanský zákoník navíc tuto povinnost navazuje na sankci vrácení získaných výhod z veřejných prostředků, pokud není tato podmínka splněna (Sněmovní tisk 989/0, 2013).

Status veřejné prospěšnosti tedy ukládá organizacím povinnost každoročního zveřejňování výročních zpráv, což může být do budoucna využito ke zkvalitnění informací a statistik o této části neziskového sektoru v České republice, a zlepšit tak transparentnost nakládání s veřejnými prostředky.

V roce 2006 vytvořilo Centrum pro výzkum neziskového sektoru (CVNS) koncepci zveřejňování výročních zpráv neziskových organizací, která velmi přehledně shrnuje problematiku výročních zpráv. Tato koncepce navrhovala dva přístupy k řešení celkové situace, jejichž aspekty by rovněž významně přispěly ke zvýšení transparentnosti v oblasti soukromého dárcovství a umožnily zjednodušit sběr těchto dat. Při porovnání těchto návrhů s metodami sběru dat, které jsou využívány členskými státy DAC vybranými pro účely této práce, můžeme vidět hned několik podobných aspektů.

První varianta řešení CVNS navrhuje oddělení dvou základních funkcí výroční zprávy, tedy funkce zprostředkovatele informací a nástroje veřejné kontroly. Zjednodušeně by tedy byla výroční zpráva zveřejňována zcela na dobrovolné bázi a měla by plnit zejména informační funkci pro veřejnost. Pro účely veřejné kontroly (tedy kontroly čerpání prostředků získaných z veřejné podpory) by bylo využito specializovaného výkazu či elektronického podání. Zároveň by byly tyto výkazy uveřejňovány v rámci jednotného informačního systému (Rosenmayer, 2006).

Pokud bychom tento návrh aplikovali po zavedení statusu veřejné prospěšnosti, lze se domnívat, že by se jednalo o velmi efektivní způsob nejen kontroly, ale i získání velmi cenných informací o tomto sektoru. Je samozřejmé, že pro účely sběru dat o hodnotách soukromého dárcovství je předpokladem, že součástí výkazu bude také soukromé dárcovství. Je však důležité zmínit, že problémem jednotného standardizovaného výkazu by se mohl stát jeho obsah, u kterého by mohlo být obtížné dosáhnout shody všech zainteresovaných orgánů výkonu státní moci (Rosenmayer, 2006).

Na podobném principu v současnosti funguje kontrola hospodaření neziskových organizací v Kanadě, kde je povinností neziskových organizací se statutem veřejné prospěšnosti každoročně vyplňovat standardizovaný výkaz, který je využíván hned několika státními orgány. Tyto výkazy jsou poté zveřejňovány v jednotném informačním systému. V České republice v současnosti funguje registr neziskových organizací (Evidence nestátních neziskových organizací), který by mohl převzít funkci zmiňovaného informačního systému. Informace z něj by poté mohly být přebírány dalšími zainteresovanými stranami. Právě v Kanadě tento veřejný registr spolupracuje s dalšími úřady a data z něj jsou přejímána např. satelitním účtem neziskových organizací.

Jako jedna z možností se tedy nabízí vytvoření zákonné povinnosti zveřejňovat na společném informačním systému každoročně informace o hospodaření organizace v případě, že tato organizace požívá výhod vyplývajících ze statusu veřejné prospěšnosti. Jedná se o krok, který zpřístupněním jednotných a zejména pak přehledných informací o hospodaření neziskových organizací zvýší transparentnost tohoto sektoru. To dosud není, při současném způsobu pouhého ukládání výročních zpráv do sbírky listin, umožněno. Je tedy důležité, aby navazující zákon o veřejné prospěšnosti efektivně vyřešil otázku společného registru a plně využil jeho potenciálu.

Tedy umožnil plného využití informací v něm obsažených pro ostatní orgány státní správy, případně i odbornou veřejnost.

Druhý návrh CVNS počítá s variantou, kdy výroční zpráva plní obě své základní funkce. To znamená, že kromě informační funkce je zároveň nástrojem veřejné kontroly. V tomto případě však vyvstává problém spojený s obsahovou stránkou výročních zpráv. Pro účely např. dotačního řízení je třeba, aby byly výroční zprávy podrobnější. Bylo by tedy nutné revidovat základní obsahové náležitosti (Rosenmayer, 2006). Univerzální zavedení pro celý neziskový sektor se však zdá být problematické vzhledem ke skutečnosti, že ne všechny neziskové organizace budou využívat statusu veřejné prospěšnosti a čerpat z jeho výhod. Podle Rosenmayera (2006), aby nedošlo k navyšování povinného rozsahu výročních zpráv, by bylo zřejmě vhodné zvolit u této varianty spíše individuální přístup. Případně tedy zrevidovat obsahové náležitosti výročních zpráv pouze u organizací se statutem veřejné prospěšnosti.

Aplikace první varianty se tedy zdá více realistická, neboť po zavedení statusu veřejné prospěšnosti umožňuje jednodušší kontrolu ve formě jednotných výkazů a společného informačního systému. Zároveň se tato varianta výrazně dotýká pouze organizací se statutem veřejné prospěšnosti. Neziskové organizace, jež se rozhodnou zažádat o status veřejné prospěšnosti, nemusí měnit obsahovou stránku svých výročních zpráv, pouze jsou povinny navíc předkládat standardizovaný výkaz. Rovněž je třeba zmínit nesporné klady společného informačního systému, který umožní čerpat data pro další účely (např. satelitní účet neziskových institucí).

6.3.2. Satelitní účet neziskových institucí

Jak již bylo zmíněno ve třetí kapitole, představuje satelitní účet významný statistický nástroj, díky kterému je možné sledovat data od neziskových organizací v ucelené podobě a díky nové klasifikaci ICNPO rovněž získat specifická data od neziskových organizací působících v oblasti mezinárodního rozvoje a humanitární činnosti.

Česká republika započala zavádět pilotní verze satelitního účtu v roce 2004 a pokračovala v roce 2005, a to poskytnutím dat založených na údajích z roku 2002 a 2003. Na konci roku 2006 bylo poskytnuto první pravidelné vydání tohoto účtu. Na rozdíl od pokynů uvedených v Příručce, která doporučuje využívat novou klasifikaci ICNPO pro členění neziskových organizací, zavedla Česká republika vlastní

„Klasifikaci služeb neziskových institucí sloužících domácnostem“ (CZ-COPNI), která je lépe aplikovatelná na podmínky neziskového sektoru v České republice. Na rozdíl od klasifikace ICNPO, která je spíše klasifikací činností, je CZ-COPNI klasifikací podle účelu, na který byly prostředky neziskových organizací vynaloženy (viz Příloha č. 6). Do roku 2014 by měla být tato klasifikace již plně zavedena pro účely sestavování Satelitního účtu (ČSÚ, 2012a).

V současnosti je v rámci této klasifikace nepřiliš jasně, které neziskové organizace pod jakou kategorií spadají. Pokud bychom chtěli v rámci této klasifikace vyčlenit organizace působící v oblasti mezinárodního rozvoje, museli bychom spojit údaje hned z několika skupin a tříd (klasifikace je členěna na oddíly, skupiny a třídy). Na rozdíl od klasifikace ICNPO je tak složitější vyčlenit data o neziskových organizacích působících v oblasti mezinárodního rozvoje. V současnosti jsou tak mezinárodní aktivity zahrnuty do oddílu „Služby jinde neuvedené“ (viz Příloha č. 7), kde jsou dále rozděleny do několika samostatných tříd, jako například 0913 Ochrana lidských práv, 0915 Humanitární pomoc jiným zemím, 0916 Přátelství a porozumění mezi národy.

Jak již bylo zmíněno, jsou v současnosti data od jednotlivých forem neziskových organizací získávána prostřednictvím výkazů, které jsou pravidelně zasílány k vyplnění. Malé jednotky s méně než 10 zaměstnanci jsou z důvodů rozsahu a zátěže respondentů šetřeny pouze jednou za pět let. Data pro ostatní roky jsou tak extrapolovány z předcházejících let (ČSÚ, 2012a).

Pokud bychom charakterizovali české neziskové organizace, které působí v oblasti mezinárodního rozvoje a humanitární činnosti, můžeme s jistotou říci, že poměrně velké množství z nich má méně než 10 stálých zaměstnanců. Většina pracovníků působí v organizacích jako dobrovolníci či pracují na zkrácené úvazky. Pouze větší organizace zaměstnávají více pracovníků. Podle informací z *Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project* představoval podíl pracovníků v organizacích spadajících podle klasifikace ICNPO do odvětví mezinárodní aktivity pouze 1,1 % z celkové zaměstnanosti v neziskovém sektoru České republiky za rok 1995 (Salamon, 2003).

Propojení satelitního účtu společně s daty získanými z výkazů pro organizace se statutem veřejné prospěšnosti by značně zjednodušilo práci statistického úřadu a zároveň by umožnilo jednoduše získat data o hodnotách soukromého dárcovství poskytnutého pro účely mezinárodního rozvoje a humanitární činnosti. Zemí, která

tímto způsobem získává data, je Kanada. Přestože je v Kanadě v současnosti využívána mezinárodní klasifikace ICNPO a data je tak možné velmi jednoduše selektovat, neměla by klasifikace CZ-COPNI představovat zásadní problém a data by tedy mělo být po jejím plném zavedení rovněž možné získat.

6.3.3. Veřejný registr neziskových organizací

Jak již bylo zmíněno, existuje v současnosti oficiální veřejný registr neziskových organizací (Evidence nestátních neziskových organizací), který je spravován Ministerstvem vnitra České republiky. Tento registr funguje od roku 2006 a jedná se o veřejně přístupnou databázi obsahující administrativní informace (oficiální název, právní formu, IČO, rok založení) o všech neziskových organizacích v České republice. V současnosti však tento registr neobsahuje informace o hospodaření neziskových organizací, ani výroční zprávy.

Po zavedení statusu veřejné prospěšnosti by bylo využití tohoto registru velmi vhodné, neboť se jedná o již funkční nástroj a není tedy nutné vytvářet nový informační systém, ale pouze jej doplnit o další funkce. Rovněž důvodová zpráva vládního návrhu zákona o veřejné prospěšnosti hovoří o záměru vytvoření jednoho registru osob se statutem veřejné prospěšnosti, který by byl vázán na některý ze současných registrů (Sněmovní tisk 989/0, 2013).

Ideálním řešením pro plánovaný specializovaný zákon o veřejné prospěšnosti by tedy bylo ukotvení povinnosti organizací každoročně zveřejňovat výroční zprávy či standardizované výkazy v tomto registru, podobně jako je tomu v různých obměnách ve Velké Británii, Kanadě či Novém Zélandu, a zároveň zefektivnit jeho funkce tak, aby z něj bylo možné jednoduše čerpat informace jinými orgány a institucemi.

6.3.4. Dobrovolný katalog neziskových organizací

V České republice v současnosti funguje také katalog neziskových organizací s názvem Neziskovky.cz, jež sdružuje informace o jednotlivých neziskových organizacích. Zveřejňování dat je zcela dobrovolné a organizace, které o sobě chtějí informace zveřejňovat, se na stránkách portálu registrují a dané informace uvedou (Ortmann, Svitková, 2009).

Organizace se při registraci samy zařazují do jednotlivých oborů podle převažující činnosti. V současnosti není mezi obory uvedena oblast mezinárodní rozvojové pomoci,

pouze zahraniční humanitární činnost, a je tak obtížné selektovat organizace, které se této oblasti věnují, neboť spadají do více oborů. Nicméně i tak představuje tento katalog užitečný nástroj, jehož potenciál by se dal ještě využít.

Podobným způsobem jako portál *Neziskovky.cz* funguje také belgický portál *NGO-openboek*, který vznikl spoluprací dvou platforem, jež zastřešují neziskové organizace působící v oblasti mezinárodního rozvoje a humanitární činnosti ve vlámské a valonské části Belgie. Tento portál je tedy na rozdíl od *Neziskovky.cz* zaměřen pouze na tento typ neziskových organizací.

V České republice v současnosti působí na stejném principu, jako výše zmíněné belgické platformy, Fórum pro rozvojovou spolupráci (FoRS), které sdružuje české neziskové organizace působící v oblasti mezinárodního rozvoje a humanitární činnosti. Podobnou platformou je i Fórum dárců, které se zaměřuje specificky na nadace a nadační fondy. Jeho členy je celkem 65 nadací a nadačních fondů, mezi něž patří také největší firemní nadační fondy a nadace v České republice.

Pokud by Fórum dárců a FoRS zahrnulo jako jeden z požadavků členství povinnost vykazovat data na portálu *Neziskovky.cz*, mohl by spoluprací těchto tří subjektů vzniknout velmi užitečný nástroj, který by sdružoval data od největších neziskových organizací působících v oblasti mezinárodního rozvoje a humanitární činnosti, a zároveň zahrnul také data od firemních dárců, jež přímo podporují projekty v zahraničí či zahraniční neziskové organizace. Portál *Neziskovky.cz* v současnosti nabízí organizacím možnost vykazovat svá finanční data v jednoduchém přehledu a rovněž zveřejňovat výroční zprávy a další dokumenty, nicméně pouze malý počet organizací tuto možnost využívá. Pokud by vznikla organizacím povinnost vyplývající z jejich členství tato data vykazovat, mohla by být nejen využita ke zvýšení transparentnosti těchto organizací, ale umožnila by také agregovat data a využít je k oficiálnímu vykazování soukromého dárcovství pro OECD stejně tak, jako je tomu v současnosti v Belgii.

6.3.5 Národní monitorovací agentura

V České republice v současnosti nefunguje žádná monitorovací agentura podobná například té, jež působí v Nizozemsku (CBF). Její případné založení závisí zejména na tom, jakým způsobem bude definovat povinnosti organizací zákon o veřejné prospěšnosti. Pokud by bylo povinností organizací pouze zakládat výroční zprávy ve

sbírce listin a nevznikl by či by nebyl využit některý ze stávajících informačních systémů pro přehledné zveřejňování, bylo by její vytvoření určitě vhodným krokem. Monitorovací agentura může po vzoru ostatních evropských monitorovacích agentur přinést značné zlepšení transparentnosti neziskových organizací a zvýšení důvěry v neziskový sektor u dárců.

Otázkou však zůstává, jakým způsobem by neziskové organizace na vznik monitorovací agentury reagovaly. Vzhledem k poměrně rozsáhlé, dlouhotrvající a často rozporuplné diskuzi, která se vedla ohledně zavedení statusu veřejné prospěšnosti mezi neziskovými organizacemi, se lze domnívat, že některé organizace by vznik takovéto agentury příliš nepodporovaly. Podobným způsobem reagovaly neziskové organizace například ve Velké Británii při snahách o zavedení akreditační agentury.

Příklady ze zahraničí, kde takováto monitorovací agentura existuje, však ukazují, že se jedná o velice užitečnou instituci, jež by zvýšila reputaci neziskového sektoru v České republice.

7. Závěr

Tato práce si kladla za cíl porovnat oficiální a alternativní metody využívané vybranými členskými státy OECD DAC a zhodnotit jejich klady a zápory s cílem pozdějšího využití těchto poznatků při návrhu vhodného modelu sběru dat pro Českou republiku. Cílem práce bylo rovněž zodpovědět otázku, zda jsou současná data o hodnotách soukromého dárcovství zemí DAC uvedená v OECD statistikách porovnatelná a zda vůbec v současnosti využívané metodiky reflektují skutečnou hodnotu poskytnutých soukromých darů.

Prostřednictvím analýzy oficiálních a alternativních metod sběru dat a porovnáním jejich výsledků u osmi vybraných členských států DAC došla autorka k závěru, že z osmi zkoumaných členů DAC využívá většina (tedy pět členů – Dánsko, Finsko, Švédsko, Velká Británie a Nový Zéland) nedostatečné metody. Tyto metody jsou založené především na různých formách odhadů či na průzkumech samotných neziskových organizací, jež však mají obvykle nízkou návratnost odpovědí. Výsledky těchto metod sběru dat tedy významně podhodnocují skutečné hodnoty soukromého dárcovství v těchto zemích. Statistická data, která jsou těmito členy DAC předkládána OECD a poté zveřejňována ve společných statistikách OECD také mají velmi nízkou komparativní hodnotu.

Relativně efektivní metody využívají pouze tři státy z osmi vybraných členů – Belgie, Kanada a Nizozemsko. Jedná se o tři odlišné způsoby sběru dat, jež však mají jedno společné, a to vykazování dat samotnými neziskovými organizacemi.

V případě Belgie je vykazování dat samotnými neziskovými organizacemi dobrovolné a je založeno na morální odpovědnosti organizací působících v oblasti mezinárodního rozvoje a humanitární činnosti, jež vyplývá z jejich členství ve dvou zastřešujících organizacích. Organizace pravidelně vyplňují webový formulář, z něhož jsou poté data odesílána na veřejný portál, kde jsou zpřístupněna veřejnosti v přehledné podobě. Spoluprací s MZV jsou tato data poté využita pro vykazování OECD.

V Nizozemsku je za sběr dat odpovědná národní monitorovací agentura, jejímiž členy je většina nizozemských neziskových organizací. Členskou povinností je každoroční předkládání výročních zpráv, které prochází kontrolou agentury. Data jsou poté zveřejňována ve společném registru. Agentura poté agreguje data za neziskové

organizace působící v oblasti mezinárodního rozvoje a humanitární činnosti, které předkládá nizozemskému MZV.

Třetí metodu sběru dat pak představuje kanadský registr organizací se statutem veřejné prospěšnosti. Povinností kanadských organizací s tímto statutem je každoroční vyplňování online finančního výkazu, který je poté zveřejňován na stránkách registru. Spoluprací se satelitním účtem neziskových organizací, který využívá mezinárodní klasifikaci ICNPO, je umožněno selektovat neziskové organizace působící v oblasti mezinárodní rozvojové spolupráce a humanitární činnosti.

Tyto tři metody byly v práci rovněž využity jako příkladové pro použití v prostředí České republiky. V potaz přitom byly brány současné legislativní změny spojené se zavedením statusu veřejné prospěšnosti v České republice, a také současné dostupné zdroje dat o hodnotách soukromého dárcovství.

Jako nejvhodnější se podle této analýzy jeví zavedení zákonné povinnosti organizací se statutem veřejné prospěšnosti vykazovat finanční data v jednotné formě. Tato forma by byla určena standardizovaným finančním výkazem, nejlépe v online podobě, který by mohl být využitelný více státními orgány (například i pro účely satelitního účtu neziskových institucí). Finanční výkazy by byly zveřejňovány v jednotném registru po vzoru kanadského registru, přičemž by mohlo být využito již fungující Evidence neziskových organizací jejím doplněním o některé funkce. Tato metoda sběru dat však závisí na uzákonění výše uvedené povinnosti v nově vzniklém specializovaném zákonu o veřejné prospěšnosti, na němž se dosud pracuje.

V případě, že k tomuto kroku do budoucna nedojde, jeví se jako vhodná také možnost spolupráce platformy FoRS, Fóra dárců a portálu Neziskovky.cz, a to po vzoru belgického portálu *NGO-openboek*. Členové FoRS v současnosti představují hlavní organizace aktivní v oblasti mezinárodní rozvojové spolupráce a humanitární činnosti v České republice. Podobně zastřešuje Fórum dárců nadační fondy a nadace. Členskou povinností těchto organizací by se tedy mohlo stát vykazování dat o hospodaření na portálu Neziskovky.cz, který již tuto možnost nabízí. Nicméně velmi malý počet organizací toho využívá. Tyto organizace by se tak mohly stát příkladem pro další organizace, jež dosud nejsou členy FoRS či Fóra dárců, avšak jsou v oblasti rozvojové spolupráce aktivní. Data takto získaná by značně ulehčila práci Odboru pro rozvojovou

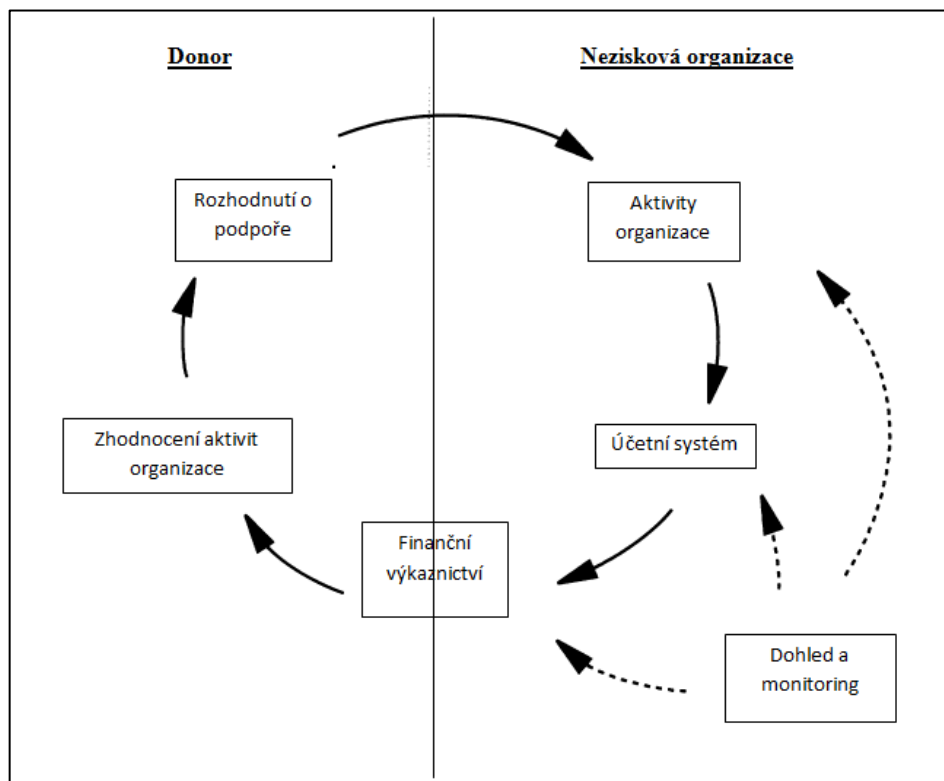
spolupráci a humanitární činnost při MZV, který se problematikou vykazování soukromého dárcovství pro OECD teprve chystá zabývat.

Výše uvedené metody sběru dat o hodnotách soukromého dárcovství pro účely mezinárodního rozvoje a humanitární činnosti se tedy jeví jako nejrelevantnější pro prostředí České republiky. Jejich zavedení by zároveň mohlo zprůhlednit hospodaření českých neziskových organizací, a zlepšit tak jejich obraz u potenciálních dárců.

Přílohy

Příloha č. 1: Pomyslný trh ve vztahu donor/nezisková organizace

Zdroj: Keating, Frumkin, 2003: 4

Příloha č. 2: Institucionální sektory v systému národních účtů

Zdroj: ČSÚ, 2012: 3

Typ institucionální jednotky	Institucionální sektory v systému národních účtů				
	Sektor finančních podniků S.11	Sektor finančních institucí S.12	Sektor vládních institucí S.13	Sektor domácností S.14	Sektor NISD S.15
Podniky (C)	C1	C2			
Vládní instituce (G)			G		
Domácnosti (H)				H	
Neziskové instituce (N)	N1	N2	N3	N4	N5

Pozn.: zkratky jsou převzaty z anglické terminologie podle Příručky

Příloha č. 3: Mezinárodní klasifikace neziskových organizací (ICNPO) – hlavní skupiny a podskupiny

Zdroj: UN, 2003: 31

Skupina 1	Kultura, sport a volný čas	Skupina 6	Rozvoj a bydlení
1 100	Kultura a umění	6 100	Hospodářský, sociální a společenský rozvoj
1 200	Sport	6 200	Bydlení
1 300	Ostatní volný čas a společenské kluby	6 300	Zaměstnanost a školení
Skupina 2	Vzdělávání a výzkum	Skupina 7	Ochrana práv a obhajoba zájmů, politika
2 100	Primární a sekundární vzdělávání	7 100	Občanské organizace a obhajoba zájmů
2 200	Terciární vzdělávání	7 200	Právo a právní služby
2 300	Ostatní vzdělávání	7 300	Politické organizace
2 400	Výzkum		
Skupina 3	Zdraví	Skupina 8	Filantropie a dobrovolnictví
3 100	Ambulantní péče a rehabilitace	8 100	Nadační fondy
3 200	Pečovatelská služba	8 200	Ostatní zprostředkovatelé filantropie a podpora dobrovolnictví
3 300	Péče o duševní zdraví a krizová péče	Skupina 9	Mezinárodní aktivity
3 400	Ostatní zdravotnické služby	9 100	Mezinárodní aktivity
Skupina 4	Sociální služby	Skupina 10	Náboženství
4 100	Sociální péče	10 100	Náboženské kongregace a sdružení
4 200	Péče v nouzi	Skupina 11	Hospodářská a profesní sdružení, odbory
4 300	Podpora příjmu	11 100	Obchodní a profesní asociace, svazy
Skupina 5	Životní prostředí	11 200	Profesní sdružení
5 100	Životní prostředí	11 300	Odborové svazy
5 200	Ochrana zvířat	Skupina 12	Činnosti jinde neuvedené

Příloha č. 4: Seznam kontaktovaných institucí členských států DAC

	Země	Oslovená instituce	Kontaktní osoba	Oddělení/pozice	e-mail
1.	Austrálie	Australian Agency for International Development – AusAID	x	x	infoausaid@ausaid.gov.au
		Australian Agency for International Development – AusAID	x	x	ngoengagement@ausaid.gov.au
2.	Belgie	Foreign Affairs, Foreign Trade and Development Cooperation	Anton Van Broeckhoven	Statistics	antoon.vanbroeckhoven@diplobel.fed.be
3.	Dánsko	Ministry of Foreign Affairs of Denmark – DANIDA	Christian Friis Bach	Minister for Development Cooperation	udviklingsministeren@um.dk
		Ministry of Foreign Affairs of Denmark – DANIDA	Ole Jacob Hjøllund	Quality Assurance of Development Assistance	olehjo@um.dk
		Statistics Denmark	x	x	dst@dst.dk
		Statistics Denmark	Anja Løkken Stiil	Senior Head Clerk	als@dst.dk
4.	Finsko	Statistics Finland	Riita Harala	Population and Social Statistics/Director	riitta.harala@stat.fi
		Statistics Finland	Sauli Hannele	Senior Researcher	Hannele.Sauli@stat.fi
		Ministry for Foreign Affairs of Finland	x	x	kirjaamo.um@formin.fi
		Ministry for Foreign Affairs of Finland	Jarna Virtanen	Statistics/Administrator	jarna.virtanen@formin.fi
5.	Francie	Conseil National de l'information statistique - Cnis	x	x	comite-contentieux@cnis.fr
		L'Agence Française de Développement	x	x	site@afd.fr
		Ministry of Foreign and European Affairs, France	Kontaktní formulář	x	http://www.diplomatie.gouv.fr/en/
6.	Irsko	Government of Ireland, Department of Foreign Affairs and Trade	x	x	irishaid@dfa.ie
7.	Itálie	Ministry of Foreign Affairs	Kontaktní formulář	x	http://www.cooperazioneallosviluppo.esteri.it
8.	Japonsko	Japan International Cooperation Agency - JICA	Kontaktní formulář	x	https://www2.jica.go.jp/en/opinion/index.php
9.	Kanada	Canadian International Development Agency – CIDA	Suzanne Lepage	Public Inquiries Service/Information officer	

		Statistics Canada	Kevin Taylor	Central Region/Account Executive	Kevin.Taylor@statcan.gc.ca
		Statistics Canada	Amanda Whiteley	International Cooperation/Senior Adviser	Amanda.Whiteley@statcan.gc.ca
		Statistics Canada	Eric Simard	International Cooperation/Statistic Adviser	Eric.Simard@statcan.gc.ca
10.	Korea	Ministry of Foreign Affairs	x	x	info@mofat.go.kr
11.	Lucembursko	Ministère des Affaires étrangères, Cooperation et Action Humanitaire	Kontaktní formulář	x	http://cooperation.mae.lu
12.	Německo	Statistisches Bundesamt Deutschland – DESTATIS	x	x	eds@destatis.de
		Statistisches Bundesamt Deutschland – DESTATIS	Ute Tambour	x	Ute.Tambour@destatis.de
		Federal Ministry for Economic Cooperation and Development	x	x	info@bmz.bund.de
13.	Nizozemsko	Central Bureau Fondsenwerving – CBF	x	x	info@cbf.nl
		Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands, Directorate-General for International Cooperation	x	x	dgis@minbuza.nl
		Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands, Directorate-General for International Cooperation	Ronald Siebes	Effectiveness and Coherence Department/Senior Policy Officer	ronald.siebes@minbuza.nl
14.	Norsko	Statistics Norway	Anne Sundvoll	Department of data collection and methods/Director	asu@ssb.no
		Ministry of Foreign Affairs of Norway, Minister of International Development	x	x	utviklingsminister@mfa.no
15.	Nový Zéland	Ministry for Foreign Affairs and Trade, Aid Programme	x	General enquiries and feedback about the New Zealand Aid Programme	aidcommunications@mfat.govt.nz
		Ministry for Foreign Affairs and Trade, Aid Programme	Amanda Ellis	Head of NZ Aid Programme	amanda.ellis@mfat.govt.nz
		Ministry for Foreign Affairs and Trade, Aid Programme	John Egan	Deputy Director (Aid Effectiveness)	john.egan@mfat.govt.nz

16.	Portugalsko	Governo de Portugal, Ministerio dos Negocios Estrangeiros, Gabinete do Secretário de Estado dos Negócios Estrangeiros e da Cooperação	x	x	gabinete.senec@mne.gov.pt
17.	Rakousko	Austrian Development Agency – ADA	x	Information & Communication	oeza.info@ada.gv.at
		The Austrian Foreign Ministry, Development Cooperation and Cooperation with Central and Eastern European States; coordination of international development policy	Anton Mair	Head of Section	anton.mair@bmeia.gv.at
18.	Řecko	Hellenic Aid	Kontaktní formulář	x	http://www.hellenicaid.gr/
19.	Španělsko	Spanish Agency for International Development Cooperation – AECID	x	x	centro.informacion@aecid.es
20.	Švédsko	Statistics Sweden	Susanne Johansson	International Secretariat/Chief international officer	international@scb.se
		90 konto/ Svensk Insamlings Kontroll (The Swedish Fundraising Control)	Eva Birath	Secretary General	eb@insamlingskontroll.se
		Frivilligorganisationernas Insamlingsråd	Erik Zachrison	x	erik.zachrison@frii.se
		Government Offices of Sweden, Ministry for Foreign Affairs	x	x	noreply@regeringen.se
		Government Offices of Sweden, Ministry for Foreign Affairs – SIDA	Camilla Grubbström	Statistic Adviser	Camilla.Grubbstrom@sida.se
21.	Švýcarsko	Swiss Agency for Development and Cooperation - SDC	Catherine Graf Lutz	Statistics Unit	catherine.graf@deza.admin.ch
22.	USA	US Agency for International Development – USAID	Kontaktní formulář	x	http://www.usaid.gov/comment
23.	V. Británie	Government of the UK, Department for International Development	x	x	enquiry@dfid.gov.uk
		Government of the UK, Department for International Development – DFID	Andy Murray	x	a-murray@dfid.gov.uk

Příloha č. 5: Ilustrace rozdílů ve výsledcích průzkumů domácností

Zdroj: Low et al., 2007: 80

	NCVO/CAF 2005/06	Citizenship Survey 2005	Helping Out 2006/07
Procento dotázaných, kteří poskytnou dar v posledních 4 týdnech	58 (56–59)	78 (77–79)	81 (79–83)
Průměrná hodnota darů (£)	26.53 (24,13–28,94)	15.17 (14,45–15,89)	30.94 (28,69–33,20)

Příloha č. 6: Porovnání klasifikace CZ-COPNI a klasifikace ICNPO

Zdroj: ČSÚ, 2012a: 5

Klasifikace CZ-COPNI

- 01 Bydlení
- 02 Zdraví
- 03 Rekreace a kultura
- 04 Vzdělávání
- 05 Sociální péče
- 06 Náboženství
- 07 Politické strany, odborové a profesní organizace
- 08 Ochrana životního prostředí
- 09 Služby jinde neuvedené

Klasifikace ICNPO

- 6 Rozvoj a bydlení
- 3 Zdraví
- 1 Kultura, sport a volný čas
- 2 Vzdělávání a výzkum
- 4 Sociální služby
- 10 Náboženství
- 7 Ochrana práv a obhajoba zájmů, politika
- 11 Hospodářská a profesní sdružení, odbory
- 5 Životní prostředí
- 12 Činnosti jinde neuvedené
- 8 Filantropie a dobrovolnictví
- 10 Mezinárodní aktivity

Příloha č. 7: Klasifikace služeb neziskových institucí sloužících domácnostem (CZ-COPNI) – Skupina 09

Zdroj: ČSÚ, 2012b

- 09 Služby jinde neuvedené**
- 09.1 Ostatní služby**
 - 09.1.1 Požární ochrana a jiná pomoc v krizi
 - 09.1.2 Místní a regionální rozvoj
 - 09.1.3 Ochrana lidských práv
 - 09.1.4 Služby právní a obdobné pomoci
 - 09.1.5 Humanitární pomoc jiným zemím
 - 09.1.6 Přátelství a porozumění mezi národy
 - 09.1.7 Služby hospodářských svazů
 - 09.1.8 Služby ochrany domácích zvířat
 - 09.1.9 Ostatní služby jinde neuvedené
- 09.2 Výzkum a vývoj v oblasti služeb jinde neuvedených**
 - 09.2.0 Výzkum a vývoj v oblasti služeb jinde neuvedených

Seznam literatury a pramenů

- Bachmann, P. (2012). *Transparentnost organizací občanské společnosti*. Gaudeamus 2012: Hradec Králové.
- Banque Nationale de Belgique – NBB (2012). *Comptes nationaux: Le compte satellite des institutions sans but lucratif*. Institute des comptes nationaux: Bruxelles.
- Bekkers, R. (2003). Trust, Accreditation, and Philanthropy in the Netherlands. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, Vol. 32, No. 4, p. 596–615.
- Bekkers, R.; Wiepking, P. (2006). To Give or Not to Give, That Is the Question: How Methodology Is Destiny in Dutch Giving Data. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, Vol. 35, No. 3, p. 533–540.
- Bekkers, R.; Wiepking, P. (2011). Accuracy of self-reports on donations to charitable organizations. *Quality & Quantity*, Vol. 45, No. 6, p. 1369–1383.
- Bekkers, R.; Boonstoppel, E. (2013). *Giving in the Netherlands Panel Survey – User Manual*. Center for Philanthropic Studies, VU University Amsterdam: Amsterdam.
- Belli, R. F.; Traugott, M. W.; Young, M.; McGonagle, K. A. (1999). Reducing Vote Overreporting in Surveys: Social Desirability, Memory Failure, and Source Monitoring. *The Public Opinion Quarterly*, Vol. 63, No. 1, p. 90–108
- Breeze, B. (2010). *How donors choose charities*. Center for Charitable Giving and Philanthropy, Alliance Publishing Trust: London.
- Broekhoven, van, R., A. (2008). *Engaging Donors' Trust*. International Committee on Fundraising Organizations: Berlin.
- Brown, L. D.; Moore, M. H. (2001). Accountability, Strategy, and International Nongovernmental Organizations. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, Vol. 30, No. 3, p. 569–587.
- Burger, A.; Dekker, P. (2001). *The nonprofit sector in the Netherlands*. Working document 70, Sociaal en Cultureel Planbureau Den Haag: Haag.
- Burt, C. D. B.; Popple, J. S. (1998). Memorial distortions in donation data. *The Journal of Social Psychology*. Vol. 138, No. 6, 724–733.
- Center for Global Prosperity – CGP (2012). *The Index of Global Philanthropy and Remittances*. Hudson Institute: Washington, DC.
- Central Bureau Fondsenwerving – CBF (2010). *Seal Regulations CBF Seal of Approval, version 17*. CBF: Amsterdam.
- Central Bureau Fondsenwerving – CBF (2011). *Jaarverslag 2011*. Centraal Bureau Fondsenwerving: Amsterdam.

Charities Aid Foundation – CAF (2006). *International comparisons of charitable giving*. CAF briefing paper, CAF: Kent.

Clotfelter, C. (1997). The Economics of Giving. In Barry, J.; Manno, B. (eds), *Giving Better, Giving Smarter*. National Commission on Philanthropy and Civic Renewal: Washington, DC.

Council for International Development – CID (2012). *Survey of CID members 2012*. CID.

Department for International Development – DFID (2012). *Statistics on International Development*. National Statistics.

Dobbs, J., Jochum, V., Wilding, K., Smith, M., Harrison, R. (2012). *UK Giving 2012: An overview of charitable giving in the UK, 2011/12*. NCVO/CAF.

Eisenberg, P. (2000). The Nonprofit Sector in a Changing World. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, Vol. 29, No. 2, p. 325–330.

European Foundation Center – ECF (2011). *Comparative Highlights of Foundation Laws. The Operating Environment for Foundations in Europe*. ECF: Brussels.

FoRS (2012). *Zpráva FoRS o zahraniční rozvojové spolupráci ČR za rok 2011*. FoRS: Praha.

Gibelman, M.; Gelman, S. R. (2004). A Loss of Credibility: Patterns of Wrongdoing Among Nongovernmental Organizations. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, Vol. 15, No. 4, p. 355–381.

Guet, I. - H. (2002). *Monitoring Fundraising. A Comparative Survey of ICFO Members and Their Countries*. International Committee on Fundraising Organization: Oslo.

Hall, M. et al. (2004). *Cornerstones of Community: Highlights of the National Survey of Nonprofit and Voluntary Organizations*. Statistics Canada.

Havens, J. J.; Schervish, P. G. (1997). *Comparison Between Gallup/IS and BADS Data: Report of Findings*. Social Welfare Research Institute, Boston College: Boston.

Hemels, S. J. C. (2011). *Taxation of Charities in the Netherlands*. Erasmus University Rotterdam: Rotterdam.

Hladká, M.; Šinkyříková, T. (2009). *Dárcovství v očích veřejnosti*. Centrum pro výzkum neziskového sektoru, CVNS: Brno.

Hustinx, L.; Gijssels, C. (2009). Belgium. In: Wiepking, P. (ed.). *The State of Giving Research in Europe. Household donations to Charitable Organizations in Twelve Countries*. Pallas Publications: Amsterdam, the Netherlands, p. 11–14.

- Keating, E. K.; Frumkin, P. (2003). Reengineering Nonprofit Financial Accountability: Toward a More Reliable Foundation for Regulation. *Public Administration Review*. Vol. 63, No. 1, p. 3–15.
- Krishnan, R.; Yetman, M.; Yetman, R. (2002). *Financial Disclosure Management by Nonprofit Organizations*. Michigan State University: Michigan.
- Leming, L. M. (2002). *By Their Fruits, Shall We Know Them?: Comparing Philosophy of Giving to Actual Behavior*. Boston College Social Welfare Research Institute: Boston.
- Lloyd, T. (2004). *Why Rich People Give*. Association of Charitable Foundations: London.
- Micklewright, J.; Wright, A. (2004). Private donations for international development. In Atkinson, A. B. (ed.), *New Sources of Development Finance*, Oxford University Press: Oxford.
- OECD DAC (2013). *DAC Statistical Reporting Directives*.
- OECD DAC (2013). *Converged Statistical Reporting Directives for the Creditor Reporting System (CRS) and the Annual DAC Questionnaire*.
- Parry, H. J.; Crossley, H. M. (1950). Validity of Responses to Survey Questions. *The Public Opinion Quarterly*, Vol. 14, No. 1, p. 61–80.
- Pharoah, C. (2009). United Kingdom. In: Wiepking, P. (ed.). *The State of Giving Research in Europe. Household donations to Charitable Organizations in Twelve Countries*. Pallas Publications: Amsterdam, the Netherlands, p. 71–75.
- Ribar, D. C., Wilhelm, M. O. (2002). Altruistic and joy-of-giving motivations in charitable behavior. *Journal of Political Economy*, Vol. 110, p. 425–457.
- Roodman, D., Standley, S. (2006). *Tax policies to promote private charitable giving in DAC countries*. CGD Working Paper Number 82, Center for Global Development: Washington, DC.
- Rosenmayer, T. (2006). *Koncepce zveřejňování výročních zpráv neziskovými organizacemi*. 1. vyd., CVNS: Brno.
- Schuyt, N. M.; Gouwenberg, B. M.; Bekkers, R. H. F. P. (2011). *Giving in the Netherlands: Donations, Bequests, Sponsorship and Volunteering*. Reed Business: Amsterdam.
- Slack, A.; Molano, W. (2012). *Giving New Zealand Philanthropic Funding 2012*. Business and Economic Research Limited: Wellington.
- Sněmovní tisk 989/0 Vl.n.z. o statusu veřejné prospěšnosti ze dne 22. 4. 2013, Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=989>

Statistics Canada (2009). *Satellite Account of Non-profit Institutions and Volunteering 2007*. Statistics Canada: Ottawa.

Statistics New Zealand (2007). *Non-profit Institutions Satellite Account: 2004*. Statistics New Zealand: Wellington.

Šedivý, M.; Turnerová, J. (2003). *Role správní rady v řízení neziskové organizace (se zaměřením na obecně prospěšné společnosti)*. Informační centrum neziskových organizací, ICN: Praha.

Turcotte, M. (2012). *Charitable Giving by Canadians*. Component of Statistics Canada Catalogue no. 11-008-X, Canadian Social Trends.

United Nations – UN (2003). *Handbook on Non-Profit Institutions in the System of National Accounts*. United Nations: New York.

Wiepking, P. (2009). The Netherlands. In: Wiepking, P. (ed.). *The State of Giving Research in Europe. Household donations to Charitable Organizations in Twelve Countries*. Pallas Publications: Amsterdam, p. 47–51.

Wilhelm, M. O. (2007). The Quality and Comparability of Survey Data on Charitable Giving. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, Vol. 36; No. 1, 65–84.

Wilke, B. (2003). *Monitoring Charitable Organizations: Criteria and Assessments Methods*. Contribution to the OECD/DAC Workshop Development Partners in Evaluation: Paris.

Internetové stránky

ACODev. *Les ONGD en Belgique* [online]. 2013 [cit. 2013-09-23]. Dostupné z: <http://www.acodev.be/les-ong-de-developpement/les-ongd-en-belgique>.

AidData. *About AidData* [online]. 2011 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.aiddata.org/content/index/about>.

AidStream. *Who's using* [online]. 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://aidstream.org/public/users>.

Canada Revenue Agency – CRA. *Registered charity vs. non-profit organization* [online]. 2012-08-03 [cit. 2013-09-12]. Dostupné z: <http://www.cra-arc.gc.ca/chrts-gvng/chrts/pplyng/rgstrtn/rght-eng.html>.

Canada Revenue Agency – CRA. *Advantages of registration* [online]. 2009a-04-16 [cit. 2013-09-12]. Dostupné z: <http://www.cra-arc.gc.ca/chrts-gvng/chrts/pplyng/rgstrtn/dvr-eng.html>.

Canada Revenue Agency – CRA. *What is charitable* [online]. 2009b-04-30 [cit. 2013-09-12]. Dostupné z: <http://www.cra-arc.gc.ca/chrts-gvng/chrts/pplyng/cpc/wtc-eng.html>.

CBS Statistics Netherlands. *Figures* [online]. 2013 [cit. 2013-07-18]. Dostupné z: <http://www.cbs.nl/en-GB/menu/cijfers/default.htm>.

Center for Civil Society Studies - CCSS. *About the UN Handbook* [online]. nedatováno [cit. 2013-05-10]. Dostupné z: <http://ccss.jhu.edu/research-projects/un-nonprofit-handbook/about-the-un-handbook>.

Center for Civil Society Studies – CCSS. *Comparative Nonprofit Sector Project Methodology* [online]. 2004 [cit. 2013-08-10]. Dostupné z: <http://ccss.jhu.edu/publications-findings?did=105>.

Central Bureau Fondsenwerving – CBF. *Zoek een goed doel* [online]. 2013a [cit. 2013-06-10]. Dostupné z: <http://www.cbf.nl/waarschuwingen/>.

Central Bureau Fondsenwerving – CBF. *Introductie* [online]. 2013b [cit. 2013-06-10]. Dostupné z: <http://www.cbf.nl/register-goede-doelen/>.

Central Bureau Fondsenwerving – CBF. *CBF – beoordelingen* [online]. 2013c [cit. 2013-06-10]. Dostupné z: <http://www.cbf.nl/CBF-Beoordelingen/index.php>.

Charities Commission. *Charities Register* [online]. nedatováno [cit. 2013-09-09]. Dostupné z: <http://www.register.charities.govt.nz/CharitiesRegister/Search>.

Civil Society in Development – CISU. *Home* [online]. 2013a [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://www.prngo.dk/Default.aspx?ID=21475>.

Civil Society in Development – CISU. *Memberlist of CISU* [online]. 2013b [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://www.prngo.dk/Default.aspx?ID=21254#5408>.

Council for International Development – CID. *About CID* [online]. nedatováno [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://www.cid.org.nz/about-2/about-cid/>.

Česká daňová správa MFČR. *Údaje z daňových přiznání* [online]. 2012-10-11 [cit. 2013-04-12]. Dostupné z: <http://www.financnisprava.cz/cs/dane-a-pojistne/analyzy-a-statistiky/udaje-z-danovych-priznani>.

Český statistický úřad – ČSÚ. *Satelitní účet neziskových institucí. Ve zkrácené verzi účtu. ČSÚ* [online]. 2012 [cit. 2013-05-10]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/nufile/SUNI.pdf>.

Donorinfo. *About Donorinfo* [online]. 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://www.donorinfo.be/en/ourfoundation/organisation/detail/association/235>.

Global Reporting Initiative - GRI. *Non-Governmental Organizations* [online]. 2013 [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <https://www.globalreporting.org/reporting/sectorguidance/sectorguidance/ngo/Pages/default.aspx>.

Guide Star. *About us* [online]. 2013a [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <http://www.guidestar.org/rxg/about-us/index.aspx>.

Guide Star. *A Gift to GuideStar Supports All Nonprofits* [online]. 2013b [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <http://www.guidestar.org/rxg/about-us/support-guidestar/index.aspx>.

HM Revenue & Customs - HMRC. *Giving to charity through Gift Aid* [online]. 2013 [cit. 2013-08-22]. Dostupné z: <http://www.hmrc.gov.uk/individuals/giving/gift-aid.htm>.

Hudcová, Z. *Účetnictví neziskových organizací po novele*. In. *Právní rádce* [online]. 2004-10-27 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-15101510-ucetnictvi-neziskovych-organizaci-po-novele>.

Charity Commission. *About the Commission* [online]. 2013 [cit. 2013-08-26]. Dostupné z: <http://www.charitycommission.gov.uk/about-the-commission/>.

IATI. *What is IATI?* [online]. 2012-05-11 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://iatistandard.org/getting-started/what-is-iati/>.

IATI. *Publishers* [online]. 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.aidtransparency.net/whos-involved/partner-country-perspectives>.

INGO Accountability Charter. *Charter Members* [online]. 2013 [cit. 2013-04-18]. Dostupné z: <http://www.ingoaccountabilitycharter.org/list-of-signatories/>.

Ministry for Foreign Affairs of Finland – MFAF. *Projects by organisation* [online]. 2013a [cit. 2013-08-30]. Dostupné z: <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=42924&contentlan=2&culture=en-US>.

Ministry for Foreign Affairs of Finland – MFAF. *NGO development cooperation* [online]. 2013 [cit. 2013-08-30]. Dostupné z: <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=15339&contentlan=2&culture=en-US>.

Ministry of Foreign Affairs, Foreign Trade and Development Cooperation. *Recognised NGOs* [online]. 2013-03-13 [cit. 2013-09-23]. Dostupné z: http://diplomatie.belgium.be/en/policy/development_cooperation/partnerships/non_governmental/recognised_ngos/.

NGO Monitor Digest. *EU Anti-Fraud Office to Investigate 32 NGOs*. NGO Monitor Digest (Vol. 3, No. 11) [online]. 2005 [cit. 2013-09-16]. Dostupné z: <http://www.ngo-monitor.org/article.php?id=903>.

NGO-openboek. *Hoe het begon...* [online]. 2013a-10-03 [cit. 2013-09-23]. Dostupné z: <http://www.ngo-openboek.be/nl/openboek-home/hoe-het-begon>.

NGO-openboek. *Belgische ngo's* [online]. 2013b-10-03 [cit. 2013-09-23]. Dostupné z: <http://www.ngo-openboek.be/nl/ngo-belgie-home>.

OECD Statistics. *International Development Statistics* [online] 2013. Dostupné z: <http://stats.oecd.org/>.

OECD. *Aid Effectiveness* [online]. nedatováno – a [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/effectiveness/>.

OECD. *History* [online]. nedatováno – b [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: www.oecd.org/history.

Office for National Statistics – ONS. *Opinions and Lifestyle Survey (OPN)* [online]. 2013 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://www.ons.gov.uk/ons/about-ons/who-we-are/services/opinions-and-lifestyle-survey/index.html>.

Office for National Statistics – ONS. *Living Costs and Food Survey* [online]. 2011 [cit. 2013-09-19]. Dostupné z: http://www.esds.ac.uk/doc/7272/mrdoc/pdf/7272volume_c_income_questionnaire_2011.pdf.

Open Aid Register. *Organizations* [online]. 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.openaidregister.org/organizations>.

Statistics New Zealand. *Counting Non-profit Institutions in New Zealand: 2005* [online]. October 2005 [cit. 2013-09-09]. Dostupné z: http://www.stats.govt.nz/browse_for_stats/people_and_communities/Households/Non-ProfitInstitutionsSatelliteAccount_HOTP2005/Tables.aspx.

Svensk Insamlings Kontroll – SIK. *About us* [online]. 2011a [cit. 2013-08-28]. Dostupné z: <http://www.insamlingskontroll.se/en/pages/about-us>.

Svensk Insamlings Kontroll – SIK. *Statistics* [online]. 2011b [cit. 2013-08-28]. Dostupné z: <http://www.insamlingskontroll.se/en/sidor/statistics>.

The Guardian. *Too many cooks?* [online]. 2013-11-08 [cit. 2013-08-26]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/society/2000/nov/08/guardiansocietysupplement5>.

Transnational Giving Europe – TGE. *Sweden. Cross-border Philanthropy in Europe* [online]. 2012 [cit. 2013-09-19]. Dostupné z: <http://www.transnationalgiving.eu/tge/details.aspx?id=219942&LangType=1033>.

Transnational Giving Europe – TGE. *About TGE* [online]. nedatováno [cit. 2013-09-26]. Dostupné z: <http://www.transnationalgiving.eu/tge/details.aspx?id=219940&LangType=1033>.

UK National Statistics. *Publication Hub* [online]. 2013 [cit. 2013-08-28]. Dostupné z: <http://www.statistics.gov.uk/hub/index.html>.

E-mailová komunikace

Ahmad, Ferhan <enquiry@dfid.gov.uk>. *Question – net private grants*. [online]. Simona, Pathová <simona.pathova@centrum.cz>. 2013-09-13 14:25 [cit. 2013-09-16].

Van Broeckhoven, Antoon <Antoon.VanBroeckhoven@diplobel.fed.be>. *Question - methodology of reporting of private grants to OECD* [online]. Simona, Pathová <simona.pathova@centrum.cz>. 2013a-09-20 16:59 [cit. 2013-09-23].

Van Broeckhoven, Antoon <Antoon.VanBroeckhoven@diplobel.fed.be>. *Question - methodology of reporting of private grants to OECD* [online]. Simona, Pathová <simona.pathova@centrum.cz>. 2013b-09-23 10:02 [cit. 2013-09-23].

Egan, John <john.egan@mfat.govt.nz>. *Question - methodology of reporting of private grants to OECD* [online]. Simona, Pathová <simona.pathova@centrum.cz>. 2012-11-18 11:09 [cit. 2013-09-09].

Grubbström, Camilla <Camilla.Grubbstrom@sida.se>. *Question - methodology of reporting of private charitable grants* [online]. Simona, Pathová <simona.pathova@centrum.cz>. 2012a-11-08 11:09 [cit. 2013-08-27].

Grubbström, Camilla <Camilla.Grubbstrom@sida.se>. *Question - methodology of reporting of private charitable grants* [online]. Simona, Pathová <simona.pathova@centrum.cz>. 2012b-11-13 13:38 [cit. 2013-08-27].

Hjøllund, Ole Jacob <olehjo@um.dk>. *Question - methodology of reporting of private charitable grants* [online]. Simona, Pathová <simona.pathova@centrum.cz>. 2012-04-19 17:17 [cit. 2013-09-03].

Holgado, Stephanie <Stephanie_Holgado@gallup.com>. *[POLL] Contact Form -- Gallup.com* [online]. Simona, Pathová <simona.pathova@centrum.cz>. 2012-07-11 10:55 [cit. 2013-07-15].

Murray, Andy <a-murray@dfid.gov.uk>. *Question - methodology of reporting of private charitable grants* [online]. Simona, Pathová <simona.pathova@centrum.cz>. 2012-05-23 17:14 [cit. 2013-09-16].

Roodman, David <DRoodman@cgdev.org>. *Question - private charitable giving in DAC countries* [online]. Simona, Pathová <simona.pathova@centrum.cz>. 2012-04-02 12:03 [cit. 2013-05-10].

Semeraro, Giovanni Maria <DAC.Contact@oecd.org>. *Question - private charitable giving in DAC countries* [online]. Simona, Pathová <simona.pathova@centrum.cz>. 2012-04-10 10:43 [cit. 2013-04-15].

Simard, Eric <Eric.Simard@statcan.gc.ca>. *Question - methodology of reporting of private charitable grants* [online]. Simona, Pathová <simona.pathova@centrum.cz>. 2012-05-04 22:54 [cit. 2013-09-16].

Suchodolski, Andrzej <Andrzej.Suchodolski@oecd.org>. *Question – DAC members' requirements* [online]. Simona, Pathová <simona.pathova@centrum.cz>. 2013-03-07 5:27 [cit. 2013-03-10].

Václavíková, Martina <Martina_Vaclavikova@mzv.cz>. *Odpověď: statistiky pro OECD DAC* [online]. Simona, Pathová <simona.pathova@centrum.cz>. 2013a-09-26 8:49 [cit. 2013-10-11].

Václavíková, Martina <Martina_Vaclavikova@mzv.cz>. Re: Odpověď: statistiky pro OECD DAC [online]. Simona, Pathová <simona.pathova@centrum.cz>. 2013b-09-27 11:48 [cit. 2013-10-11].

Virtanen, Jarna <Jarna.Virtanen@formin.fi>. *Question - methodology of reporting private charitable giving* [online]. Simona, Pathová <simona.pathova@centrum.cz>. 2012-04-11 15:32 [cit. 2013-08-30].